

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΔΕ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 — ΤΗΛ. 27.689 | 1 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1958 | ΑΡΙΘ. 1

ΕΟΡΤΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Α'.

ΤΟΥ ΜΑΚ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ
ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀθήνησι τῇ 20ῇ Δεκεμβρίου 1957

Παναγιώτατε καὶ θεϊότατε Ἀρχιεπίσκοπε Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμένης Πατριάρχα, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἀγαπητὴ ἀδελφὲ ἡμῶν καὶ συλλειτουργε Κύριε Ἀθηναγόρα, τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Ἡ τὰ πάντα πανσθενῶς διέπονσα πρόνοια καὶ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἠξίωσεν ἡμᾶς καὶ αὐθις εορτάσαι τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ Υἱοῦ καὶ εἰδικῶς ἀναπολήσαι τὸ μέγα τῆς περὶ ἡμᾶς οἰκονομίας μυστήριον τοῦ εὐεργέτου Λυτρωτοῦ. Πάλιν ὕμνοι καὶ ᾠδαὶ πνευματικαὶ περιηχοῦσι τοὺς ἱεροὺς ναοὺς τῶν ἁγίων Ἐκκλησιῶν, πάλιν «δεῦτε ἴδωμεν πιστοὶ ποῦ ἐγεννήθη ὁ Χριστός» ψάλλεται ὑπὸ τοῦ πιστοῦ Χριστεπωνύμου πληρώματος, πάλιν χαρμόσυνος καὶ πανηγυρικὴ ἀνέτειλεν ἡμέρα, ἡ μνήμη τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως τοῦ Κυρίου.

Σύμπασα ἡ Ἐκκλησία σκιρτᾷ ἐπὶ τῷ γεγονότι τούτῳ καὶ αἱ καρδίαι τῶν πιστῶν πλήρεις εἰσὶν ἀγαλλιᾶσεως καὶ ἀναφαιρέτου πνευματικῆς χαρᾶς, διότι «ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας» (Ἰωάννου α', 14).

Ὅν οἱ προφῆται ἐν δράμασι καὶ ἐν προεικονίσει προεἶδον καὶ προεκήρυξαν, ὃν οἱ λαοὶ τῆς γῆς ἀνέμενον ἐναγωνίως, ἰδοὺ ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν κόσμον ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ,

Δόξαν οὖν ἀναπέμπομεν ἐκ χοϊκῶν χειλέων καὶ αἶνον προσάδομεν τῷ οὕτως εὐδοκήσαντι περὶ ἡμῶν γενέσθαι Σωτῆρι Χριστῷ.

Τὴν δικαίαν ὁμῶς χαρὰν καὶ τὴν ὀφειλομένην τῆς ψυχῆς ἀγαλλίασιν ἐπὶ τῇ εορτῇ τῆς ἐπιφανείας τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν κόσμον, ὡς μὴ ὄφειλε, ποιά τις λύπη σκιάζει ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι οἱ λαοὶ τῆς γῆς ἐν συνοχῇ καὶ ἐν σάλῳ διάγουσι, διότι τὴν εἰρήνην μεταξὺ αὐτῶν ἀναζητοῦσιν οὐχὶ κυρίως εἰς τὸ Ἐυαγγέλιον τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Χριστοῦ, ἀλλ' εἰς βουλὰς ἀνθρώπων καὶ εἰς κώδικα διεθνῶς μὲν δικαίον, ἀλλὰ μὴ τεθεμελιωμένου ἐπὶ τὸν αἰώνιον νόμον τῆς διδαχῆς τοῦ Χριστοῦ.

Ἄλλ' εἶθε ὁ δι' ἡμᾶς γενόμενος ἄνθρωπος Πανάγαθος Λυτρωτῆς νὰ φωτίσῃ τὸν νοῦν τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς, ἵνα ἐπὶ τὸ θεῖον Βρέφος τῆς Βηθλεὲμ στρέψωσι τὴν σκέψιν καὶ τὰ διανοήματα αὐτῶν καὶ ἐκεῖθεν ἀντλήσωσι τὴν σύνεσιν καὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀναφαίρετον εἰρήνην, ἣν περισσότερον πάσης ἄλλης φορᾶς νῦν ἐπιποθεῖ ὁ κόσμος τῆς γῆς ἀπάσης.

Οὐχ ἦττον, τῆς μεγάλης ταύτης τῶν Χριστουγέννων καὶ μητροπόλεως εορτῆς ἐπωφελούμενοι καὶ ἱερῶν στοιχοῦντες ἔθει, ἀδελφικὸν καὶ ἐγκάρδιον διαβιβάζομεν τῇ Ὑμετέρῃ Κορυφῇ ἀσπασμόν, καὶ τὰ βέλτιστα ἐπενχόμεθα τῇ καθ' Ὑμᾶς Ἀγιωτάτῃ Ἐκκλησίᾳ, τῷ τε εὐαγεῖ Κλήρῳ καὶ τῷ περιορισίῳ λαῷ τοῦ Θεοῦ, δεόμενοι τοῦ δι' ἡμᾶς σαρκὶ νηπιάσαντος, ἵνα ταύτην εἰς αἰῶνα διαφυλάτῃ ἀσινῇ καὶ ὑπερτέραν παντὸς πειρασμοῦ τοῦ ἀντικειμένου, καὶ ἵνα ἀνυποῖ ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν καὶ ἀπὸ θριάμβου εἰς θρίαμβον.

Ἐγγὺς δὲ οὖσης καὶ τῆς ἀνατολῆς τοῦ Σωτηρίου ἐνιαυτοῦ τῆς τοῦ Χριστοῦ χρηστότητος, καὶ αὐθις Αὐτοῦ ἐκτενῶς δεόμεθα, ἵνα

χαρίσεται τούτον τῇ Ὑμετέρᾳ Ἀγάπῃ πλήρη τῶν θείων Αὐτοῦ εὐλογιῶν καὶ τῶν χαρίτων, ἐπ' ἀγαθῶ τῆς κατ' ἀνατολὰς Ἀγιωτάτης ἡμῶν Ἐκκλησίας.

Ἐπὶ δὲ τούτοις καὶ αἰθίς Αὐτὴν εορτίζω καὶ ἀδελφικῶ ἀσπαζόμεθα φιλήματι ἐν Χριστῷ τεχθέντι, καὶ διατελοῦμεν

Τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος
ἀγαπητὸς καὶ ὅλως πρόθυμος
ἐν Χριστῷ ἀδελφός

† Ο ΑΘΗΝΩΝ ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ, Πρόεδρος

Ἐμοια Γράμματα ἐστάλησαν πρὸς πάντας τοὺς Ὁρθόδοξους Πατριάρχας καὶ τοὺς Πρόεδρους τῶν Ὁρθοδόξων Ἀποκεφάλων Ἐκκλησιῶν.

Β.

ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΝΤΕΡΒΟΥΡΙΑΣ

Labeth Palace, Δεκέμβριος 1957.

Πρὸς τὸν Μακαριώτατον
Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος
κ. Θεόκλητον

Μακαριώτατε Ἀγαπητὲ ἐν Χριστῷ Ἀδελφέ,

«Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν Αὐτοῦ» (Κατὰ Ἰωάνν. 1.14).

Οἱ Χριστιανοὶ δύνανται νὰ βλέπουν μέσῳ καὶ πέραν τοῦ πέπλου τῆς σαρκὸς διὰ νὰ ἀντιληφθοῦν τὴν Θεϊαν Ἀλήθειαν. Εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. Εἶναι αὐτὴ ἡ ὁπτασία, δωρηθεῖσα ἡμῖν θεία χάριτι, ἣτις μᾶς ἐνώνει, ὅταν ἀτενίζωμεν τὸν ἐνοσαρκωθέντα Θεὸν ἀναπαύομενον εἰς τὴν ἀγκάλῃ τῆς Ἁγίας Αὐτοῦ Μητρὸς κατὰ τὴν λαμπρὰν αὐτὴν εορτὴν τῆς γεννήσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Οὕτως, ἠνωμένος εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Δημιουργοῦ τῆς σωτηρίας ἡμῶν, Σὰς ἀποστέλλω, ἀγαπητὲ ἀδελφέ, θεομᾶς ἀδελφικὰς εὐχὰς καὶ ἐλπίζω ὅπως κάθε εὐλογία τοῦ Θεοῦ χορηγηθῇ Ὑμῖν κατὰ τὴν ἐφετεινὴν εορτὴν τῶν Χριστουγέννων. Ἐκαστὸν ἔτος καθιστᾷ περισσότερον ἐμφανῆ τὴν ἀνάγκην εἰς τὸν κόσμον τοῦ χριστιανικοῦ μηνύματος τῆς ἀγάπης καὶ τῆς θείας εἰρήνης. Αἱ δυνάμεις τοῦ σκότους δυνατὸν νὰ ἐμφανίσουν τὴν ἰσχύν των ἀκατανίκητον, ἀλλὰ γνωρίζομεν ὅτι «τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός, ἵνα τοὺς σοφοὺς κατασχύνη καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός ἵνα κατασχύνη τὰ ἰσχυρὰ» (Πρὸς Κορινθίους 1 ἐπιστολὴ 1,27).

Ὅσον ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ εἶναι βεβαία τόσον εἶναι βεβαία καὶ ἡ νίκη Του ἐπὶ τῶν δυνάμεων τοῦ κακοῦ καὶ τῆς ἁμαρτίας. Πιστοὶ εἰς τὸν κοινὸν μας Κύριον καὶ ἀφιερωμένοι ὑπὸ τῆς χριστιανικῆς μας ἀγάπης πρὸς Αὐτὸν καὶ πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς, ἠνωμένοι πρὸς ἀλλήλους εἰς τὴν ἀποστολὴν μας διὰ τὸ βασιλεῖον τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς μαρτυρίας πρὸς τὸν Σω-

τῆρα ἡμῶν, ἐνούμεθα μετὰ τῶν ἀγγέλων ψάλλοντες «Δόξα ἐν Ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία» (Κατὰ Λουκᾶν 2,14).

Παρακαλῶ, ἀγαπητὲ ἀδελφέ, δεχθῆτε τὰς προσευχὰς μου δι' ὑμᾶς καὶ τὸν Ὑμέτερον κληρὸν καὶ πιστὸν λαόν, ὅπως ὁ Θεὸς πλουσίως εὐλογήσῃ τὴν Ὑμέτεραν Ἐκκλησίαν εἰς τὴν Ὑψηροσίαν Αὐτοῦ.

Διατελῶ ὑμέτερος ἐν Χριστῷ Ἀδελφός
ΤΖΟΦΡΕΥ.

Ἀρχιεπίσκοπος Καντερβουρίας
Προκαθήμενος πάσης Ἀγγλίας

Γ.

ΤΟΥ ΜΑΚ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ
ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀθήναι τῇ 19ῃ Δεκεμβρίου 1957

Πρὸς τὴν Αὐτοῦ Χάριτα
Τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Καντερβουρίας
Προκαθήμενον πάσης Ἀγγλίας
κ. Τζόφρεϋ
Εἰς Labeth Palace
Ἀγγλίας

Ἀγαπητὲ ἐν Χριστῷ ἀδελφέ,

Ἐδεξάμεθα τὸ ἀπὸ Δεκεμβρίου τοῦ λήγοντος τούτου ἔτους Ὑμέτερον ἐόρτιον γράμμα, τὸ ὁποῖον εἶχατε τὴν καλωσύνην καὶ τὴν λεπτότητα τῶν τρόπων νὰ ἀπευθύνητε εἰς ἡμᾶς ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν ἁγίων εορτῶν τῶν Χριστουγέννων, καὶ εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ διαβιβάζομεν τὰς ἡμετέρας εὐχαριστίας διὰ τὰς εὐχὰς τῆς Ὑμετέρας Χάριτος, καὶ τὰς εορτίους ἐκδηλώσεις Αὐτῆς.

Συμφωνοῦμεν πληροῦτα ἐπὶ τῶν Ὑμετέρων ἀπόψεων, τὰς ὁποίας ἐκτίθεσθε ἐν τῷ ἄνω γράμματι Ὑμῶν, ὅτι δηλαδὴ μόνον διὰ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ εἶναι δυνατὸν νὰ ζήσῃ ὁ κόσμος ἐν εἰρήνῃ ἀπαρασαλεύτῳ καὶ διαρκεῖ, καὶ τοῦτο καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς Ἀγριωτάτῃ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος εὐχεται, δεομένη ἀδιαλείπτως ὑπὲρ εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου καὶ εὐσταθείας τῶν Ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν. Προστίθεμεν δὲ ὅτι ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ περικλείεται, ὡς γνωστὸν, καὶ ἡ δικαιοσύνη, τὴν ὁποίαν ὀφείλουσι νὰ ἐφαρμόζωσιν οἱ λαοὶ καὶ τὰ ἔθνη τῆς γῆς μετὰ τῶν ἰσχυρῶν αὐτῆς, διότι διὰ τοῦ Προφήτου Ἡσαίου ἐντέλλεται ὁ αἰώνιος Θεός «δικαιοσύνην μάθετε οἱ ἐνοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς» (Ἡσαίου κατ', 9), «δίωκε δὲ δικαιοσύνην» προστάσσει καὶ ὁ Θεὸς Ἀπόστολος Παῦλος (Β' Τιμόθεου β', 22). Αὐτὴν τὴν τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην ἐνχομέθα καὶ ἐπὶ τὸ ἔθνος τῶν Βρετανῶν, κατ' ἐξοχὴν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τῆς Ἱστορίας αὐτοῦ.

Ἀντεπευχόμεθα δὲ ἐπὶ τούτοις τῇ Ὑμετέρᾳ Χάριτι πᾶσαν ἀπὸ Θεοῦ εὐλογίαν, μακροήμερον, καὶ πᾶσαν χάριν τοῦ Κυρίου, ἐπ' ἀγαθῶ τῆς Ὑμετέρας Ἐκκλησίας, τὸ δὲ Νέον ἔτος πλήρες εἰρήνης, πνευματικῆς χαρᾶς καὶ θείων δωρεῶν.

† Ο Ἀθηνῶν ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

ΠΟΙΜΑΝΤΟΡΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΤΟΥ ΜΑΚ. ΑΡΧΙΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΕΠΙ ΤΗ ΕΟΡΤΗ ΤΗΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ

'Αριθ. Πρωτ. 4140

'Ο 'Αρχιεπίσκοπος 'Αθηνῶν Θεόκλητος
Πρὸς τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα
τῆς 'Ιερᾶς 'Αρχιεπισκοπῆς 'Αθηνῶν.

Τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

«Δεῦτε ἴδωμεν πιστοὶ ποῦ ἐγενήθη ὁ Χριστός» φάλλει ἐν ἀγαλλίασει καὶ ἐν χαρᾷ ἡ Ἁγία ἡμῶν 'Εκκλησία σήμερον, πανηγυρίζουσα τὴν γέννησιν τοῦ 'Ιησοῦ Χριστοῦ, καὶ προτρέπει τὰ πιστὰ αὐτῆς τέκνα, ἄδουσα «ἀκολουθήσωμεν λοιπὸν ἐνθα ὁδεύει ὁ ἀστήρ». Τὸ γεγονός τοῦτο τῆς γεννήσεως τοῦ Ἀντρωτοῦ ἀνάγει τὴν εὐσεβῆ σκέψιν καὶ τὴν θρησκευτικὴν ἐδλάβειαν τῶν πανηγυρίζοντων εἰς τὴν μοναδικὴν ἐκείνην νύκτα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ εὐδοκία καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ ἐπουρανοῦ Πατρὸς ἀπέστειλεν εἰς τὸν ἐπὶ τῆς γῆς ταλαιπωρούμενον ἄνθρωπον τὴν λότρωσιν, καθ' ὅσον ἤδη ὁ Ψαλμοδὸς προσηγγεῖλεν ὡς τετελεσμένον γεγονός, ὅτι «λότρωσιν ἀπέστειλε τῷ λαῷ αὐτοῦ» ὁ Θεός.

Ἡ νύξ τῆς γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ υπῆρξε χορηγὸς ἀπλέτου φωτὸς καὶ λαμπρότητος. Διότι ἐν αὐτῇ ἔλαμψε διὰ πολλοστήν φορὰν ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Ἡ ἀναμενομένη Ἀνατολή, ὁ Κύριος ἡμῶν, ἀνέτειλεν ὡς ὁ ἥλιος. Τὸ φῶς τοῦ Ἐθαγγελίου τοῦ Χριστοῦ ἤστραφεν ἐν μέσῳ τοῦ ψηλαφητοῦ τῆς ἀγνωσίας σκότους. Ἡ ἀλήθεια, τὴν ὁποίαν δὲν ἐγνώριζεν ἐν τῇ ὀλότῃ αὐτῆς ἡ ἀνθρωπότης, ἐδρέθη ἐν τῷ Χριστῷ. Νέα ὁδὸς διὰ τὴν πορείαν τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων κατὰ θεῖον τρόπον ἐχαράχθη καὶ αἰωνίου κύρους διδασχὰ ἐκηρύχθησαν ὑπὸ τοῦ δι' ἡμᾶς νηπιάσαντος σαρκὶ προαιωνίου Θεοῦ.

Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον κυριολεκτικῶς ἐβασάνιζε τὸν ἀγωνιζόμενον ἄνθρωπον, ἦτο κυρίως ὁ χωρισμὸς αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Δημιουργοῦ του, ἐνεκα τῆς ἁμαρτίας τοῦ πρώτου ἀνθρώπου. Χάσμα υπῆρχε μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἡ δὲ αἰτία τοῦ κακοῦ τούτου ἦτο ὁ ἄνθρωπος, ὁ ἀπειθαρχῶν εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἄλλ' εἰς τὴν ταλαιπωρίαν ταύτην τοῦ ἀνθρώπου δίδει τὴν λῆξιν καὶ τὸ ποθοῦμενον τέλος ὁ μέγας Θεός, ἀποστέλλων ἐπὶ τῆς γῆς τὸν μονογενῆ αὐτοῦ υἱόν, ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ. Μυστήριον ἱερὸν καὶ καταπλήσσον καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀγγέλους εἶναι ἡ ἔλευσις τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἐν τούτῳ δὲ τῷ ἐξαισῶ γεγονότι καθορᾶται ἡ μεγάλη καὶ ἀσύλληπτος εἰς τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν πρόνοια τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ τοῦ πλάσματος αὐτοῦ.

Ἰδοῦ, λοιπὸν, ἀγαπητὰ ἡμῶν τέκνα, ὅτι μεθ' ἡμῶν εἶναι ὁ Θεός, ὅπως προεφήτευσεν ὁ προφήτης Ἡσαΐας. Ἰδοῦ ὅτι ἡ Παρθένος Μαρία ἔτεκε τὸν Ἐμμανουήλ, καὶ ἄγγελοι ἄδουσι τὸν ὕμνον «δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνης, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία». Ὁ ἀστήρ ὁδηγεῖ τοὺς μάγους εἰς τὸν τόπον τῆς γεν-

νήσεως τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, ἡ γῆ προσφέρει εἰς τὸ θεῖον Βρέφος τὸ σπῆλαιον, ἡ ἔρημος τὴν φάτνην, οἱ ποιμένες τὴν λατρευτικὴν προσκόνησιν, καὶ οἱ μάγοι τὰ πολύτιμα δῶρα, ὁ δὲ τῆς ἐξουσίας τοῦ κόσμου τούτου ἀντιπρόσωπος προσφέρει τὸν διωγμὸν τοῦ Νηπίου, κατὰ τρόπον δηλωτικὸν τῆς ἀχαριστίας τοῦ ἐδερνετηθέντος πρὸς τὸν ἐδερνετήν αὐτοῦ.

Παρήλθον ἔκτοτε, ἀπὸ τοῦ μεγίστου τούτου γεγονότος μέχρι τῆς σήμερον, δύο περίπου χιλιάδες ἐτῶν. Καί, παρὰ τὸ πλήθος τοῦτο τῶν ἐνιαυτῶν, τὸ γεγονός ἔμεινεν ὁ ὁδηγὸς τῆς ἱστορίας τῶν ἀνὰ τὴν οἰκουμένην λαῶν καὶ ἐθνῶν. Εἶχε δὲ ἡ ἱστορικὴ αὐτῆ πραγματικότης τὴν δύναμιν νὰ νικήσῃ τὴν φθορὰν καὶ τὴν ἀλλοίωσιν, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὰ ἀνθρώπινα γεγονότα καὶ νὰ μείνῃ ἡ ἀκατάλυτος καμπὴ μεταξὺ τῶν πρὸ αὐτῆς καὶ τῶν μετ' αὐτὴν παγκοσμίων γεγονότων. Ἐνίκησε τὴν χρονολογίαν καὶ ἔθηκε τὴν ἀνεξίτηλον σφραγίδα εἰς αὐτήν, ὡς πρὸ Χριστοῦ καὶ ὡς μετὰ Χριστοῦ διαιρουμένων τῶν ἐτῶν.

Ἦλθεν ὁ Ἀντρωτῆς καὶ ἔδρεν ὁ λυτρωθεὶς ἄνθρωπος τὴν ἀλήθειαν, τὴν ὁδὸν καὶ τὴν ζωὴν, διότι ὁ Κύριος εἶπεν «ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ». Καὶ συνέβη τοῦτο τὸ θαυμάσιον ἀλλὰ καὶ τραγικόν, περὶ τοῦ ὁποῖου κάμνει λόγον ὁ Θεολόγος καὶ Ἐθαγγελιστῆς Ἰωάννης, λέγων: «Ὅσοι ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι» (Ἰωάννου α', 12), καὶ «ἐν τῷ κόσμῳ ἦν καὶ εἰς τὰ ἴδια ἦλθε; καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον» (Ἰωάννου α', 10-11). Καὶ διαιωνίζεται διὰ μέσον τῶν αἰώνων ἡ μεγάλη ἐκείνη πραγματικότης, κατὰ τὴν ὁποίαν πᾶσα ἀπομάκρυνσις τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν Σωτῆρα Κύριον ἔχει ὡς ἄμεσον συνέπειαν τὴν κακοδαιμονίαν καὶ τὴν ταλαιπωρίαν, τὰς θλίψεις, τὰς ἀκαταστασίας καὶ τὰ ἐν ἀνθρώποις δεινά. Πᾶσα δὲ ἀφοσίωσις καὶ ὑποταγὴ εἰς τὸ θέλημα τοῦ Ἀντρωτοῦ, ἔχει ὡς ἐπακόλουθα τὴν ἐν ἀνθρώποις εὐημερίαν καὶ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν χαρὰν τὴν ἀναφαίρετον. Ἡ πραγματικότης δὲ αὐτῆ ἀφορᾷ ὄχι μόνον εἰς ἕνα ἕκαστον ἄνθρωπον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν οἰκογένειαν καὶ εἰς τὰ ἔθνη καὶ εἰς τοὺς λαοὺς τῆς γῆς.

Ἄλλ' ἰδοῦ, καὶ πάλιν δίδεται πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις ἡ εὐκαιρία, ἐπὶ τῇ μεγάλῃ εορτῇ τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως τοῦ Κυρίου, νὰ ἀκολουθήσωσι, καὶ μάλιστα οἱ χριστιανικοὶ λαοί, τὴν πρὸς τὴν Βηθλεὲμ ὁδηγοῦσαν ὁδόν. Δίδεται ἡ εὐκαιρία νὰ ἀνανεώσωσι τὰ φρονήματα καὶ τὰς σκέψεις αὐτῶν, ἑυθιμίζοντες ταῦτα πρὸς τὸ φῶς τὸ ἀνέσπερον τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἀληθείας, τὸ ὁποῖον ἐξεπήγαγεν ἐκ τοῦ σπηλαίου τῆς Βηθλεέμ, καὶ μένει ὡς φάρος τηλαυγῆς, φωτίζων σύμπαντα τὸν κόσμον. Καὶ εἶναι, φρονοῦμεν, ἀπόλυτος ἡ ἀνάγκη νὰ ἀκολουθήσῃ ὁ κόσμος «ἐνθα ὁδεύει ὁ ἀστήρ» τῆς Βηθλεέμ. Τόσον ἕκαστος ἄνθρωπος κευχωρισμένως

ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΕΠΙ ΤΑΙΣ ΕΟΡΤΑΙΣ

Α'.

ΕΠΙ ΤΟΙΣ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΟΙΣ

Ἀνάμνησιν ἱερὰν ἐπιτελοῦμεν σήμερον τοῦ μεγάλου ἱστορικοῦ γεγονότος τῆς ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ εἰς τὸν κόσμον. Σύμπας ὁ εἰς Χριστὸν πιστεύων λαὸς τῆς οἰκουμένης, ὡς εἰς ἄνθρωπος, ἐν ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς πανηγυρίζει τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Δικαίως δὲ χαίρει καὶ ἀγάλλεται, διότι μοναδικὸν εἶναι τὸ γεγονός τούτο, τὸ ὁποῖον οὐχὶ μόνον ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τῆς πανανθρωπίνης Ἱστορίας, ἀλλὰ εἶναι καὶ ἡ ἀφετηρία τῆς ζωῆς, ἡ ὁποία ἤρchiεν ἀπὸ τοῦ γεγονότος τούτου καὶ καθεξῆς. Εἰς τὸ γεγονός τούτο ᾠδήγησεν ἡ πρὸ αὐτοῦ Ἱστορία τοῦ κόσμου, διότι αὐτὸ ἀνεμένετο ἐναγωνίως καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου ἀπορρέει ἡ μετ' αὐτὸ Ἱστορία.

«Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνης, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία» ἐφαλλον οἱ ἄγγελοι γνωστοποιούντες τὴν ἔλευσιν τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν κόσμον. Καὶ ὁ ὕμνος αὐτὸς κατέστη ἔκτοτε μέχρι τοῦ νῦν καὶ μέχρι συντελείας τῶν αἰώνων τὸ ἄσμα τῆς χαρᾶς καὶ τῆς

ἔσσης καὶ ὡς μικρὸν ἢ μέγα σύνολον, περισσότερον πάσης ἄλλης ἐποχῆς, ἔχει ἀνάγκη σήμερον νὰ εὐρη τὴν λύσιν τῶν ἀπειρῶν προβλημάτων αὐτοῦ πρὸ τῶν ὁποίων ἱσταται ἐν ἀμχανία, διότι ἐνεπιστεῦθη περισσότερον εἰς τὴν ἀνθρωπίνην «σοφίαν» καὶ θέλησιν παρὰ εἰς τὸ πᾶνσοφον καὶ σωτήριον θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Μόνον ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τοῦ Εὐαγγελίου αὐτοῦ θὰ ἐπικρατήσῃ εἰρήνη καὶ δικαιοσύνη καὶ ἐν ἀνθρώποις πᾶσα ἀρετή. Καὶ ἐν ὀνόματι τοῦ θείου δικαίου καλοῦμεν τοὺς ἰσχυροὺς λαοὺς τῆς γῆς νὰ θελήσωσι νὰ ἀποδώσωσι τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς ἀδυνάτους λαοὺς, τοὺς ὁποίους ἐξακολουθοῦσι νὰ καταδυναστεύωσι. Ἀνάγομεν δ' ἐπὶ τούτοις τὴν σκέψιν ἡμῶν κατὰ τὴν ἀρίαν ταύτην ἡμέραν καὶ ἐπὶ τοὺς ἀδελφούς Κυπρίους, καὶ τὸν ἐόρτιον αὐτοῖς ἀπευθύνοντες χαιρετισμόν, ἀπενθυμίζομεν εἰς αὐτούς, ὅτι ὅσοι διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἐδίωξαν τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν δικαιοσύνην τοῦ Χριστοῦ, κακῶς ἀπωλέσθησαν, ὅσοι δὲ ἤλπισαν ἐπὶ Κύριον, ὁ ὁποῖος «δικαιοσύνην ἠγάπησεν», ἐνίκησαν. Ταύτην δὲ τὴν νίκην τοῦ δικαίου αὐτοῦ αἰτήματος ἐπευχόμεθα σύμπαντες οἱ Ἕλληνες, ἐν τῇ βεβαιότητι ὅτι τελικῶς ὁ Κύριος καὶ ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ θὰ ἐπικρατήσωσιν.

Ἡ δὲ χάρις τοῦ δι' ἡμᾶς νηπιάσαντος Θεοῦ καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἶησαν μεθ' ὑμῶν καὶ τῶν οἰκείων ὑμῶν. Ἀμήν.

Ἐν τῇ Ἱερᾷ Ἀρχιεπισκοπῇ Ἀθηνῶν τῇ 25 Δεκεμβρίου 1957.

Διάπυρος εὐχέτης ὑμῶν
† Ὁ Ἀθηνῶν ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

ἀγαλλιᾶσεως, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς ἐδώρησεν εἰς τὸν ἄνθρωπον. — «Ἐπὶ γῆς εἰρήνη» ἠκούσθη τότε καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀκούεται καὶ ἀποτελεῖ μίαν ἀνωθεν ἐκπρορευομένην πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα φωνὴν καὶ διδασκαλίαν, ὅτι μακρὰν τοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ, δὲν εἶναι κατορθωτὴ ἡ εἰρήνη οὔτε τοῦ ἀτόμου, οὔτε τῆς ὀλότητος, οὔτε τοῦ κόσμου σύμπαντος. Θὰ πλανῶνται καὶ θὰ ταλαιπωρῶνται οἱ λαοὶ τῆς γῆς καὶ ἀδικίας θὰ διαπράττωσιν, ἐὰν δὲν στρέψωσι τὴν προσοχὴν αὐτῶν, ὅπως οἱ μάγοι, εἰς τὸν ἀστέρα τοῦ φωτός τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, καὶ δὲν θεμελιῶσι τὴν εἰρήνην ἐπὶ τὸ θεμέλιον τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους νηπιάσαντος Θεοῦ. Εἰς τὰ ἄπειρα δὲ παραδείγματα ἀδικιῶν τῶν ἐθνῶν, πλὴν ἄλλων, προστίθεται καὶ τὸ σύγχρονον ἀδικήμα τῆς δουλείας καὶ ἄλλων μὲν ἀνθρώπων, μάλιστα δὲ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν Κυπρίων. Ἀλλὰ διάτορος ἐξ οὐρανοῦ ἀκούεται ἡ φωνὴ τῶν ἀγγέλων «ἐπὶ γῆς εἰρήνη», ἐπὶ γῆς δικαιοσύνη, καὶ ἔρχεται ἡ φωνὴ αὕτη ὡς διαμαρτυρία τοῦ οὐρανοῦ πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην ἁμαρτίαν καὶ ἀδικίαν.

Πλήρεις πνευματικῆς χαρᾶς ἐπὶ τῷ ἐορτασμῷ τῆς μεγάλης ταύτης τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐορτῆς, ἀπενθυθόμενοι ἐγκαρδίως εὐχὰς πᾶσι τοῖς ἀποτελοῦσι τὴν Ἀγιοτάτην Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, κληρικοῖς τε καὶ λαϊκοῖς, καὶ ἐόρτιον χαιρετισμόν, καὶ εὐχόμεθα, ὅπως ὁ ἐκ Παρθένου τεχθεὶς Κύριος εὐλογῇ τὰ ἔργα καὶ τὰ διανοήματα πάντων, πρὸς δόξαν Αὐτοῦ, παρέχῃ δὲ πᾶν ἀγαθὸν ὡς ἀκένωτος πηγὴ πάσης χρηστότητος καὶ ἀγαθωσύνης.

† Ὁ Ἀθηνῶν ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

Β'.

ΕΠΙ Τῆ Α' ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

Εἰς τὴν ἀέναον διαδοχὴν τῶν ἐτῶν ὑπέλειπον ὁ παρελλῶν χθὲς ἐνιαυτός, ἀφοῦ διέδραμεν, ὅπως ὁ ἀνατέλλων καὶ ἐπὶ τὴν δύσιν αὐτοῦ πορευόμενος ἥλιος, τὴν πορείαν αὐτοῦ, ἀφῆκε τὴν συνέχισιν τῆς χρονικῆς περιόδου εἰς τὸ ἀπὸ τῆς σήμερον ἀρχόμενον νέον ἔτος 1958. Οὕτως εὐρισκόμεθα ἐνώπιον τοῦ Νέου Ἔτους καὶ ὑποδεχόμεθα αὐτό, κατὰ παλαιότητα καὶ πανανθρωπίνην συνήθειαν, μὲ εὐχὰς καὶ μὲ ἐλπίδας καλυτέρας αἴριον.

Εἶναι πράγματι σταθμὸς εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου γενικῶς, καὶ ἐιδικώτερον τοῦ χριστιανοῦ, ἡ ἀρχὴ τοῦ Νέου Ἔτους.

Καλεῖται ὁ ἄνθρωπος νὰ συνεχίσῃ τὴν κοπιώδη τῆς ζωῆς πορείαν, τὴν ὁποίαν καὶ εὐχεται νὰ εἶναι «αἰσία», ἥτοι ποθητὴ καὶ ἀνευ δυσκολιῶν καὶ θλίψεων, διότι τὸν ἄνθρωπον τὸν βασανίζει, ὡς γνωστόν, ὁ πόνος καὶ αἱ θλίψεις, ἐνῶ ἐπιποθεῖ τὴν χαρὰν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν.

Ἐπιλαμβανόμεθα λοιπὸν καὶ ἡμεῖς τῆς εὐκαιρίας

ΕΠΙ ΤΗ, ΑΝΑΤΟΛΗ, ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΝΙΑΥΤΟΥ

«Βασιλείς, σύνετε, παιδεύθητε, πάντες
οί κρινοντες την γην» (Ψαλμ. β', 10).

Και ο νέος ενιαυτός ευρίσκει τους λαούς να διακατέχονται από την αυτήν ανησυχία ως άλλοτε, ως προς το περιμάχητον θέμα της ειρήνης εις τον κόσμον. Η πρόοδος των θετικών επιστημών, αι καταπληκτικαι επιδόσεις εις τον τομέα του τεχνικού εξοπλισμού εφερον εις το μέσον πυρηνικά όπλα, τα όποια χρησιμοποιούμενα τυχόν υπό άφρόνων πολιτικών ήγετών δύνανται να συγκλονίσουν όλόκληρον τον πληγήτην μας, να αλλοιώσουν ή και να εξαλείφουν την ζωήν από του προσώπου της γης. Αυστυχώς εξακολουθοῦν αι έχθρότητες, αι δολιότητες εις τας σχέσεις των 'Εθνών. Τα οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα οδηγούν τους πολιτικούς ήγέτας των Μεγάλων Δυνάμεων εις πράξεις μη συμβιβαζόμενας προς τας ελευθερίας και την αξιοπρέπειαν των αδυνάτων και των μικρών λαών.

Τα στοιχεία του πολιτισμού, ποῦ ήσαν άλλοτε δευτερεύουσαι αξίαι, προωρισμένα εις την εξυπηρέτησιν της ελευθέρας προσωπικότητος του ανθρώπου ως κορυφαίας αξίας, έχασαν την αξιολογικήν των θέσιν και κυριαρχούν εις τον κόσμον ως κυρίαρχοι και αυτο-

ταύτης, επί τη ανατολή του Νέου Έτους, ίνα απευθύνωμεν εν αγάπη πατρική προς άπαν το Χριστεπώνυμον πλήρωμα της Αγιοτάτης 'Εκκλησίας της Ελλάδος, ως Προκαθήμενος αυτής, τας διαπύρους ήμων εσχάς, όπως το Νέον Έτος, το όποιον χορηγεί εις ήμās ή αγάπη του Θεού, του έχοντος την έξουσίαν επί των χρόνων και των ενιαυτών, χαρίσεται παντι τῷ 'Ελληνικῷ Λαῷ πλήρες πάσης χάριτος και χαρᾶς.

Δεόμεθα του Κυρίου από βάθους ψυχής, ίνα την Αγίαν Αὐτοῦ 'Εκκλησίαν, ήν θεμελίωσε τῷ Τιμῷ Του αίματι, αναδείξῃ και κατά τουτο το έτος υπερέταραν παντός πειρασμού και πάσης επιβουλής του αντικειμένου. 'Ικετεδομεν τον δι' ήμās ηπιόσαντα Χριστόν, ίνα τον άνώτατον Αρχοντα της εδσεβοῦς ήμων Χώρας και πάσαν Αρχήν και Έξουσίαν εν αυτή διαφυλάττῃ εν ύγεία και φωτίῃ εν φωτισμῷ Αὐτοῦ προς δόξαν και τιμήν του Έθνους. Εἴμεθα δὲ βέβαιοι, ότι ο τα όρια των εθνών καθορίζων και επιτηρών μεγάλος Θεός θα άποδώσῃ προσεχώς την ελευθερίαν εις τον υπό δουλείαν πικράν στενάζοντα αδελφόν της Κύπρου εὐγενή 'Ελληνικόν λαόν.

Επί τουτοις προτροπέμεθα εν στοργή, όπως πᾶσα επίδοσις εις την ἀρετήν υπό πάντων επιδιωχθῇ, και πᾶσα εν τῇ κατά Χριστόν ζωῇ πρόοδος επιτελεσθῇ και πᾶν αγαθόν και σεμνόν και άγιον και δικαίον και τῷ Θεῷ εδάρεστον καλλιεργηθῇ άπανταχοῦ της φιλάτης ήμων πατριδος.

Με τοιαύτας εσχάς και δεήσεις και προσδοκίας επικοινωνούντες μεθ' άπάντων ήμων των αποτελούντων την Αγιοτάτην 'Εκκλησίαν της Ελλάδος, επευλογοῦμεν ήμās εν αγάπη πατρική.

† Ο 'Αθηνών ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

τελεῖς σκοποί. Η ζωή εις την βιολογικήν της λειτουργίαν, ο κόσμος εις τας μηχανικὰς μόνον κινήσεις άναστηλουμένας εις νόμους φυσικὸς θεωροῦνται ότι εγκλείουν όλην την αλήθειαν. Το πνεῦμα ως ελευθερία, ως πρόσωπον Θεού και ως πρόσωπον ανθρώπου, ως πηγή δυνάμεως, εμπνεύσεως και δημιουργίας παρημελήθη κατά τας επιδιώξεις του πολιτισμού των λαών. Η Διοίκησις, ή επιστημονική πρόοδος, ή καταπληκτική ανάπτυξις της τεχνικής, ή οικονομία εις όλας τας εκδηλώσεις των δέν ενώνουν τους λαούς, αλλά τους διασποῦν και τους απομονώνουν.

Η Χριστιανική αλήθεια είναι ή μόνη δύναμις ποῦ ενώνει και κατευθύνει τους λαούς εις τους μεγάλους σκοπούς των. Εντός της Ορθόδοξου Χριστιανικής αληθείας ο άνθρωπος είναι υπερέτατη αξία εις τον κόσμον. Η ελευθερία του, ή προσωπικότης του είναι αξία αναντικατάστατος, έχει την σφραγίδα της αιωνιότητος. Οὐδέποτε ο άνθρωπος δύναται να προσμετρηθῇ με όλας τας υλικὰς αξίας, τας όποιαις ή επιστήμη και ή τεχνική επολλαπλασίασαν εις τον κόσμον. Ο άνθρωπος ανεμρίσκει το πλήρωμα του νοήματος του της όλης αξίας του εντός της θεανδρικής προσωπικότητος του Χριστοῦ. Η ζωῇ του Κυρίου, ποῦ είναι Σταυρός και 'Ανάστασις και Αντρωμός και Δόξα του Κόσμου, χαράσσει την φωτεινότεραν γραμμήν της πορείας της ιστορίας, άπαντᾶ εις την πονεμένην καρδίαν του ανθρώπου, τον οδηγεί εις την 'Ανάστασιν, όπου το πλήρωμα της Αγάπης θριαμβεύει ως καθολική δραιοτης. Η δίψα της ανθρωπίνης καρδίας δια πληρεστέραν δικαιοσύνην εις τον κόσμον είναι το κίνητρον της ανηρώσεως του πολιτισμού, γίνεται άγών προς δικαιότεραν σύνθεσιν της Κοινωνίας εντός της όποιαις ο άνθρωπος, ή ελευθερία του ως εικὼν Θεοῦ οφείλει να είναι το κριτήριον και το μέτρον όλων των άλλων αξιών εν τῷ κόσμῳ. Εάν ή ζωῇ του Κυρίου είναι το πλήρωμα της αγάπης, ή αγάπη αυτή είναι το κορόφωμα της πνευματικής ζωῆς. Η βίωσις της είναι νίκη κατά του κόσμου και μεταμόρφωσις του κακοῦ εις αγαθόν. Η αγάπη υπερβάλλει την δικαιοσύνην, γίνεται φῶς εντός της ανθρωπίνης συνειδήσεως, ποῦ λάμπει και ακτινοβολεί και ανακαινίζει τον άνθρωπον, την κοινωνίαν και όλην την κτίσιν. Η τοιαύτη αγάπη, ή όποια δέν είναι εξαγγελία άφηρημένης ιδέας, είναι ή συγκεκριμένη πνευματική ζωῇ των λαών, όπως την άπαιτεῖ το Εὐαγγέλιον και την θέλει ή 'Εκκλησία του Χριστοῦ. Κατορθοῦται δια της ελευθερίας, ως εκουσίας θυσίας χάριν των πολλών, φωτισομένης υπό της Θείας Χάριτος.

Η 'Εκκλησία, ποῦ είναι συνέχεια του μυστικοῦ σώματος του Χριστοῦ με κεφαλὴν τον ίδιον ως άρχηγόν της, είναι ή έγγύησις της πορείας των 'Εθνών εις την δόδον της αγάπης και της συναδελφώσεως των λαών. Όπως ο Κύριος είναι ένωσις θείας και ανθρωπίνης φύσεως εις μίαν θεανδρικήν προσωπικότητα, οὕτω και ή 'Εκκλησία είναι σύνθεσις του Αγίου Πνεύ-

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΘΡΟΝΙΣΙΝ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ

Α'.

ΤΟΥ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

Διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου «Ἄνδρος» ἀφίχθη εἰς Ζάκυνθον τὴν 15 Δεκεμβρίου ὁ νέος Μητροπολίτης αὐτῆς κ. Ἀλέξιος. Ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου ἀνήλθον καὶ ἀπὸ θύγαυαν Αὐτῶ τὸ ὡς εὐ παρέστης οἱ κ. κ. Νομάρχης, Δήμαρχος, Πολιτευταὶ τῆς νήσου, ἐκδότης τοπικῶν ἑφημερίδων, ἐκπρόσωποι Ὀργανώσεων καὶ Σωματείων, ὡς καὶ πλῆθος πολιτῶν. Ἐπὶ τῆς προβλήτος ἐχαιρέτησε δι' ἐκφωνηθέντος λόγου τὸν Σὸν ἐκ μέρους τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως ὁ Αἰδεσιμ. κ. Ἄγγελος Μαρμαρᾶς. Εἶτα ἐσχηματίσθη πομπὴ ἐκ τῶν κληρικῶν ἐχόντων εἰς τὸ μέσον τὸν Σεβασμιώτατον,

ἐκ τῶν ἀρχῶν, τῶν ἐκπροσώπων τῶν ὀργανώσεων καὶ πλῆθους κόσμου. Ἡ πομπὴ αὕτη ἐπορεύθη διὰ τῆς παραλιακῆς ὁδοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Πολιούχου τῆς νήσου Ἁγίου Διονυσίου.

Ἐξῶθι τῆς Ἐκκλησίας εἶχε παραταχθῆ πρὸς ἀπόδοσιν τιμῶν τμήμα τοῦ 701 Τάγματος Μηχανικοῦ καὶ ἡ Δημοτικὴ Μουσικὴ. Πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ Ναοῦ ὁ Πανος, Ἀρχιμανδρίτης καὶ Ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Διονυσίου κ. Δανιὴλ Γιγάντες ὑπεδέχθη τὸν Μητροπολίτην προσφωνήσας Αὐτόν. Εἰσελθούσης τῆς πομπῆς εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, ὅστις ἦτο ἀσφυκτικῶς πεπληρωμένος ἀπὸ εὐσεβεῖς χριστιανούς, ἐπηκολούθησεν ἡ τελετὴ τῆς ἐνθρονίσεως. Προσεφώνησαν τὸν νέον Μητροπολίτην

ματος καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἐλευθερίας ὡς πίστεως, εἶναι Θεός—Ἀνθρωπότης καὶ ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν χριστιανοποίησιν, εἰς τὴν θέωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου Γένους, εἰς τὴν ἀπολύτρωσιν καὶ αὐτῆς τῆς συστεναζούσης κτίσεως. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι Μία, Ἁγία, Καθολικὴ καὶ Ἀποστολική. Ἡ ἐνότης τῆς, ἡ ἀγιότης τῆς, ἡ οἰκουμενικότης τῆς, ἡ ἱστορικότης τῆς προελεύσεώς τῆς ἀπὸ τοῦ Κυρίου, τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Μεγάλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας εἶναι οἱ θεῖοι χαρακτηρισμοὶ τῆς ἀπολύτου ἀξίας τῆς. Οὕτως ἐβίωθη ἡ ἐκκλησία διὰ μέσου τῶν αἰώνων καὶ διὰ τῆς λειτουργικῆς τῆς ζωῆς, διὰ τῶν μυστηρίων τῆς, διὰ τῶν ἐπισκόπων τῆς, τῆς Ἀποστολικῆς διαδοχῆς τῆς καὶ τῶν βαθμῶν τῆς ἱερωσύνης τῆς βεβαιούται ὡς ὀρθόδοξος χριστιανικὴ παράδοσις, ἐντὸς τῆς ὁποίας τὸ λυτρωτικὸν ἔργον τοῦ Σωτῆρος παραμένει ὡς φῶς, ποὺ θὰ φωτίσῃ τὰς γενεὰς καὶ θὰ προάγῃ τὴν ἱστορίαν εἰς τὸν θρίαμβον τῆς βασιλείας Του εἰς τὸν κόσμον.

Δὲν εἶναι ὀρθὴ ἡ σκέψις ὅτι ἡ παράδοσις εἶναι ἓνα εἶδος ἀποστεώσεως, ἀποκρυσταλλώσεως τῆς ζωῆς. Ἡ παράδοσις εἶναι ἡ συσσωρευσις πνευματικῶν ἐμπειριῶν τῶν ἀπερχομένων γενεῶν. Εἰς τὸ ἔδαφος τῆς Ἐκκλησίας ἡ παράδοσις εἶναι αὐτὸ τὸ αἰώνιον πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ, τὸ ὁποῖον μεταβάλλεται εἰς ζωὴν, εἰς ἀνανέωσιν ἰδανικῶν, εἰς πνευματικὰς δημιουργίας, εἰς ἀγῶνας πρὸς κατάκτησιν πληρεστέρων μορφῶν δικαιοσύνης, ἀλληλεγγύης καὶ ἀγάπης μεταξὺ τῶν λαῶν τῆς Γῆς. Δὲν εἶναι ἐπαρκὴς ἡ σοφία καὶ ἡ βαθεῖα θεολογικὴ γνῶσις τῶν ὀλίγων, τῶν ἡγετῶν διὰ νὰ προωθηθῇ ἡ πραγματοποιήσις τῶν μεγάλων σκοπῶν τῆς Ἱστορίας. Ἀπαιτοῦνται καὶ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ὁμοῦ μετὰ τῆς μορφώσεως, νὰ εἶναι ἐμπλεκὰ θεῖον ζῆλον. Εἶναι ἀπαραίτητοι καὶ Διδάσκαλοι καὶ πνευματικοὶ ἡγῆται τῶν λαῶν, με ὀραματισμοὺς καὶ προφητικὰ χαρίσματα, ζῶντες τὴν Εὐαγγελικὴν Ἀληθειαν. Τοιοῦτοι ἄνδρες θὰ ἠδύναντο νὰ διανοίξουν νέους δρόμους δημιουργίας, νὰ ἐνθουσιάσουν τὰ πλῆθη ἐπάνω εἰς τὴν ὑψίστην ἀλήθειαν, ὡς εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ, ποὺ μόνῃ αὐτῇ δύνανται νὰ τακτοποιήσῃ τὰς ὑποθέσεις τοῦ κόσμου, νὰ ἀδελφοποιήσῃ ὅλους τοὺς λαοὺς ἀνεξαρτήτως φυλῆς καὶ θρησκείας.

Ἡ προσέγγισις καὶ ἡ ἐνωσις τῶν Χριστιανικῶν λαῶν εἰς ἓνα θεῖον καὶ ἀνθρώπινον ὀργανισμόν δὲν πρόκειται νὰ προέλθῃ ἀπὸ συζητήσεις Συνεδρίων ὁσονδήποτε μεγάλων καὶ σοβαρῶν. Ἀπὸ βαθείας θεολογικῆς καὶ φιλοσοφικῆς μελέτης ἀλλὰ θὰ ἀρχίσῃ νὰ πραγματοποιηθῆ ἀπὸ τοὺς λαοὺς, ὅταν θὰ εὐρεθοῦν οὗτοι ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν ἐμπνευσμένων ἀνδρῶν μακρὰν πάσης ἰδιοτελείας καὶ παντὸς οἰουδήποτε ὀπολογισμοῦ. Ἡ ζωογόνησις τοῦ χριστιανικοῦ αἰσθηματος, ἡ βίωσις τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας ὡς ἀγάπης καὶ δικαιοσύνης, μέλλει νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς λαοὺς εἰς ἀμοιβαίαν κατανόησιν, εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἀδελφοσύνης, εἰς τὴν προσέγγισιν τῆς ἐνώσεως τῶν ψυχῶν τῶν, εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τῆς μιᾶς ἀγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ἐκείνης ἡ ὁποία ἐγκλείει ἐν ἑαυτῇ ἀνεραῖαν καὶ ἀλώβητον τὴν ἐξ ἀποκαλύψεως Χριστιανικὴν ἀλήθειαν.

Μόνον εἰς τοιαύτην γραμμὴν κατευθύνσεως με κέντρον καὶ σκοπὸν τῆς Ἱστορίας τὴν θεανδρικὴν προσωπικότητα τοῦ Χριστοῦ, με πίστιν εἰς τὸν ἀνθρώπινον ὡς ὑπεράττην ἀξίαν, μόνον διὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας του, πρόκειται ὅλα τὰ ἄλλα στοιχεῖα τοῦ πολιτισμοῦ ὡς εἶναι ἡ τέχνη, ἡ διοικήσις, ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ οἰκονομία εἰς ὅλας τῶν τὰς ἐκδηλώσεις νὰ ζωογονηθοῦν, νὰ ἱεραρχοποιηθοῦν ὡς πολιτιστικαὶ ἀξίαι ἐντὸς τῆς κοινωνίας, νὰ χρησιμοποιηθοῦν ὡς μέσα ἐξυπηρετήσεως τῶν μεγάλων σκοπῶν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ Θεοῦ, ὅποτε θὰ ἐξησφαλίζετο ἐντὸς μιᾶς προαγομένης ὀλοῦν κοινωνικῆς δικαιοσύνης ὁ δημιουργικὸς καὶ χαροποῦς ρυθμὸς τῆς ζωῆς.

Εἴθε κατὰ τὸν νέον ἐνιαυτὸν νὰ ἐπιλάμψῃ ὁ Θεὸς φωτισμὸς εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Κριτῶν τῆς Γῆς, νὰ ἐξυψώσῃ τὸ γενναῖον φρόνημά των, νὰ κατευθύνῃ τὰς σκέψεις των εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς Ἀληθείας, ὡς εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ, ἵνα οὕτω κατορθοῦτο ἐπὶ τοῦ ἀμοιβαίου σεβασμοῦ ἀτόμων καὶ Ἐθνῶν ἡ ἐδραίωσις τῆς περιμαχίτου Εἰρήνης εἰς τὸν κόσμον.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 1ῃ Ἰανουαρίου 1958

† Ὁ Σάμου ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ

κατά σειράν, ὁ Πανός. Ἀρχιμανδρίτης κ. Παῦλος Σοφός, Ἱεροκλήρυξ τῆς Ζακύνθου ἐκ μέρους τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου τῆς νήσου, ὁ κ. Διονύσιος Λάτας συνταξιούχος καθηγητῆς ἐκ μέρους τῶν Θεολόγων, ὁ κ. Ἰωάννης Κολπονδίνος ἐκ μέρους τῶν Ἱεροφαιτών καὶ ὁ κ. Νικόλαος Φιλιώτης, Δήμαρχος Ζακυνθίων ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ τῆς πόλεως. Ἄπαντες οἱ προσφωνήσαντες ἐξήραν τὰς ἀρετὰς τοῦ Σεβασμιωτάτου καὶ ἐξέφρασαν τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἡ Ἀρχιερατεία Του θὰ θεωρηθῆ ὡς λαμπρὸς σταθμὸς εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τῆς νήσου. Μετὰ τὰς προσφωνήσεις ὁ

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ζακύνθου κ. Ἀλέξιος.

Σεβασμιωτάτος ἐξεφώνησε τὸν ἐνθρονιστήριον λόγον Του.

Μετὰ τὴν τελετὴν τῆς ἐνθρονίσεως διὰ τῆς σχηματισθείσης ἐκ νέου πομπῆς ὁ Σεβασμιωτάτος Μητροπολίτης μετέβη διὰ τῆς κεντρικῆς ὁδοῦ τῆς νέας πόλεως Ἀλεξάνδρου Ρώμα εἰς τὸ Δημαρχεῖον, ἔνθα αἱ Ἀρχαὶ καὶ ὁ λαὸς συνεχάρησαν Αὐτῷ.

Ὁ ἐνθρονιστήριος λόγος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ζακύνθου ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Δόξαν καὶ αἶνον ἀναπέμπω τῷ Τρισαγίῳ Θεῷ τῷ ἀξιόσαντί με ὁπως ἀνέλθω εἰς τὸν ὑψιστον τῆς Ἀρχιερωσύνης βαθμὸν καὶ εὐγνωμοσύνην τῇ Ἁγίᾳ καὶ Ἱερᾷ Συνόδῳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος,

ἧτις διὰ τῆς δημοφώνου γνώμης Αὐτῆς Θεόθεν ὀδηγηθεῖσα καὶ τοὺς ἱεροὺς Κανόνας τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ νόμους τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος τηρήσασα με κατέστησε Ποιμενάρχην τῆς Θεοσώστου Μητροπόλεως Ζακύνθου, τὸν θρόνον τῆς ὁποίας ἐλάμπρυναν καὶ ἐκλείσαν διαπρεπεῖς τῆς Ἐκκλησίας φωστῆρες, ἐν οἷς Κοκκίνης καὶ Κατράμης καὶ Λάτας καὶ Πλέσσας, ἀναδειχθέντες ἐν τῇ διακονίᾳ Αὐτῶν ἀπαράμιλλοι οἰακοστροφοί, ὀδηγήσαντες ὅτε μὲν ἐν εἰρήνῃ, ὅτε δὲ ἐν θνέλλῃ τὸ ἀθάνατον τῆς Ζακύνθου πνευματικὸν σκάφος πρὸς εὐδίοις λιμένας θριάμβου καὶ δόξης. Ἐνώπιον τῆς μνήμης αὐτῶν εὐλαβῶς ὑποκλίνομαι.

Χάριτας ὁμολογῶ πρὸς τὸν Σεβασμιωτάτον Μητροπολίτην Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας κ. Χρυσόστομον, προκάτοχον ἡμῶν καὶ ἀγαπητὸν ἐν Χριστῷ ἀδελφὸν τὸν ἀναλώσαντα μέγιστον τμήμα τῆς ζωῆς αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ περιοισίου λαοῦ τῆς Ζακύνθου, δι' ὅσα ὑπὲρ ἐμοῦ ἐν τῇ ἀποχαιρετιστηρίῳ αὐτοῦ ὁμιλίᾳ ἀνέφερε.

Ἀπειρὸς εὐχαριστίας ἐκφράζω πρὸς ἅπαντας τοὺς προσφωνήσαντας, οἵτινες διὰ τοῦ περισσεύματος τοῦ νοῦς καὶ τῆς καρδίας αὐτῶν ἐχαίρεισαν ἐν τῇ ἱστορικῇ ταύτῃ δι' ἡμᾶς καὶ ἐμὲ στιγμῇ τὴν ταπεινότητά μου, ἂν καὶ πιστεύω ἀκραδάντως, ὅτι προσέφεραν περισσότερον τοῦ δέοντος.

Αἰδιον εὐγνωμοσύνην θὰ αἰσθάνομαι πρὸς τοὺς ἄρχοντας, κλήρον καὶ λαὸν τῆς Θεοσώστου Παροικίας Ζακύνθου, οἵτινες ἅπαντες ἐπλήρωσαν τὰ πάντα διὰ τῆς συμμετοχῆς καὶ τῶν αἰσθημάτων αὐτῶν στοργῆς καὶ ἀγάπης.

Αὕτη ἡ ἀγάπη, τὸ κύριον γνώρισμα καὶ ἔμβλημα τοῦ Χριστιανικοῦ οἰκοδομήματος μοὶ δίδει σήμερον τὴν δύναμιν νὰ διακηρῶ «Ἐγὼ εἶμι ὁ Πατήρ Ὑμῶν, Ὑμεῖς τὰ τέκνα μου, καὶ ἡ προσφιλεῖς Ζακυνθὸς Οἶκος ἡμῶν» τοῦτον τὸν οἶκον στερέωσον Κύριε».

Καὶ ἤδη τὸ πρῶτον ἀναλαμβάνων ἐπισήμως τοὺς οἶκας τῆς Θεοσώστου Μητροπόλεως Ζακύνθου, μετὰ μακρὰν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διακονίαν, πάντας τοὺς μεθ' ἡμῶν ἐνταῦθα ἢ ὁπουδῆποτε εὐρισκομένους Ζακυνθίους διὰ τοῦ χαιρετισμοῦ τοῦ Μεγάλου τῶν Ἐθνῶν Ἀποστόλου Παύλου προσφωνῶ «Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ Πατρὸς καὶ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ».

Ταύτην τὴν χάριν καὶ ταύτην τὴν εἰρήνην δλόκληρος ἡ ἀνθρωπότης ἐπιποθεῖ, πάντοτε μὲν, ἰδίᾳ ὁμως κατὰ τὰς στιγμὰς ταύτας, καθ' ἃς ὑπὸ τὸ ἄγχος τοῦ φόβου εὐρίσκεται, λόγῳ τῶν τεραστίων παγκοσμίων ἀνταγωνισμῶν καὶ τῇ ἀληθείᾳ οἷα τραγικότης, τῆς ἀλματώδους προσόδου τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, τῶν ὁποίων τὰς ἐπιτεύξεις, πρὶν ἢ χρησιμοποίησθαι διὰ τὴν εὐημερίαν τῆς, πληρῶνει διὰ ποταμῶν αἱμάτων.

Ταύτην τὴν χάριν καὶ εἰρήνην διὰ παντὸς παρὰ τοῦ Θεοῦ τῶν Πατέρων ἡμῶν ζητοῦμεν ὑπὲρ τοῦ Ἑθνους ἡμῶν, τοῦ ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ἀνεσπέρου Θεοῦ φωτὸς τὸν δρόμον τῶν πεπωμένων αὐτοῦ βαδίζοντος, ἀλλὰ καὶ τοσαύτας δοκιμασίας ὑφιστα-

μένου εν τῷ ἀγῶνι αὐτοῦ διὰ τὴν διατήρησιν τῶν ὠραιότερων ἰδανικῶν τοῦ ἀνθρώπου.

Ταύτην τὴν χάριν καὶ ταύτην τὴν εἰρήνην τοῦ Θεοῦ ἐκ βάνους καρδίας, καρδίας πλήρους ἀγάπης ἐπικαλοῦμαι ἐφ' Ὑμᾶς προσφιλῆ μου τέκνα, ἵνα ἤρεμον καὶ ἡσυχίον βίον διάγωμεν, ὡς ἀληθῆ τέκνα τοῦ παμβασιλέως Χριστοῦ.

Αὕτη ἡ ἀγάπη, ἡ πλημμυρίζουσα τὴν καρδίαν μου δι' Ὑμᾶς καὶ τὴν εὐλογημένην ταύτην νῆσον, θὰ εἶναι ὁ γνώμων καὶ ὁδηγός μου ἐν τῇ ἐνασκήσει τοῦ βαρυτάτου ἔργου, τὸ ὁποῖον ἐπιωρίζομαι.

Σοφίας καὶ θαυματουργικῶν δυνάμεων καὶ ἱκανότητων στεροῦμαι. Εἶμαι ὁμως τῇ χάριτι τοῦ Παναγάρχου Θεοῦ πεπληρωμένος ἀγάπης, πόθου πρὸς δημιουργικὴν ἐργασίαν καὶ συνέσεως.

Ταύτας τὰς πνευματικὰς δυνάμεις ρίπτω ἀπὸ σήμερον ἐν τῷ σταδίῳ τῶν ἀγῶνων, ἵνα ἐπιτύχω ὅ,τι δυνατόν πρὸς ὄφελος καὶ πρόοδον πνευματικὴν καὶ ὕλικὴν τῆς προσφιλοῦς μας Ζακύνθου, καὶ κατ' ἀρχὴν πρὸς ἀνοικοδόμησιν τῶν ἐκ τῆς τρομερᾶς δοκιμασίας καταστραφέντων Ναῶν.

Πρὸς ἐξασφάλισιν ὁμως ἐπιτυχίας καὶ νίκης, ἀμέριστον τὴν Ὑμετέραν ἀγάπην καὶ παντοδαπὴν ὕλικὴν καὶ ἡθικὴν ἐνίσχυσιν ἐπικαλοῦμαι, ὧν ἄνευ, οὐδὲν ἀπολύτως εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτύχωμεν.

Τὰ ὑψηλά, μεγάλα καὶ ὠραῖα, δι' αἱμάτων, θυσιῶν, κόπων καὶ ἰδρωτίων κερδίζονται. Αἱ μεμψιμοιρίαι, αἱ ἀργόσχολοι συζητήσεις, τὸ πνεῦμα τῆς ἀδιαφορίας, τῆς ἀναβολῆς καὶ κακοπλίστου κριτικῆς ἀποτελεματώνουσι καὶ κρημνίζουσι.

Ἡ ἀγάπη Σας καὶ ἡ συνένωσις τῶν ὑπαρχουσῶν δυνάμεων εἶναι ἱκαναὶ ὄχι νὰ ἐξασφαλίσωσι τινα, ἀλλὰ νὰ ἐπιτύχωσι πολλά. Πιστεύω εἰς τὰ αἰσθήματα, τὴν παράδοσιν καὶ τὴν δυναμικότητα τῶν πνευματικῶν μου τέκνων καὶ τὴν ἀνεκτίμητον προσφορὰν τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν Στρατοῦ, ἐμπνεομένου ἐκ τῆς ἱστορίας του καὶ ἐνισχυομένου ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς ἡμῶν Κυβερνήσεως.

Πρόγραμμα οὐδὲν ἐξαγγέλλω, διότι τοῦ Ἀρχιερέως πρόγραμμα εἶναι ἡ ἐπιτέλεσις τοῦ καθήκοντος κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τοὺς Κανόνας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Τὸ τίμιον πρεσβυτέριον τῆς Θεοφρουρήτου Μητροπόλεως ἐν τῷ προσώπῳ μου θὰ εὐρίσκη πάντοτε τὸν ἀδελφόν, ἀλλὰ καὶ τὸν Ἐπίσκοπον. Ἄπαντα τὰ πνευματικὰ λαϊκὰ τέκνα τὸν Πατέρα καὶ φίλον. Οἱ ἱεροὶ Κανόνες καὶ Νόμοι τοῦ Κράτους τὸν πιστὸν τηρητὴν. Τὰ ἥθη καὶ τοπικὰ ἔθιμα καὶ παραδόσεις τὸν φρουρὸν καὶ ἐνισχυτὴν. Μακρὰν τῆς Μητροπόλεως αἱ κομματικαὶ καὶ πολιτικαὶ συζητήσεις καὶ διαφέροντα. Οἱ πάντες κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ, προσωπικῶς καὶ ἄνευ ἔχρους μεσάζοντος, θὰ δύνανται νὰ ἐπικοινωνῶσι μετ' ἐμοῦ καὶ διὰ τὰ μὲν δυνατὰ γενέσθαι, θὰ λαμβάνωσι ὑπόσχεσιν, διὰ δὲ τὰ ἀδύνατα ξηρὸν καὶ ὠμὸν θὰ ἀκούωσι τὸ ὄχι. Ἐλλικρίεια καὶ εὐθύτης θὰ διακρίνη τὰς σχέσεις ἐμοῦ καὶ τοῦ Θεοφρουρήτου ποιμνίου.

Καὶ ἤδη κατακλείων τὸν λόγον στρέφω τὰ ὄμματα πρὸς Σὲ ταπεινῶς, Ἱεράρχα Διονύσιε, τὸν

Μέγαν τῆς Ὁρθοδοξίας ἀδάμαντα, τὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ταχθέντα μέγιστον τῆς Ζακύνθου φρουρὸν, τὸ κλέος τῆς Ἐκκλησίας καὶ τύπον καὶ ὑπογραμμὸν τοῦ καλοῦ Ποιμένος, καὶ δέομαι Σου, ἐνίσχυσόν με ἐν τῇ διακονίᾳ μου, μὴ ἀποστρέψης ποτὲ τὸ πρόσωπόν Σου ἀπ' ἐμοῦ, τοῦ ποιμνίου Σου καὶ τῆς προσφιλοῦς Ζακύνθου. Μὴ παύσης δεόμενος τῷ Παναγάρθῳ Θεῷ, ἵνα τὴν εἰρήνην Αὐτοῦ δωρηταί τῷ Κόσμῳ, τῷ Ἐθνει ἡμῶν καὶ παντὶ τῷ λαῷ.

Εἰς Σέ, Ἱεράρχα Διονύσιε, ἀναθέτομεν τὴν φρουρήσιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τοῦ πνευματικοῦ ἡμῶν ποιμνίου τὴν εὐτυχίαν.

Ἡ χάρις τοῦ Παναγάρχου Θεοῦ δι' ἱκεσιῶν τοῦ Ἁγίου ἡμῶν Πατρὸς εἴη μετ' Ὑμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας».

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ἐγενήθη ἐν Κεφαλληνίᾳ τὸ 1911, ἐνθα καὶ παρῆκοι ἔλαβε τὰ ἐγκύκλια μαθήματα. Ἐτὸ 1937 ἔλαβε τὸ πτυχίον τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἐτὸ 1935 ἐχειροτονήθη Διάκονος, τὸ δὲ 1938 Ἱερεὺς προχειρισθεὶς ταύτοχρόνως καὶ Ἀρχιμανδρίτης. Ἐτὸ 1940 διωρίσθη Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Μαντινείας καὶ Κυνοῦρας ἐν Τριπόλει, ἐνθα παρέμεινε μέχρι τοῦ 1944. Ἐτὸ 1945 ἐτοποθετήθη ὡς Ἱεροκέρυξ τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων, ἀναλαβὸν ταύτοχρόνως καὶ μαθήματα εἰς τὸ Ἱεροσπουδαστήριον Βελλᾶς. Ἐτὸ 1947 ἐπεστρατεύθη ὡς Ἱερεὺς τῆς VIII Μερραρχίας μετὸν βαθμὸν τοῦ Λοχαγοῦ. Διὰ τὰς προσφερθείσας ὑπηρεσίας του τῷ ἀπενεμήθη τὸ μετάλλιον τῶν ἐξαίρετων πράξεων. Εἰς τὰς ἀνωτέρω θέσεις παρέμεινε μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου 1949, ὅτε προτάσει τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Σπυρίδωνος καμφηθεὶ ἐξελέγη Ἐπίσκοπος Βοηθός, μετὸν τίτλον τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης Ἐπισκοπῆς Εὐρίπου. Ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ τῷ ἀνετέθη ἡ προεδρεία τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου, τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου καὶ τῶν Ἰδρυμάτων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, Ὁρφανοτροφείου Βουλιαγμένης καὶ Ἀσύλου Ἁγίου Ἀνδρέου ἐν Νέᾳ Σμύρῃ. Ἀπὸ τοῦ 1956, προτάσει τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Δωροθέου καὶ ἐγκρίσει τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Γ.Ε.Σ., ἀνέλαβε, σὺν τοῖς ἄλλοις, τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ὁρησκευτικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Στρατοῦ παρὰ τῷ Γ.Ε.Σ. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Ἀρχιερατείας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Δωροθέου διηύθυνε καὶ τὸ Ἐπισκοπικὸν Γραφεῖον Πειραιῶς.

Πάσας τὰς θέσεις διετήρησε μέχρι τῆς ἐκλογῆς του ὡς Μητροπολίτου Ζακύνθου.

Β'.

ΤΟΥ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ

Τῇ 22ᾳ Δεκεμβρίου 1957 ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ τοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου Διδυμοτείχου ἐγένετο μετὰ πάσης ἐπισημότητος ἡ ἐνθρόνισις τοῦ νέου Μητροπολίτου Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεστιάδος κ. Κωνσταντίνου. Εἰς τὴν ἐνθρόνισιν παρέστησαν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἰωακείμ, ὁ Ταξίαρχος τῆς περιοχῆς, ὁ Διοικητὴς τῆς Χωροφυλακῆς, ὁ Ἐπαρχος Διδυμοτείχου καὶ οἱ Δήμαρχοι Διδυμοτείχου, Ὁρεστιάδος καὶ Σουφλίου.

Ὁ ἐνθρονιστήριος λόγος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Διδυμοτείχου ἔχει ὡς ἑξῆς:

Σεβασμώτατε Ἱεράρχα,
Ἀξιότιμε κ. Νομάρχα,
Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,
«Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ Πατρὸς ἡμῶν
καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Α' Κορ. α' 3).
Ἐδλογητὸς ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν

ΑΙ ΠΑΡΑΒΟΛΑΙ ΤΩΝ ΤΑΛΑΝΤΩΝ ΚΑΙ ΔΕΚΑ ΠΑΡΘΕΝΩΝ

ΣΤ'.

Πᾶς ἄνθρωπος ὑγιῆς ἐργάζεται, ἀλλ' ἡ ἐργασία εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν ἱκανότητα καὶ ἰδιοφυΐαν ἐκάστου, πρὸς τὸ χάρισμα, τὸ ὁποῖον ἔλαβε παρὰ τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ λαμβάνῃ τις τὴν κλίσιν, ἣν ἔχει, διὰ τὴν ἐργασίαν, ὅτε θὰ εὐδοκιμήσῃ καὶ προαγάγῃ αὐτήν. Ὁ μὲν ἔχει κλίσιν πρὸς τὴν τέχνην,

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 547, τοῦ ἔτους 1957.

Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ τὴν Χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι ὑπ' Αὐτοῦ εἰς τὸ εἶναι με ὑπηρέτην Χριστοῦ καὶ Οἰκονόμον Μυστηρίων Αὐτοῦ.

Ἐλλογιτὸς ὁ Θεός, ὁ πλούσιος ἐν ἐλέει, ὁ εὐδοκῆσας νὰ με καταστήσῃ τῇ Χάριτι τοῦ Παραγίου καὶ Τελεταρχικοῦ Πνεύματος καὶ κανονικαῖς ψήφοις τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Μητροπολίτην τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεστιάδος.

Μεγάλη ἡ τιμὴ νὰ ὑπηρετήσω εἰς τὴν Θεόσωστον Ἐπαρχίαν ταύτην, τὴν ὁποίαν ἐποίμαναν θεοπροπεῶς Ἱεράρχαι διαπρέψαντες ἐν λόγοις καὶ ἔργοις, ἐν οἷς καὶ ὁ προκατόχος ἡμῶν κ. Ἰωακείμ, ὃν ὑμεῖς καλύτερον ἐμοῦ ἐγνωρίσατε.

Ἐξαιρετικὴ ἡ εὐνοια τοῦ Θεοῦ νὰ ποιμάνω τὸν περιούσιον Λαὸν τοῦ Κυρίου τῆς Παραμεθορίου Περιουχῆς, ἥτις ἀποτελεῖ ἐπαλιὴν τῆς Πατρίδος ἡμῶν καὶ εἶναι θεματοφύλαξ τῶν Ἱερῶν Παραδόσεων τῆς Ἁγίας ἡμῶν Θρησκείας καὶ τοῦ Ἐδσεβοῦς ἡμῶν Ἔθνους. Μὲ ἤρπασεν ἡ Χάρις τοῦ Κυρίου ἀπὸ τὴν Ἱερὰν Πόλιν τοῦ Μεσολογγίου καὶ με ἔφερεν εἰς τὴν Ἱερὰν — Ἀκριτικὴν γῆν τοῦ Νομοῦ Ἐβρου.

Ναί. Μεγάλη τιμὴ, ἀλλὰ καὶ οὐ μικρὰ ἡ εὐθύνη. Ἐπωμίζομαι σήμερον φορτίον μέγα, καθήκοντα ὕψηλά, ἀλλὰ καὶ βαρέα. Ἀνέρχομαι εἰς θρόνον, ἀλλ' ἀναβαίνω καὶ πρὸς τὸν Γολγοθᾶν. Ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία καὶ δὴ ὁ Θεῖος Αὐτῆς Δομήτωρ με ἔθεσεν ἐνταῦθα, οὐχὶ ἵνα ἀπολαμβάνω τιμῶν καὶ διακονῶμαι, ἀλλὰ νὰ διακονίσω, ὡς Ἐκεῖνος, ὅστις «οὐκ ἤλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν πολλῶν», ὡς Αὐτός, ὅστις τὴν ψυχὴν ἔθεσεν ὑπὲρ τῶν προβάτων.

Ἀναλογιζόμενος ταῦτα πάντα τρέμω καὶ δειλιῶ. Πλὴν στηρίζω τὴν ἐλπίδα μου εἰς τὸν Κύριον τῶν Δυνάμεων, τὸν Παντοδύναμον Θεὸν καὶ θαρρῶ ἐπὶ τὴν ἐνίσχυσίν Του καὶ τὴν Χάριν Του, τὴν τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσαν καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσαν. Ἐπιρρίπτω ἐπὶ Κύριον τὴν μέριμνάν μου καὶ ἐπιλαμβάνομαι ἔργου Ἱεροῦ οὐχὶ διαφόρου Ἐκείνου, χάριν τοῦ ὁποίου ἐνηθρώπησεν, ἐκοπίασεν, ἐσταυρώθη καὶ ἴδρυσεν τὴν Ἁγίαν Του Ἐκκλησίαν ὁ Σωτὴρ καὶ Ἀντρωτής. Οἱ Ἀρχιερεῖς εἴμεθα καὶ πρέπει νὰ εἴμεθα «θρόνων διάδοχοι καὶ τρόπων μέτοχοι» τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καὶ τῶν Θεοφόρων Πατέρων.

Ἐπίσης στηρίζω τὸ θάρρος μου εἰς τὸν Ἱερὸν Κλῆρον, τοὺς ἐν Χριστῷ συμπερσβυτέρους καὶ σὺλ-

ὁ δὲ πρὸς τὴν ἐπιστήμην· ἄλλος ἄλλαχού. Ὅθεν τὸ τοῦ Ποιητοῦ. «Ἄλλος γὰρ τ' ἄλλοισιν ἀνὴρ ἐπιτρέπεται ἔργοις». Πολλοὶ πολλάκις ἀναλαμβάνουν ἐργασίας, χωρὶς νὰ ἔχουν κλίσιν καὶ ἰδιοφυΐαν πρὸς αὐτάς. Οἱ τοιοῦτοι ἀποτυγχάνουν. Πολλοὶ πολλάκις σπουδάζουν ἐπιστήμην τινά, οὐχὶ ἐξ ἀγάπης πρὸς αὐτήν, οὐχὶ διὰ ν' ἀναπτύξουν τὰς γνώσεις των καὶ νὰ ὠφεληθοῦν, ἀλλὰ διὰ νὰ κερδίσουν χρήματα. Ὁ σκοπὸς των εἶναι ὕλικός. Ἡ Ἐπιστήμη δι' αὐτοὺς δὲν εἶναι

λειτούργος μου, ὃν τὴν ἐν εἰρήνῃ καὶ ἀγάπῃ συνεργασίαν ἐπικαλοῦμαι. Ὁ Ἰδρυτὴς τῆς Ἐκκλησίας, ἀποχωριζόμενος τῶν φιλάτων Του μαθητῶν, τὴν ἀγάπην ἔθεσεν ὡς διακριτικὸν γνώρισμα τῶν ὁπαδῶν Του εἰπὼν «ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις» (Ἰωάν. ιγ'. 35) καὶ τὴν εἰρήνην ἀφήκεν ὡς κληρονομίαν αἰώνιον «Εἰρήνην ἀφήμι ὑμῖν εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν» (Ἰωάν. ιδ', 27).

Ἄνευ ἀγάπης καὶ εἰρήνης ματαιοπονοῦμεν. Ἰδιαιτέρως ἐπικαλοῦμαι τὴν συναντίληψιν τοῦ ἀγαπητοῦ μου Ἱεροκλήρου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ τῶν συνεργατῶν αὐτοῦ ἐν τῷ Γεωργίῳ τούτῳ τοῦ Θεοῦ.

Πολλὰς ἐλπίδας στηρίζω καὶ εἰς τὴν ἀγάπην ὑμῶν, τοῦ προσφιλοῦς μοι Ποιμνίου, τοῦ Χριστεπωνόμου πληρώματος. «Ὁδὸ ζητῶ τὰ ὑμῶν, ἀλλ' ὑμᾶς». Ζητῶ τὴν ἀγάπην, τὴν ὑπακοήν, τὴν ὀλοπρόθυμον προσήλωσιν εἰς τὰ ἱερὰ καὶ τὰ ὅσια, τὴν προσκόλλησιν εἰς τὰ Ἱδανικὰ τῆς Πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος, τὴν στροφήν τῆς καρδίας μας, τοῦ νοῦς καὶ ὀλοκλήρου τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα, διότι «ἡμῶν τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει». Αἰσθάνομαι τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐκφράσω τὰς θερμότητας εὐχαριστίας μου πρὸς τὸν ἅγιον Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἰωακείμ, σεβαστὸν καὶ ἀγαπητὸν ἐν Κυρίῳ ἀδελφόν διὰ τὴν θυσίαν καὶ τὸν κόπον, εἰς ὃν ὑπεβλήθη νὰ ἔλθῃ ἐν καιρῷ χειμῶνος καὶ νὰ συμπροσευχηθῇ κατὰ τὴν ἱερὰν ταύτην στιγμήν. Ἐπίσης εὐχαριστῶ θερμότατα τὸν κ. Νομάρχην, κ. Ἐπαρχον καὶ λοιπὰς Δημοσίας, Στρατιωτικὰς καὶ Δημοτικὰς Ἀρχὰς τῆς πόλεως ὡς καὶ ὀλοκλήρου τῆς περιφερείας, διὰ τὴν ὀλοπρόθυμον συμμετοχὴν των εἰς τὴν ὑποδοχὴν ἐπὶ τῇ ἐνθρονίσει μου.

Τὸ ἐπ' ἐμοὶ θὰ προσπαθίσω νὰ ἀνταποκριθῶ εἰς τὰς προσδοκίας τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, ὅτις με ἔθεσεν εἰς τὴν Λυχνίαν τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μητροπόλεως, καὶ νὰ μὴ διαφείσω τὰς ἐλπίδας, ὅς ἐστήριξαν εἰς ἐμὲ ἡ Αὐτοῦ Μακαριότης, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Θεόκλητος καὶ οἱ συγκροτοῦντες τὴν Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον ἄγιοι Ἀρχιερεῖς καὶ δὲν θὰ παύσω δεόμενος διὰ τὴν κατάρτισιν ὑμῶν, ἵνα γένησθε ἀμεμπτοὶ καὶ ἀμέτρητοι, ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ λάμποντες, εἰς καύχημα ἐμοὶ ἐν τῇ φοβερᾷ Ἡμέρᾳ τῆς Ἐπιφανείας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃς ἡ Χάρις καὶ τὸ ἄπειρον Ἔλεος εἶη μετὰ πάντων ὑμῶν.

ιερά· θεωρεῖται, ὡς ἀγελάς, διὰ τὴν λαμβάνουσαν τὸ γάλα καὶ μεταχειρίζονται τὴν ἐπιστήμην, ἣν μαθάνουσαν ἀτελῶς, διὰ τὴν ἀνυψωθῆναι εἰς θέσεις ὑψηλάς, ἀπὸ τῶν ὁποίων «καταπίπτουν διὰ βαρυτέρου πτώματος», ὡς λέγει ὁ Ὁράτιος.

Οὕτω πολλοὶ εἰσέρχονται καὶ εἰς τὸν ἱερὸν κληρὸν καὶ ἀνέτοιμοι καὶ ἀπαράσκευοι, καταλαμβάνουσαν θέσεις ὑψηλάς ἐν τῇ θεοδμητῷ Ἐκκλησίᾳ ὄχι ἐξ ἀγάπης καὶ ζήλου Θεοῦ, ἀλλὰ διὰ τὰς τιμὰς καὶ ὕλικὰ κέρδη. Οἱ κληρικοὶ οὗτοι ἀποτυγχάνουσαν ἐν τῷ ἔργῳ· τί λέγει; ἀποβαίνουσαν αἰτία σκανδάλου καὶ βλάβης εἰς τὸν Χριστιανικὸν λαόν.

Ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία εἶναι ἡ μόνη ἀληθῆς καὶ τελεία θρησκεία, εἰ δὲ διδάσκαλοι καὶ λειτουργοὶ αὐτῆς ἔχουσαν ἐντολήν καὶ καθήκον τὴν μεταδίδουσαν εἰς τὰς ψυχὰς καὶ καρδίας τῶν ἀνθρώπων τὰς εὐαγγελικὰς διδασκαλίας καὶ τὴν στηρίζουσαν τὴν κοινωνίαν ἐπὶ τῆς στερεᾶς καὶ ἀκράδαντου βάσεως τῆς ἠθικῆς, ἣς ἀνευ οὐδεμίας πράξεως ἐπαινετὴ καὶ οὐδὲν ἔργον γενναῖον καὶ εὐγενὲς κατορθοῦται. Αὐτοὶ εἶναι διάδοχοι τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, οὓς ὁ Κύριος ὠνόμασε «φῶς τοῦ κόσμου καὶ ἄλας τῆς γῆς» (Ματθ. ε', 13-14). Ἐπομένως οἱ κληρικοὶ πρέπει νὰ εἶναι ζηλωταὶ καὶ νὰ ἔχουσαν ἀμφιλαφῆ παιδείαν καὶ ἀρετὴν, διότι «κακόν, ὡς λέγει ὁ Ἱ. Χρυσόστομος, τὴν ἱερωσύνην ἐγχειρίζουσαν ἀνθρώποις τοῖς τυχοῦσιν, ὅγε οὐτε τὰς ἑαυτῶν πρότερον καταμαθόντες ψυχὰς, οὐτε εἰς τὴν τοῦ πράγματος ὄγκον ἀποβλέψαντες, δέχονται μὲν προθύμως τὸ διδόμενον, ἡνίκα ἂν εἰς τὸ πράττειν ἔλθουσιν ὑπὸ τῆς ἀπειρίας σκοτούμενοι, μυρίων ἐπιμιπλώσει κακιῶν, οὓς ἐνεπιστεῦθησαν λαοῦς» (Περὶ ἱερῶν. Λογ. Γ', κεφ. 10).

Βεβαίως πᾶσα ἐργασία φέρει τὴν ἀμοιβήν, ἀλλὰ πρὸς πρόδοον αὐτῆς πρέπει νὰ ὑποστηρίξη καὶ νὰ τιμᾷ τὸ Κράτος, τοὺς ἄρχοντας, διότι «καρπῶν μὲν εὐφορίαν εὐκρασίαν ποιεῖ καὶ λεπτότης τοῦ περιέχοντος ἀέρος, τεχνῶν δὲ καὶ φύσεων ἀγαθῶν αὐξήσιν εὐμείνεια καὶ τιμὴ καὶ φιλάνθρωπία Βασιλέως ἐκκαλεῖται καὶ τούναντίον ἀπὸ φθόνου καὶ σμικρολογίας ἢ φιλονικίας τῶν κρατούντων, σβέννυται καὶ φθίνει πᾶν τὸ τοιοῦτον», ὡς λέγει ὁ σεμνὸς Πλούταρχος. (Περὶ τῆς Ἀλεξ. τύχης ἢ ἀρετῆς Λογ. Β', 1).

Καὶ ἡ γυνὴ ἐργάζεται. Ἡ γυνὴ ἔχει τὸν αὐτόν, ὡς ὁ ἀνὴρ, σκοπὸν καὶ προορισμόν, τὸν ἠθικὸν καὶ πνευματικόν, τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἡ γυνὴ ἐθεωρεῖτο πράγμα, ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀνύψωσεν αὐτὴν καὶ ἀναγνωρίζει ὡς πρόσωπον, τὸ ὅποιον ἔχει ὑψηλὸν προορισμόν. Διὰ τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας κατηργήθη ἡ πολυγαμία καὶ ἐθεσπίσθη ἡ μονογαμία καὶ οὕτω ἡ γυνὴ ἀπὸ δούλη μεταβάλλεται εἰς σύντροφον τοῦ θείου καὶ συνεργάτην τοῦ ἀνδρός ἐν παντί.

Ἡ γυνὴ διαφέρει τοῦ ἀνδρός κατὰ τὴν σωματικὴν διάπλασιν καὶ τὰς ψυχικὰς τάσεις. Ἡ γυνὴ φύσει εἶναι προωρισμένη εἰς τὸ τεκνογονεῖν καὶ τεκνοτροφεῖν καὶ οἰκοδεσποτεῖν. (Α'. Τιμ. 5, 10-15). Ὑπερτερεῖ τοῦ ἀνδρός κατὰ τὴν αἰσθηματικότητα, ἐπλάσθη δὲ δι' ἔργα τὰ ὁποῖα ἀπαιτοῦσαν ἐπιμέλειαν, ἀφροσύνην καὶ ὑπομονήν. Ἡ ἐργα-

σία ἄρα τῆς γυναικὸς εἶναι τὰ οἰκιακά, τὸ ἔργον τῆς μητρός, τῆς οἰκονόμου, τῆς τροφοῦ, διδασκαλίσης κ.λπ. Δύναται δὲ καὶ γυναῖκες νὰ ἐργασθῶναι εἰς τοὺς ἀγρούς, βοηθοῦσαι τοὺς ἀνδρας, ὡς συμβαίνει παρ' ἡμῖν. Ἀντιθέτως πρὸς τὰς ἐργασίας ταύτας εἶναι ἀντιστροφή τῶν ὄρων τῆς φύσεως, ἣτις εἶναι λίαν βλαβερὰ ἠθικῶς τε καὶ κατὰ πάντα λόγον. Ὁ Ξενοφῶν λέγει: «Τῆ μὲν γυναικὶ κάλλιον ἔνδον μένειν ἢ θυραυλεῖν, τῷ δὲ ἀνδρὶ αἰσχίον ἔνδον μένειν ἢ τῶν ἔξω ἐπιμελεῖσθαι, εἰ δὲ τις παρ' ἃ ὁ Θεὸς ἔφυσε ποιεῖν ἴσως τι καὶ ἀτακτῶν τοὺς θεοὺς οὐ λήθε, καὶ δίκην δίδωσιν ἀμελῶν τῶν ἔργων τῶν ἑαυτοῦ ἢ πράττων τὰ τῆς γυναικὸς ἔργα». (Ἐν τῷ οἰκονομικῷ 7.30.44). Ἀντιστροφή τῶν ὄρων τῆς φύσεως εἶναι καὶ ἡ περιάλητος ψηφοφορία καὶ ψηφοθηρία, «ἡ μετάστασις τῆς γυναικὸς εἰς κάλπας ἐκλογικὰς ἢ ἔδρας βουλευτικὰς ἢ καὶ εἰς τὰ ἥττον ἐπίζηλα πυροβόλα καὶ τηλεβόλα ὄπλα τῆς καταστροφῆς», ὡς ὑπεδήλωσε καὶ ὁ ἀρχαῖος ποιητῆς Ὅμηρος, ἐν οἷς εἰσάγει τὸν Τηλέμαχον ἐπιτιμῶντα τῇ μητρὶ. (Ὀδυσ. α' 350-360 καὶ φ' 350-353):

*ἀλλ' εἰς οἶκον ἰοῦσα τὰ σαυτῆς ἔργα κόμιζε
ἰστόν τε ἡλακκάτην τε καὶ ἀμφιπόλοισι κέλευε
ἔργων ἐποίχεσθαι· μῦθος (ἢ τόξον) δ' ἀνδρεσσι
[μελήσει*

Τὰ χαρίσματα μᾶλλον τῆς καρδίας, τὰ ὁποῖα ἔδωκεν ὁ Θεός, ἀναπτύσσει ἢ ἀληθῆς γυνή, ἣτις οὕτω ἀποβαίνει οὐ μόνον ὁ στολισμὸς τοῦ οἴκου ἀλλὰ καὶ αἰτία τῆς εὐημερίας καὶ εὐτυχίας αὐτοῦ. Ἡ γυνή, ἐν τῇ παλαιστῆρα τῆς ζωῆς καὶ εἰς ἐργασίας, ἀντιθέτως πρὸς τὴν φύσιν, ἀποβαίνει οἰονεὶ ἄνθος, τὸ ὅποιον ἥκιστα εὐωδιάζει· ξηραίνεται. Αἱ ἐργασίαι αὐταὶ «παραμορφοῦσαι τὸν γυναικεῖον χαρακτῆρα καὶ τὰς ἰδιάζουσας αὐτῷ ἀρετὰς τῆς σεμνότητος, καὶ αἰδημοσύνης, μεταβάλλουσι τὴν γυναῖκα εἰς εἶδος τι γυνάνδρου».

Ἡ ἐν τῷ οἴκῳ ἐργασία τῆς γυναικὸς εἶναι ὠραία καὶ ὠφέλιμος. Ἀπὸ τοῦ οἴκου, χρηστοῦ καὶ εὐσεβοῦς, διαδίδεται ἡ ἠθικὴ ζωὴ, ἀναπτύσσονται τέκνα χρηστὰ καὶ ἐνάρετα καὶ δημιουργεῖται οὕτω κοινωνία καὶ πολιτεία χρηστὴ καὶ προσδευτικὴ. Τὰ μεγάλα γεγονότα τῆς ἱστορίας εἶναι ἀπλῶς αἱ φλόγες τῆς ἐν τῷ οἰκιακῷ ἀποκρύφῳ βίῳ λαμβανόντως καιομένης σποδοῦ, εἶναι οἱ καρποὶ τοῦ δένδρου τῆς γνώσεως ἥτοι τῆς ἀγωγῆς καὶ μαθήσεως.

Τὴν ἠθικὴν ἀγωγὴν καὶ μόρφωσιν ἐπιτελεῖ κυρίως ἡ μήτηρ. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ Ἁγία Γραφή πολλαχοῦ ἐπαινεῖ τὴν γυναῖκα, εὐσεβῆ καὶ οἰκοκυράν· γυναῖκα, σεμνήν καὶ ἀνδρείαν, ἣτις δημιουργεῖ τὸν οἶκον, ἐνῶ ἡ ἄφρων, ἡ ἄσεμνος καὶ φιλάρεσκος, καταστρέφει αὐτόν. «Φρόνιμοι γυναῖκες ἠκοδόμησαν οἴκους· ἡ δὲ ἄφρων κατέστρεψε ταῖς χερσὶν αὐτῆς» (Παροιμ. ιδ', 1). Ἀλλαχοῦ δὲ λέγει: «ὅς εὖρε γυναῖκα ἀγαθὴν, εὖρε χάριτας, ἔλαβε δὲ παρὰ Κυρίου ἰλαρότητας· ὅς ἐκβάλλει γυναῖκα ἀγαθὴν ἐκβάλλει τ' ἀγαθὰ». «Ἡ γυνὴ ἀγαθὴ τιμιωτέρα ἐστὶ λίθων πολυτελέων». (Αὐτόθ. ιη, 22 καὶ Λτ', 19). Ὁ δὲ Ἀπόστολος Παῦλος λέγει: «Βούλομαι τὰς γυναῖκας εἶναι φιλάνδρους, φιλοτέ-

ΟΙ ΚΑΤΑ ΤΑ ΕΤΗ 1833·1900 ΔΙΑΤΕΛΕΣΑΝΤΕΣ ΩΣ ΣΥΝΟΔΙΚΟΙ ΑΡΧΙΕΡΕΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (*)

Ἀρχομένου τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους τούτου, καὶ ἐπομένου ἐγκαινιζομένης νέας Περιόδου, ἡ Σύνοδος δὲν εἶχε κατορθώσει νὰ ἐκλέξῃ τὸν διάδοχον τοῦ Θεοφίλου, λόγῳ ζωνῆς τῆς Πολιτείας ἀναμίξεως ἐν τῷ προκειμένῳ ζητήματι, καὶ συνεπῶς Αὕτη κατὰ τὸ ἔτος

1873·1874

ἀπηρτίσθη ἐκ τῶν Φθιώτιδος Καλλινίκου, ὡς Προεδρεύοντος καὶ τῶν Χαλκίδος Καλλινίκου, Λευκάδος Γρηγορίου, Ὑδρας καὶ Σπετσῶν Νεοφύτου καὶ τοῦ βραδύτερον, ὡς πέμπτου τοιοῦτου κληθέντος Μεσσηνίας Προκοπίου, ὅστις κατὰ τὴν συνεδρίαν Αὐτῆς τῆς 17ης Μαΐου 1874 ἐξελέγη Πρόεδρος Αὐτῆς¹¹⁹.

Τοιοτοτρόπως ἀπὸ τῆς ἡμερομηνίας ἐκείνης μέχρι λήξεως τῆς Περιόδου ταύτης, ἡ Σύνοδος ἀπηρτίσθη ἐκ τῶν Ἀθηνῶν Προκοπίου ὡς Προέδρου, Λευκάδος Γρηγορίου, Φθιώτιδος Καλλινίκου, Χαλκίδος Καλλινίκου καὶ Ὑδρας καὶ Σπετσῶν Νεοφύτου, ὡς μελῶν.

1874·1875

Ἀθηνῶν Προκόπιος Πρόεδρος. Νάξου Παρθένιος, Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης Διονύσιος, Φθιώτιδος Καλλινίκος καὶ Χαλκίδος Καλλινίκος Μέλη¹²⁰.

Τῆς ἀπὸ 2 Μαΐου 1873, ὅπ' ἀρ. 1384/362, Συνοδικῆς ἐγκυκλίου, τὴν ὁποίαν ὑπογράφουσιν εἰ ὡς ἄνω Συνοδικοί¹²¹, δέον ἢ χρονολογία αὐτῆς νὰ λάβῃ τὴν ὀρθὴν γραφὴν δηλ. «2 Μαΐου 1874», καθ' ὅσον, οἱ, ἐν αὐτῇ ἀναφερόμενοι Ἀρχιερεῖς ἦσαν Συνοδικοί τῷ 1874 καὶ οὐχὶ τῷ 1873.

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 548, τοῦ ἔτους 1957.

119. Β. Ἀτέση. Ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τοῦ 1833 μέχρι σήμερον, ἐνθ' ἄνωτ. ἀριθ. φύλ. 4 σ. 51.

120. Ματαράγκα ἐνθ' ἄνωτ. σ. 450. Ἐφημερ. τῆς Κυβερνήσεως ἔτ. 1874 ἀριθ. φύλ. 24 σ. 224.

121. Στεφ. Γιαννοπούλου ἐνθ' ἄνωτ. σ. 392.

χνους, σώφρονας, ἀγνάς οἰκουρούς, ἀγαθὰς, ὑποτασσομένας τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα μὴ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ βλασφημῆται» (Τιτ. 6', 5).

Ἡ σώφρων γυνὴ εἶναι ὁ ἀληθὴς πλοῦτος τοῦ οἴκου. Ἡ οἰκονομία καὶ φιλοπονία τῆς συζύγου εἶναι πλοῦτος πολὺς. Ὅφειλε ἄρα ἡ γυνὴ νὰ ἐργάζεται κατὰ τὸ μέτρον τῶν δυναμεῶν τῆς, τὸν προορισμὸν καὶ τὴν κλήσιν τῆς. Ἐν γένει εἰπεῖν ὁ ἀνὴρ εἶναι ὁ νοῦς τῆς οἰκίας, ἡ μήτηρ ἢ καρδία ταύτης. Ὁ πατὴρ ἐργάζεται ἔξω τοῦ οἴκου, ἡ μήτηρ διευθύνει τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ οἴκου ἐργασίαν. Ὁ πατὴρ φροντίζει νὰ εὕρῃ καὶ φέρῃ τὰ ἐπιτήδεια διὰ τὴν ζωὴν ἢ μήτηρ ἀσχολεῖται εἰς τὴν καλὴν καὶ μετ' οἰκονομίας χρῆσιν αὐτῶν.

(Συνεχίζεται)

Ὁ Μεσσηνίας ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ (†)

1875·1876.

Ἀθηνῶν Προκόπιος Πρόεδρος. Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης Διονύσιος, Νάξου Παρθένιος, Καρύστου Μακάριος καὶ Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας Ἀνθίμος. Μέλη¹²².

Ἡ φέρουσα χρονολογία 13ης Δεκεμβρίου 1874, ὅπ' ἀριθ. 2599 Συνοδικῆ ἐγκύκλιος,¹²³ μετὰ τὰς ὑπογραφὰς τῶν Συνοδικῶν μελῶν Ἀθηνῶν Προκοπίου, Νάξου Παρθενίου, Καρύστου Μακαρίου καὶ Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας Ἀνθίμου, πρέπει νὰ ἀντικατασταθῇ διὰ τοῦ ὀρθοῦ «13 Δεκεμβρίου 1875», διότι οἱ, ὡς ἄνω, Ἀρχιερεῖς, κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο διετέλουν Συνοδικοί καὶ οὐχὶ κατὰ τὸ 1874, καθ' ὅ, ὡς τοιοῦτους εὐρίσκομεν τοὺς, τῆς Περιόδου 1874·1875, ἦτοι Ἀθηνῶν Προκόπιον, Νάξου Παρθένιον, Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης Διονύσιον, Φθιώτιδος Καλλινίκον καὶ Χαλκίδος Καλλινίκον.

Διαρκούσης τῆς θητείας τῆς Συνοδικῆς ταύτης Περιόδου ἀποθνήσκει τὸ συνέδρον αὐτῆς μέλος Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης Διονύσιος, τῆ 4ῃ Ἰουλίου 1876¹²⁴, ὃν διαδέχεται, ὡς τοιοῦτο, ὁ Ἰθάκης Γαβριήλ.

1876·1877

Ἀθηνῶν Προκόπιος Πρόεδρος. Ἀνδρου καὶ Κέας Μητροφάνης, Φωκίδος Δαυῖδ, Κυθήρων Εὐγένιος καὶ Ἰθάκης Γαβριήλ. Μέλη¹²⁵.

Μετὰ δὲ τὴν, πρὸς Κύριον, ἐκδημίαν κατὰ Μάρτιον τοῦ 1877, τοῦ Κυθήρων Εὐγενίου, ἐκλήθη εἰς ἀντικατάστασιν αὐτοῦ, ἐν τῇ Συνόδῳ, ὁ Θηβῶν καὶ Λεβαδείας Δοσίθεος, ὃν βλέπομεν ὑπογράφοντα, εἰς Συνοδικὴν ἐγκύκλιον τῆς 27ης Μαρτίου τοῦ ἔτους τούτου.

Ἐπομένως μέχρι λήξεως τῆς Περιόδου ταύτης ἔχομεν Συνοδικούς, τοὺς Ἀθηνῶν Προκόπιον, Ἀνδρου καὶ Κέας Μητροφάνην, Φωκίδος Δαυῖδ, Ἰθάκης Γαβριήλ καὶ Θηβῶν καὶ Λεβαδείας Δοσίθεον.

Ἡ, ὅπ' ἀριθ. πρωτ. 843/110 καὶ ἀπὸ 24 Ἰανουαρίου 1867¹²⁶, Συνοδικῆ ἐγκύκλιος δέον νὰ διορθωθῇ εἰς «24 Ἰανουαρίου 1877».

1877·1878

Ἀθηνῶν Προκόπιος Πρόεδρος. Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας Γεράσιμος, Ἰθάκης Γαβριήλ, Φωκίδος Δαυῖδ καὶ Καλαβρυτῶν καὶ Αἰγιαλείας Εὐθύμιος. Μέλη.

122. Δ. Ματαράγκα ἐνθ' ἄνωτ. σ. 451. Ἐφημ. τῆς Κυβερνήσεως ἔτ. 1875, ἀριθ. φύλ. 58 σ. 330. Β. Ἀτέση, Ἐπισκοπικὴ Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 50.

123. Στεφ. Γιαννοπούλου ἐνθ' ἄνωτ. σ. 918.

124. Β. Ἀτέση ἐνθ' ἄνωτ. σ. 224.

125. Δ. Ματαράγκα ἐνθ' ἄνωτ. σ. 456.

126. Στεφ. Γιαννοπούλου ἐνθ' ἄνωτ. σ. 618·619.

1878 - 1879

Ἄθηνων Προκόπιος Πρόεδρος. Αἰτωλίας καὶ Ἀχαρνανίας Γεράσιμος, Μαντινείας καὶ Κυνουρίας Θεόκλητος, Οἰτύλου Προκόπιος καὶ Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας Εὐθύμιος. Μέλη.

Εἰς ἐγκύκλιον παραινετικὴν «κατὰ τῆς διδασκαλίας Ἀπ. Μακράκη¹²⁷, ὑπ' ἀριθ. 2469/1700 καὶ ἀπὸ 21 Δεκεμβρίου 1878 βλέπομεν τὴν ὑπογραφήν, ὡς Συνοδικοῦ τοῦ «Καλαμῶν καὶ Αἰγιαλείας Εὐθυμίου»¹²⁸, ἀντὶ τοῦ ὄρθου «Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας Εὐθυμίου».

1879 - 1880

Ἄθηνων Προκόπιος Πρόεδρος. Γυθείου Παρθένιος, Κερκύρας Ἀντώνιος, Οἰτύλου Προκόπιος καὶ Μαντινείας καὶ Κυνουρίας Θεόκλητος. Μέλη¹²⁹.

1880 - 1881

Ἄθηνων Προκόπιος Πρόεδρος. Λευκάδος Γρηγόριος, Κερκύρας Ἀντώνιος, Καρύστου Μακάριος καὶ Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας Ἀνθιμος. Μέλη.

Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας Ἀνθιμου, ἐπισυμβάνατα τῇ 2ῃ Ἀπριλίου 1881¹³⁰, ἐκλήθη εἰς ἀντικατάστασιν αὐτοῦ ὁ Ἰθάκης Γαβριήλ, καὶ ἐπομένως ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης μέχρι λήξεως τῆς θητείας τῆς Περιόδου ταύτης, τὴν Σύνοδον ἀπέτελλον, οἱ Ἄθηνων Προκόπιος, Λευκάδος Γρηγόριος, Κερκύρας Ἀντώνιος, Καρύστου Μακάριος καὶ Ἰθάκης Γαβριήλ.

1881 - 1882

Ἄθηνων Προκόπιος Πρόεδρος. Ἄνδρου καὶ Κέας Μητροφάνης, Λευκάδος Γρηγόριος, Ἰθάκης Γαβριήλ καὶ Φωκίδος Δαυῖδ. Μέλη¹³¹.

1882 - 1883

Ἄθηνων Προκόπιος Πρόεδρος. Λαρίσης Νεόφυτος, Ἄρτης Σεραφεῖμ, Φαναρίου καὶ Φερσάλων Ἰλαρίων καὶ Φωκίδος Δαυῖδ. Μέλη¹³².

Ἡ, ὑπ' ἀριθ. 1015/302 καὶ ἀπὸ 23 Μαρτίου 1884, Συνοδικὴ ἐγκύκλιος¹³³, δέον νὰ διορθωθῇ εἰς «23 Μαρτίου 1883», διότι οἱ, ἐν αὐτῇ, ὑπογραφόμενοι Ἀρχιερεῖς διετέλουν ὡς Συνοδικοί, κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, καὶ οὐχὶ τῷ 1884.

1883 - 1884

Ἄθηνων Προκόπιος Πρόεδρος. Λαρίσης Νεόφυτος, Ἄρτης Σεραφεῖμ, Σταγῶν Μελέτιος καὶ Θηβῶν καὶ Λεβαδείας Δοσίθεος. Μέλη.

1884 - 1885

Ἄθηνων Προκόπιος Πρόεδρος. Αἰτωλίας καὶ Ἀχαρνανίας Γεράσιμος, Μαντινείας καὶ Κυνουρίας

Θεόκλητος, Οἰτύλου Προκόπιος καὶ Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας Εὐθύμιος. Μέλη.

1885 - 1886

Ἄθηνων Προκόπιος Πρόεδρος. Μαντινείας καὶ Κυνουρίας Θεόκλητος, Οἰτύλου Προκόπιος, Τρίκκης Μελέτιος καὶ Θαυμακοῦ Μισαήλ. Μέλη.

1886 - 1887

Ἄθηνων Προκόπιος Πρόεδρος. Δημητριάδος Γρηγόριος, Τρίκκης Μελέτιος, Θαυμακοῦ Μισαήλ καὶ Πλαταμῶνος Ἀμβρόσιος. Μέλη.

Κατὰ τὴν 13ην Φεβρουαρίου τοῦ 1887 ἀποθνήσκει ὁ Τρίκκης Μελέτιος¹³⁴, ὅν, ἐν τῇ Συνόδῳ, διαδέχεται ὁ Χαλκίδος Χριστοφόρος, καὶ οὕτως ἡ σύνθεσις τῆς Συνόδου μέχρι λήξεως τῆς θητείας τῆς Περιόδου ταύτης εἶχεν ὡς ἀκολούθως.

Ἄθηνων Προκόπιος Πρόεδρος. Δημητριάδος Γρηγόριος, Χαλκίδος Χριστοφόρος, Θαυμακοῦ Μισαήλ καὶ Πλαταμῶνος Ἀμβρόσιος.

1887 - 1888

Ἄθηνων Προκόπιος Πρόεδρος. Χαλκίδος Χριστοφόρος, Σύρου καὶ Τήνου Μεθόδιος, Θήρας Νικόδημος καὶ Ὑδρας καὶ Σπετσῶν Ἀρσένιος. Μέλη.

1888 - 1889

Ἄθηνων Προκόπιος Πρόεδρος. Σύρου καὶ Τήνου Μεθόδιος, Μεσσηνίας Πανάρετος, Ὑδρας καὶ Σπετσῶν Ἀρσένιος καὶ Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας Νεόφυτος. Μέλη.

Ἡ σύνθεσις τῆς Συνόδου τῆς Περιόδου ταύτης εἶχεν ἀρκετὰς περιπετείας, λόγῳ τοῦ θανάτου τοῦ Προέδρου αὐτῆς, Προκοπίου, καὶ τῆς συνεχοῦς, τῶν μελῶν, τῆς ἀλλοιώσεως μέχρις ἐκλογῆς, ὡς διαδόχου αὐτοῦ, τοῦ ἀρεστοῦ τῇ Πολιτεία.

Περὶ τὰ τέλη δηλ. Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους 1889 ἀποθνήσκει ὁ Πρόεδρος τῆς Συνόδου, Ἄθηνων Προκόπιος, καὶ ἐναπομένουσι, ἐν αὐτῇ, τὰ ὑπόλοιπα τέσσαρα, ὡς ἄνω, μέλη, ἐκ τῶν ἐποίων παραιτοῦνται οἱ Σύρου καὶ Τήνου Μεθόδιος καὶ Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας Νεόφυτος, κατὰ Φεβρουάριον τοῦ ἔτους ἐκεῖνου καλοῦνται δ' εἰς ἀντικατάστασιν τούτων οἱ Ἀργολίδος Νικάνδρος, Παροναξίας Γρηγόριος καὶ Κορινθίας Σωκράτης, ὡς πέμπτον αὐτῆς μέλος· παραιτηθέντος δὲ τοῦ τελευταίου, κατὰ Μάιον, καλεῖται ὁ Κεφαλληνίας Γερμανός, ὅστις καὶ ἐξελέγη Ἄθηνων καὶ Πρόεδρος τῆς Ἱεράς Συνόδου, τῇ 5ῃ Ἰουλίου τοῦ ἔτους τούτου· ἐπομένως ἀπὸ τῆς ἡμερομηνίας ταύτης μέχρι λήξεως τῆς Συνοδικῆς ταύτης Περιόδου, Συνοδικοὺς ἔχομεν, τοὺς Ἄθηνων Γερμανόν, Μεσσηνίας Πανάρετον, Ἀργολίδος Νικάνδρον, Ὑδρας καὶ Σπετσῶν Ἀρσένιον καὶ Παροναξίας Γρηγόριον.

Ἐν προκειμένῳ δέον νὰ τύχη διορθώσεως α) ἡ ἀπὸ 31ης Μαΐου 1896 καὶ ὑπ' ἀριθ. πρωτ. 1129/655 ἐγκύκλιος, ἡ φέρουσα τὰς ὑπογραφὰς τῶν Ἀργολίδος Νικάνδρου ὡς Προεδρεύοντος, Μεσσηνίας Πανάρετου,

127. Αὐτόθι σ. 940.

128. Αὐτόθι σ. 944.

129. Α. Ματαράγκα ἐνθ' ἄνωτ. σ. 468.

130. Β. Ἀτέση ἐνθ' ἄνωτ. σ. 39.

131. Α. Ματαράγκα ἐνθ' ἄνωτ. 471 - 472. Ἐφημ. τῆς Κυβερνήσεως ἔτ. 1881 ἀριθ. φύλ. 77.

132. Β. Ἀτέση ἐνθ' ἄνωτ. σ. 192, 194.

133. Στεφ. Γιαννοπούλου ἐνθ' ἄνωτ. σ. 722.

134. Β. Ἀτέση ἐνθ' ἄνωτ. σ. 98.

ΔΡΑΜΑΤΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΕΙΣΑΓΟΜΕΝΩΝ ΕΝΤΟΣ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΙΣ ΤΩΝ ΥΠΟ ΤΟ ΦΩΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΓΑΠΗΣ (*)

V

Περιπτώσεις εξωγάμων και έκθέτων παιδιών.

1. Νέον δράμα εμφανίζεται ενώπιον ήμων με τὰς περιπτώσεις τῶν νόθων και ἐκθέτων παιδιῶν.
2. Τὸ θέμα τῶν νόθων και ἐκθέτων προσείλκυ-
σεν ἤδη τὴν προσοχὴν τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος. Οὕτω και εἰς αὐτὸν τὸν κύκλον τῶν ἀρχαίων θεῶν, οἱ ὁποῖοι ἔχει μόνον εἶχον ἀνθρωπίνην μορφήν, ἀλλ' ὑπέκειντο και εἰς τὰς ἀνθρωπίνας ἀδυναμίας, θεοὶ και ἡμίθεοι, μόλις γεννηθέντες, εἶχον ἐκτεθῆ και ἀπορριφθῆ. Οἷον αὐτὸς οὗτος ὁ ὑπατος τοῦ ἑλληνικοῦ πανθέου Ζεὺς (τέκνον τοῦ φοβουμένου τὴν ἐκθρόνισίν του Κρόνου), ὁ θεὸς τοῦ πυρός "Ηφαι-
στος (ἐξεσφενδονισθεὶς παρὰ τῆς μητρός του λόγω τῆς χωλότητός του ἀπὸ τοῦ 'Ολύμπου), ὁ θεὸς τοῦ οἴνου και τῶν ἀμπέλων Διόνυσος (νόθος υἱὸς τοῦ Διὸς και τῆς Σεμέλης, καταδιωχθεὶς ὑπὸ τῆς ζηλοτου-

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 469, τοῦ ἔτους 1957.

και Τριφυλίας και 'Ολυμπίας Νεοφύτου¹³⁵, εἰς «31 Μαΐου 1889» διότι, κατ' αὐτὴν τὴν χρονολογίαν, οἱ ἀνωτέρω 'Αρχιερεῖς, ἦσαν Συνοδικοί.

1889 - 1890

'Αθηνῶν Γερμανὸς Πρόεδρος. Μεσσηνίας Πανάρετος, Ζακύνθου Διονύσιος, Νάξου Γρηγόριος και Ναυπακτίας και Εὐρυτανίας Δαυίδ. Μέλη.

1890 - 1891

'Αθηνῶν Γερμανὸς Πρόεδρος. Ζακύνθου Διονύσιος, Κερκύρας Εὐστάθιος, Πατρῶν και 'Ηλείας Δαμασκηνὸς και Καρύστου Μακάριος. Μέλη.

1891 - 1892

'Αθηνῶν Γερμανὸς Πρόεδρος. Λαρίσης Νεόφυτος, Ζακύνθου Διονύσιος, Πατρῶν και 'Ηλείας Δαμασκηνὸς και Σταγῶν Μελέτιος. Μέλη.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σταγῶν Μελετίου ἐπισυμβάντα, ἀρχομένου τοῦ Μαΐου τοῦ ἔτους 1892, εἰς ἀντικατάστασιν αὐτοῦ ἐκλήθη ὁ Μαντινείας και Κυνουρίας Θεόκλητος· ἐπομένως μέχρι λήξεως τῆς Συνοδικῆς ταύτης Περιόδου Συνοδικοὶ 'Αρχιερεῖς ἦσαν οἱ 'Αθηνῶν Γερμανός, Μαντινείας και Κυνουρίας Θεόκλητος, Πατρῶν και 'Ηλείας Δαμασκηνός, Λαρίσης Νεόφυτος και Ζακύνθου Διονύσιος.

1892 - 1893

'Αθηνῶν Γερμανὸς Πρόεδρος. Λαρίσης Νεόφυτος, Δημητριάδος Γρηγόριος, Μαντινείας και Κυνουρίας Θεόκλητος και Θαυμακοῦ Μισαήλ. Μέλη¹³⁶.

(Συνεχίζεται)

† 'Ο πρ. Δήμου ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

135. Στεφ. Γιαννοπούλου ἐνθ' ἀνωτ. σ. 567.
136. Β. 'Ατέση ἐνθ' ἀνωτ. σ. 105.

πούσης νομίμου συζύγου "Ηρας), ὁ θεὸς τῆς 'Ιατρικῆς και τῆς 'Υγείας 'Ασκληπιὸς (υἱὸς ἀνόμου γάμου τοῦ 'Απόλλωνος μετὰ τῆς Αἴγλης - Κορωνίδος, ἐκτεθειὸς εἰς τὸ Μῆρτιον ὄρος Τίτιον), ὁ Τήλεφος (νόθος υἱὸς τοῦ 'Ηρακλέους και τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῆς Τεγέας Αὐγῆς), ἡ μυθικὴ ἥρωὶς τῆς 'Αρκαδίας 'Αταλάντη (ὁ πατήρ της ἀποστρεφόμενος τὰ θῆλα τέκνα, ἐξέβηκεν αὐτὴν εἰς τὸ ὄρος, ἐνθα ἐθιλάσθη ὑπὸ ἄρκτου), οἱ δίδυμοι ἀδελφοὶ 'Αμφίων (μέγας κιθαρωδὸς τῆς ἀρχαιότητος) και Ζῆθος (νόθα τέκνα τοῦ Διὸς και τῆς 'Αντιόπης). Θέματα τραγωδιῶν ἐγένοντο και αἱ περιπέτειαι τῶν ἐκτεθέντων Οἰδιποδος (διατρηθέντος και περιδεθέντος εἰς τοὺς πόδας του, ἀπορριφθέντος δ' εἰς Κιθαιρῶνα) και 'Ιωνος (υἱοῦ τοῦ 'Απόλλωνος και τῆς Κρεούσης) κτλ.

'Εν τῇ ἀρχαίᾳ Σπάρτῃ, παρ' ἣ οἱ Σπαρτιᾶται οἰο-
νεὶ ἐστρατολογοῦντο ἐκ γενετῆς, ὡς εἶναι γνωστὸν, τὰ νεογνὰ ἐζητάζοντο εὐθὺς ἀμέσως ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων ἐν τῇ κοινότητι, κατὰ πόσον ἦσαν εὐπαγῆ και βωμολέα. Εἰς ἣν περίπτωσιν ταῦτα ἐθεωροῦντο ὡς σωματικῶς καχεκτικὰ ἢ παρουσιαζόν ἀμαρτίας περὶ τὴν διάπλασιν, ἐρρίπτοντο εἰς τὰς καλουμένας 'Αποθέτας, τόπον βαρβαρῶδη παρὰ τὸν Ταῦγετον. «Διότι μὴ δυνάμενα νὰ ὑπηρετήσωσιν ὡς στρατιῶται, ἐλογίζοντο ὅλως ἄχρηστα ἐπὶ τῆς γῆς» (51).

'Αρα κατὰ τὰ τοιαῦτα «πολιτικὰ παραγγέλματα ἢ πολιτεία ἐπρεπε νὰ ἀποκαθαίρεται ἀπὸ πᾶν περι-
τεῦον διὰ νὰ ἐξασφαλισῆ εἰς ἐαυτὴν τὴν εὐδαιμονίαν... 'Η νηπιοκτονία ἄρα ἦτο ἀναγκαία χειρουργικὴ πρά-
ξις», τὴν ὁποίαν ἀπῆτει τὸ συμφέρον τῆς πολιτείας (52).

'Αφ' ἐτέρου ἐν 'Αθήναις τὸ νεογνὸν ἀπετίθετο πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ πατρός. Καὶ ἐὰν μὲ οὗτος ἀνελάμβανε τοῦτο εἰς τὰς ἀγκάλας του, σημεῖον τοῦτο ὅτι ἐφείσθη τῆς ζωῆς. 'Αλλως, ἦτοι ἐὰν ὁ πατήρ ἀπέστρεφε ἀπ' αὐτοῦ τὸ πρόσωπόν του, τὸ δῦσμιρον εἶτε ἔδει νὰ θανατωθῆ δι' ἀνθρωπίνης χειρός, εἶτε ἐξετίθετο. Εἰς τὴν τελευταίαν περίπτωσιν ἐτίθετο συνήθως ἐντὸς χύτρας και ἐρρίπτετο εἶτε εἰς τοὺς δρόμους, εἶτε εἰς οἰονδήποτε ἔρημον μέρος χάριν τῶν ὀρνέων. 'Ενίοτε πάντως ἔφερε διακριτικὸν τι σπάργανον ἢ ἔτερον διακριτικὸν σημεῖον διὰ μέλλουσαν τυχὸν ἀναγνώρισιν. «'Αφευκτος θάνατος ἦτο ἢ μοῖρα τῶν οὕτως ἐκτιθεμένων βρεφῶν, σπανίως δ' ἀναφέρεται ἢ περι-
συλλογῇ ἐκθέτου ὑπὸ πλουσίου τινός, σκοπεύοντος νὰ τὸ ἀναθρέψῃ ὡς μέλλοντα δούλον και σπανιώτερον νὰ τὸ υἱοθετήσῃ» (53).

Πάντως ἀπὸ τῆς ἄλλης πλευρᾶς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ 'Ελλάδι ἀπαντῶμεν και διατάξεις ὑπὲρ προστασίας

(51) «Κωνστ. Πάπαρηγόπουλος. 'Ιστορία τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Τόμος Α' 'Αθήναι, 1886», σ. 205.

(52) «Κωνστ. Καλλίνικος. Πρακτικαὶ ὁμιλίαι εἰς τὰ Κυριακὰ Εὐαγγέλια. 'Αθήναι 1930», σ. 342.

(53) «Ν. Ποριώτης. 'Εγκ. Αεξ. 'Ελευθερουδάκη. Τόμος Β' 'Αθήναι, 1929», σ. 122.

τῶν ἐξωγάμων καὶ καταπολεμησεως τῶν ἐκθέσεων. Ἐναφέρομεν ἰδίως τὰς Θήβας, αἵτινες⁵⁴ ἐθέσπισαν γάμον ἀπαγορευόντα τὴν ἐκθεσιν παιδίων. Ἐνδιαφέρουσα καὶ ἡ ἐν Ἀθήναις χορήγησις (νοθεῖαν), ἥτοι χρηματικῶν ποσῶν χορηγουμένων εἰς τὰ νόθα ἀντὶ κληρονομίας ὑπὸ τῶν συγγενῶν.

Ἐν Ρώμῃ ἐγένετο διάκρισις μεταξύ τῶν νόθων, οἷον τέκνων γεννηθέντων ἐξ ἐλευθέρου καὶ δούλου⁵⁵, πορνογενῶν τικτομένων ἐκ παροδικῆς σχέσεως ἀνδρὸς μετ' ἀγάμου γυναικὸς⁵⁶, (Spurii, Vulco Conceptorii, vulco Quaesiti) μοιχογενῆτων τικτομένων μετὰ ξένης ἐγγάμου γυναικός, τέκνων αἰμομικτικῶν⁵⁷. Κατὰ τὴν Ρωμαϊκὴν νομοθεσίαν ὁ πατήρ, ἔχων δικαίωμα ζωῆς ἢ θανάτου, ἐδικαιούτο νὰ ἀποφασίσῃ, ἐὰν θὰ ἐχαρίζετο εἰς τὸ τέκνον ἢ ζωὴν, καὶ ἐν καταφατικῇ περιπτώσει, ἐὰν θὰ παρέμενε παρ' αὐτῷ ἢ τέλος, ἐὰν θὰ ἐπωλεῖτο ὡς δούλος. Διὰ τὰ παρουσιάζοντα σωματικὰς ἀμαρτίας διαπλάσεως ἢ Δωδεκάδελτος ὠρίζεν ἀπεριφράστως ὅτι, ἐὰν τὸ τέκνον ᾖ παραμειορφωμένον, ἔδει νὰ θανατωθῇ παρὰ τοῦ ἰδίου τοῦ πατρὸς, ἰδίᾳ χειρὶ καὶ ἀνυπερθέτως, ἐὰν δ' ᾖτο ἀπλῶς σωματικῶς καχεκτικόν, ἔδει νὰ ἐκτεθῇ ὑπὸ τοῦ πατρὸς ὡς βορὰ τῶν θηρίων. Ὁ ἀτρόμητος Tertullianus ἀπηύθυνε τὴν ἐπιμένον ἰστορικὴν ἐρώτησιν πρὸς τὰ μέλη τῆς ρωμαϊκῆς συγκλήτου, ἀπολογούμενος ἐνώπιον αὐτῆς ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν: «Μεταξὺ ὄλου τοῦ περικυκλοῦντός με τὴν στιγμήν ταύτην λαοῦ καὶ τὸ αἷμα τῶν χριστιανῶν ἀπαιτοῦντος, μεταξύ ὄλων τούτων τῶν δικαστῶν, τῶν ὑπεραστηρῶς ἐπικυρόντων τὰ ἡμέτερα, ὑπάρχει τις, ὅστις νὰ μὴ παρέδωκεν εἰς θάνατον τὰ τέκνα του, ὅστις νὰ μὴ τὰ ἐπνίξεν, ὅστις νὰ μὴ τὰ ἐθανάτωσεν εἴτε διὰ λιμοῦ, εἴτε δι' ἐκθέσεως εἰς τὰς χιόνας, εἴτε δι' ἐγκαταλείψεως εἰς τὴν δυστυχίαν, εἴτε δι' ἀπορρίψεως τῶν εἰς τοὺς κύνας καὶ τὰ σαρκοφάγα ὄρνεα; Καὶ ὁ Μινούκιος Φήλιξ διεκήρυξεν: «Ἰδίους ὀφθαλμοῖς σὰς βλέπω τὰ ὑφ' ὑμῶν γεννώμενα ἄλλοτε μὲν εἰς τὰ ἄγρια θηρία καὶ τὰ σαρκοφάγα ὄρνεα νὰ ρίπτετε, ἄλλοτε δὲ μετὰ τὰς χεῖρας σας νὰ στραγγαλίζετε καὶ νὰ πνίγετε». Χαρακτηριστικὴ διὰ τὴν ὥμην εἰλικρίνειαν αὐτῆς εἶναι ἡ μαρτυρία τοῦ φιλοσόφου Σενέκα: «Τιμωροῦμεν διὰ θάνατον τοὺς κακούργους, ὡς παίνομεν διὰ ροπάλου τοὺς λυσσῶντας κύνας, φονεοῦμεν τοὺς ἐξηγριωμένους ταύρους, πνίγομεν τὰ θηρία καὶ τὰ ἀδύνατα καὶ ἀνάπηρα νήπια»⁵⁸.

Τὴν ἐνδιαφέρουσαν περίπτωσιν περὶ ἐκθέσεως τοῦ ἀρτιγενήτου Κύρου τῶν Περσῶν ἐκ μέρους τοῦ φοβηθέντος ἐκθρόνισιν βασιλέως Ἀστυάγου ἀναφέρει

ὁ Ἡρόδοτος⁵⁹. Ὁ αὐτὸς ἀναφέρει τὴν φρικαστικὴν ἐκδίκησιν ἐκ μέρους τοῦ Ἀστυάγου ἐναντίον τοῦ θεωρηθέντος ὡς ὑπευθύνου διὰ τὴν διάσωσιν τοῦ Κύρου Ἀρπάγου⁶⁰: «Ἀστυάγης δέ, ὡς οἱ ἀπίκετο ὁ Ἀρπάγου παῖς, σφάξας αὐτὸν καὶ κατὰ μέλας διελὼν τὰ μὲν ὥπτησε, τὰ δὲ ἤψησε τῶν κρεῶν, εὐτυχὰ δὲ ποιησάμενος εἶχε ἔτοιμα. Ἐπεὶ τε δὲ τῆς ὥρης γινομένης τοῦ δείπνου παρήσαν οἱ τε ἄλλοισι καὶ αὐτῷ Ἀστυάγῃ παρεπιθέατο τράπεζαι ἐπίπλευαι μηλέων κρεῶν, Ἀρπάγῳ δὲ τοῦ παιδὸς τοῦ ἑαυτοῦ, πλήν τῆς κεφαλῆς τε καὶ ἄκρων χειρῶν τε καὶ ποδῶν τὰλλα πάντα ταῦτα δὲ χωρὶς ἔκειτο ἐπὶ κενέῳ κατακεκαλυμμένα. Ὡς δὲ τῇ Ἀρπάγῳ ἐδόκει ἄλλῃς ἔχειν τῆς βορῆς, Ἀστυάγης ἤρε, το μὴν εἰ ἡσθείη τι τῇ θοίγῃ. Φαμένου δὲ Ἀρπάγου καὶ κάρτα ἡσθῆναι παρέφερον τοῖσι προσέκειτο τὴν κεφαλὴν τοῦ παιδὸς κατακεκαλυμμένην καὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς ποδας. Ἀρπαγον δὲ ἐκέλευον προστάντες ἀποκαλύπτειν τε καὶ λαβεῖν τὸ βούλεται αὐτῶν. Πειθόμενος δὲ ὁ Ἀρπαγος καὶ ἀποκαλύπτων ὄρα τοῦ παιδὸς τὰ λείμματα ἰδὼν δὲ οὕτε ἐξεπλάγη ἐντός τε ἑαυτοῦ γίνεται. Εἴρετο δὲ αὐτὸν ὁ Ἀστυάγης, εἰ γινώσκαι ὅτεο θηρίου κρέα βεβρώκοι. Ὁ δὲ καὶ γινώσκων ἔφη καὶ ἀρεστον εἶναι πᾶν τὸ ἐὰν βασιλεὺς ἔρδῃ. Τούτοις δὲ ἀμειψάμενος καὶ ἀναλαβὼν τὰ λοιπὰ τῶν κρεῶν ἤγε εἰς τὰ ἰχθία. Ἐντεῦθεν δὲ ἔμελλε, ὡς ἐγὼ δοκέω, ἀλίσας θάψειν τὰ πάντα».

Οὐσιωδῶς καλυτέρα ᾗτο ἡ τύχη τῶν παιδίων παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις. Διότι παρ' αὐτοῖς ἡ πολυτεκνία ἐθεωρεῖτο δώρημα τοῦ Θεοῦ.

Γενικῶς καὶ ἐπὶ τοῦ θέματος τῶν νόθων καὶ ἐκθέτων τέκνων ἐπέδρασε τὸ χριστιανικὸν πνεῦμα. Τοιοῦτοτρόπως ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος κατὰ τὸ ἔτος 305 μ. Χ., θέλων νὰ πατάξῃ τὴν πληγὴν τῶν ἐκθέσεων παιδίων ἐκ μέρους τῶν πενήτων γονέων, ὥρισε τὴν ὑπὸ τοῦ δημοσίου θησαυροῦ χορηγίαν τροφῶν καὶ ἐνδυμάτων πρὸς αὐτούς, «ὅπως μὴ ἐκθέτωσι τὰ γεννώμενα τέκνα των». Ἀτυχῶς τὸ μέτρον τοῦτο ἐδημιούργησε μεγάλα δημοσιονομικὰ βάρη, διὸ καὶ δὲν διετηρήθη, ἀντικατασταθὲν ἐν ἔτει 329 διὰ διατάξεως, ἥτις ἐπέτρεπε, ἐν περιπτώσει ἄκρας οἰκονομικῆς ἐνδείας, τὴν πώλησιν τῶν ἀρτιγενῆτων βρεφῶν. Τέλος ἐν ἔτει 374 ἀπηγορεύθη ἡ ἐκθεσις τέκνου ἐπὶ ποινῇ θανάτου. Ἡ διάταξις αὕτη περιελήφθη καὶ ἐν τῇ ἰουστινιανείῳ νομοθεσίᾳ⁶¹.

(Συνεχίζεται)

ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΠΑΠΑΖΑΧΑΡΙΟΥ
Καθηγητῆς τῆς Ἐγκληματολογίας ἐν τῇ Παντείῳ Ἀνωτάτῃ Σχολῇ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν, Διευθυντῆς τοῦ Ἀνωτάτου Φροντιστηρίου Κοινωνικῆς Προνοίας τοῦ Βασιλικοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρυματός

54. «Αἰλιανός. Ποικ. Ἰστ.» 6' 7.

55. L. 56 (23, 2).

56. L. 34 (48, 5).

57. L. 45 (I 3).

58. Περὶ πάντων τῶν ἀνωτέρω «Ἐδάγγελος Δ. Θεοδώρου Ἱστορία τοῦ Χριστιανικοῦ Πολιτισμοῦ. Ἀθήναι 1950», σελ. 27 ἔξ. Ἐπιπλέον «Polykarp Niestroj. Enz. Hab. des Kinderschutzes und der Jugendfürsorge. Leipzig 1930». σ. 846.

59. Ἱστορία Α 107-122.

60. Ἀπόθ. 119.

61. Νεαρά 153.

ΘΕΜΑΤΑ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΜΟΡΦΩΣΙΣ ΚΑΙ ΑΓΩΓΗ(*)

Ἄξιον ἰδιαιτέρας μνείας τυγχάνει τὸ γεγονός, ὅτι κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ἐν τοῖς σχολείοις, ἄτινα συνήθως ἐστεγάζοντο ἐν δωματίοις τοῦ περιβόλου τῶν ναῶν ἢ ἐν τοῖς νάρθηξι αὐτῶν ἢ ἐν κελλίοις τῶν μονῶν²², οἱ διδάσκαλοι, οἵτινες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἦσαν κληρικοί ἢ μοναχοί, ἐδίδασκον τὰ πρῶτα καὶ στοιχειώδη γράμματα ἐκ τῶν ἐν τῇ λατρεία χρησιμοποιοιμένων ἱερῶν κειμένων²³ καὶ ἰδία ἐκ τοῦ Ψ α λ τ η ρ ῖ ο υ, ὅπερ προεπιμάτο, διότι ἡ ἀνάγνωσις αὐτοῦ συνεδύαζετο μετὰ τῆς Ὡδικῆς, τῶν μαθητῶν ψαλλόντων τεμάχια αὐτοῦ τῇ βοήθειᾳ τοῦ μουσικοῦ ὄργάνου ψαλτηρίου²⁴. Ὁ συνδυασμὸς τοῦ μορφωτικοῦ ἔργου μετὰ τῆς λειτουργικῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἀπέβλεπε μόνον εἰς τὸ νὰ ψάλλουν οἱ μαθητὴ ἐν τῷ ναῷ, ὑποβοηθοῦντες τὸ ἔργον τῶν κληρικῶν ἢ μοναχῶν διδασκάλων, τοῦθ' ὅπερ μαρτυρεῖται ὑπὸ τυπικοῦ τῆς ἐποχῆς τῶν Παλαιολόγων, ἀναφέροντος ὅτι τὰ κοράσια, ἄτινα μετέβαινον εἰς γυναικείαν μονὴν πρὸς μάθησιν γραμμάτων, ἐβοήθουν ἐν τῷ ναῷ τὴν ψάλτριαν²⁵, ἀλλ' ἀνταπεκρίνετο καὶ εἰς πεφωτισμένην παιδαγωγικὴν σκοπιμότητα, χρησιμοποιοῦσαν, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Μ. Βασίλειος, τὰ ἐναρμόνια λειτουργικὰ μέλη, ἵνα οἱ παῖδες φαίνωνται μὲν, ὅτι μελωδοῦσι, πράγματι ὅμως ἐκπαιδεύονται διὰ τοῦ λείου τῆς ἀκοῆς, ὑποδεχόμενοι τὴν ἐκ τῶν λόγων ὠφέλειαν²⁶. Ἡ ἐν τοῖς σχολείοις χρῆσις τῶν λειτουργικῶν ψαλμῶν συνίστατο καὶ ὑπὸ τοῦ Χρυσόστομου, διότι δι' αὐτῆς «καὶ ψάλλει τὸ στόμα καὶ παιδεύεται ὁ νοῦς» καὶ «οὐκ ἔστι, οὐδὲ τοῦτο μικρόν· ἂν γὰρ παιδεύσωμεν τὴν γλῶτταν ψάλλειν, αἰσχυρῆσεται ἡ ψυχὴ τάναντία βουλομένη»²⁷. Ὅταν μάθῃ «ὁ παῖς Θεῶν ψάλλειν», τότε δὲν θὰ «σχολάζῃ αἰσχροῖς ᾠδαῖς καὶ διηγήμασιν ἀκαίροις»²⁸, οὔτε θὰ φέρῃ εἰς τὰ χεῖλη αὐτοῦ «ἐθνικὴν ᾠδὴν», διὰ τῆς ὁποίας «συμβήσεται αὐτῷ ἀντὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἰσφρήσειν τὸ πονηρὸν ἐν αὐτῷ»²⁹.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 560 τοῦ ἔτους 1957.

22. Φ α ἰ δ ω ν ο ς Κ ο υ κ ο υ λ έ, Βυζαντινῶν βίος καὶ πολιτισμὸς, τόμ. Α' Ι, ἐν Ἀθήναις 1948, σελ. 45.

23. Τὰ ἐκ τῶν ἱερῶν κειμένων διδασκόμενα πρῶτα καὶ στοιχειώδη γράμματα ἐκαλοῦντο «τὰ ἱερὰ γράμματα» (Χρυσόστομος, Migne 'Ε. Π., τόμ. 47, στ. 427) ἢ τὰ «θεῖα καὶ ἱερὰ γράμματα» ἢ «τὰ ἱερὰ παππαδικὰ γράμματα» (Φ. Κ ο υ κ ο υ λ έ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 48).

24. Μ. Β α σ ἰ λ ε ἰ ο ς, Migne 'Ε. Π. τόμ. 29, στ. 436 (Φ. Κ ο υ κ ο υ λ έ, ἐνθ' ἄνωτ.).

25. Η. D e l e h a y e, Deux typica byzantins de l' époque des Paléologues, 46, 47. Φ. Κ ο υ κ ο υ λ έ, σ. 62.

26. Μ. Β α σ ἰ λ ε ἰ ο ς, Migne 'Ε. Π. τόμ. 29, στ. 212. Φ. Κ ο υ κ ο υ λ έ, Βασιλείου τοῦ Μεγάλου δόξα παιδαγωγικά, σελ. 19.

27. Χρυσόστομος, Migne 'Ε. Π. τόμ. 60, στ. 651. Φ. Κ ο υ κ ο υ λ έ, Βυζαντινῶν βίος..., τόμ. Α' Ι, σελ. 62 ἐξ.

28. Χρυσόστομος, Περὶ κενοδοξίας καὶ ὅπως δεῖ τοὺς γονεῖς ἀνατρέφειν τὰ τέκνα, § 34. Φ. Κ ο υ κ ο υ λ έ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 63.

29. Μ. Γ ε δ ε ὄ ν, Βραχέϊαι σημειώσεις περὶ τῶν ἐκκλη-

ῶς ἐτόνιζε καὶ ὁ Εὐσέβιος Καισαρείας, οἱ παῖδες δέον νὰ ψάλλουν τὰς θρησκευτικὰς ᾠδὰς, «ἵνα ἀνακουφίζονται ἀπὸ τῶν σχολικῶν πόνων καὶ οἶονεὶ παίζωσιν»³⁰. Ὁ συνδυασμὸς τοῦ μορφωτικοῦ ἔργου μετὰ τῆς λειτουργικῆς ζωῆς ἀποδεικνύεται ἐξ ἀγιολογικῶν κειμένων, ὁμιλούντων περὶ τῆς ἐν τοῖς σχολείοις διδασκαλίας τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων³¹, ὡς καὶ ὑπὸ τοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Παλαιολόγων συνταχθέντος τυπικοῦ τοῦ μοναστηρίου Παναγίας τῆς Βεβαίας Ἐλπίδος³². Χαρακτηριστικὴ ὡσαύτως εἶναι κατὰ τὸν ἱγ' αἰῶνα ἡ μαρτυρία τοῦ Νικολάου Μεσαρίτου, περιγράφοντος τοὺς νηπιόχους μαθητὰς τῆς σχολῆς τοῦ ἁγίου Παύλου, οἵτινες ἀπευθύνουν «αἶνον τῶ πάντων βασιλεῖ καὶ Θεῷ καὶ τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ»³³. Τόσον ἡ στοιχειώδης ἀγωγή ἦτο συνυφασμένη μὲ τὸν λειτουργικὸν ψαλμὸν, ὥστε «καὶ σήμερον ἀκόμη οἱ Πόντιοι καὶ Καππάδοκες τὸ ψάλλω καὶ ψάλλω ἰσχω ἔχουσι συνωνυμοῦν πρὸς τὸ ἀναγινώσκω ἢ εἶμαι μαθητῆς»³⁴.

Ἐτέρα ἐνδειξις τοῦ συνδέσμου, ὅστις ὀφίστατο μετὰ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἔργου καὶ τῆς λειτουργικῆς ζωῆς, εἶναι τὸ ὅτι εἰς τὰς προσευχὰς αὐτῆς ἡ Ἐκκλησία ἤρχετο, ὅπως ὁ Κύριος παράσχῃ εἰς πάντας καὶ ἰδίως εἰς τὰ παιδιά «εὐλογίαν προκοπῆς καὶ βελτιώσεως, ἵνα πάντες γένωνται ζῶντες καὶ ἐκλεκτοὶ ἀνθρώποι»³⁵, καὶ τὸ ὅτι ἐν τῷ Εὐχολογίῳ περιελήφθησαν βραδύτερον εὐχαί, αἵτινες ἀπαγγέλλονται, «ὅταν ἀπέρχηται παῖδιον μαρθάνειν τὰ ἱερὰ γράμματα», διὰ τῶν ὁποίων εὐχῶν ζητεῖται, ἵνα ὁ Χριστὸς ἀνοίξῃ τοῦ μικροῦ «τὴν ψυχὴν καὶ τὴν καρδίαν, τὸ στόμα καὶ τὴν διάνοιαν εἰς τὸ συνιέναι καὶ δέξασθαι καὶ ποιεῖν τὸ θέλημα αὐτοῦ». Εἰς τὰς περιπτώσεις τῶν παιδῶν, οἵτινες δὲν προώδευον ἐν τῷ σχολείῳ, ἀνεγινώσκετο ἡ εὐχὴ εἰς παῖδας κακοσκόπους, ἐν ἣ ἐζητεῖτο πάλιν, ἵνα ὁ Χριστὸς ἐξαποστείλῃ «τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ τὸ παρὸν παῖδιον καὶ ἐμφυτεύσῃ εἰς τὰ ὄτα τὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ τὰ ἱερὰ γράμματα» ἢ καὶ οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι νὰ προσέλθουν ὡς βοηθοί³⁶.

Εἶτα δέον νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι κατὰ τὰς σκοτεινότερας περιόδους τῆς ἐποχῆς τῆς Τουρκοκρατίας ἡ

σιαστικῶν ἡμῶν δικαίων, Ἐκκλησι. Ἀλήθεια» 8,303. Φ. Κ ο υ κ ο υ λ έ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 64.

30. Εὐσέβιος Καισαρείας, Migne 'Ε. Π. τόμ. 21, στ. 985, 988. Φ. Κ ο υ κ ο υ λ έ, αὐτόθι, σελ. 63.

31. Πρβλ. Βίον ἁγ. Γρηγορίου ἐπισκόπου Ἀκράγαντος, Migne 'Ε. Π. τόμ. 116, στ. 192.

32. Η. D e l e h a y e, ἐνθ' ἄνωτ.

33. Φ. Κ ο υ κ ο υ λ έ, ἐνθ' ἄνωτ.

34. Αὐτόθι.

35. Εὐχολόγιον Σεραπίωνος XI, 6 ἐκδ. F u n k II, 1706 ἐξ. (Ἱερανοῦμου Κοτσώνη, Ἡ χριστιανικὴ ἀνατροφή τῶν παιδῶν κατὰ τοὺς χρόνους τῶν κατακομβῶν, ἐν Ἀθήναις 1939, σελ. 22).

36. J a c o b i G o a r, Εὐχολόγιον, σελ. 572-574. Φ. Κ ο υ κ ο υ λ έ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 72.

κυρία μορφωτική δύναμις, ήτις συνεκράτησε τὴν Ὁρθόδοξον πίστιν καὶ τὸν Ἔθνισμὸν τῶν ὑποδοῦλων Ἑλλήνων, ὑπῆρξεν ἡ λατρεία καὶ λειτουργία τῆς Ἐκκλησίας, ήτις ὡς εὐγλωττοτάτη ἐποπτική διδασκαλία μετέδιδεν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν τὸν ἐν αὐτῇ τεθησαυρισμένον πλοῦτον τῶν δογματικῶν καὶ ἠθικῶν ἀληθειῶν καὶ τῶν μορφωτικῶν ἀξιῶν τῆς Ἐκκλησίας μας. Τὰ κύρια ἀναγνωστικά βιβλία εἰς τὰ κατὰ κανόνα ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἐκκλησίας λειτουργοῦντα τότε σχολεῖα ἦσαν κυρίως τὰ λειτουργικὰ βιβλία τῆς Ἐκκλησίας (Ὁκτώηχος, Ἀπόστολος, Ψαλτήριον, Ὁρολόγιον κλπ.)³⁷.

Ἄλλ' ἡ Ἐκκλησία ἔκπαλαι δὲν ἐφρόντιζε μόνον, ἵνα ἡ μόρφωσις τῶν παιδίων διαποτίσῃται ὑπὸ τοῦ λειτουργικοῦ πνεύματος. Ἐπὶ πλέον ἐμερίμνα διὰ τὴν ἐνεργὸν συμμετοχὴν αὐτῶν εἰς τὴν λειτουργικὴν ζωὴν τῆς, βαπτίζουσα καὶ χρίουσα ταῦτα, ἐπιτρέπουσα αὐτοῖς τὴν ἐλευθέραν εἴσοδον εἰς τὸν ναόν, περιβάλλουσα αὐτὰ μετ' ἰδιαιτέρως στοργῆς καὶ καθιστώσα ταῦτα κοινωνὰ πασῶν τῶν ἐκδηλώσεων τῆς λειτουργικῆς ζωῆς. Οὕτως, ἵνα περιορισθῶμεν εἰς παραδείγματα τινα, αἱ Ἀποστολικαὶ Διαταγαὶ οὐ μόνον ὀρίζουν ἐν τῷ ναῷ ἰδιαιτέραν θέσιν διὰ τὰ παιδιά, ἀτινα ἐπεβλέποντο καὶ καθωδηγοῦντο εἴτε ὑπὸ τινος διακόνου ἢ διακονίσσης, εἴτε ὑπὸ τῶν μητέρων αὐτῶν³⁸, ἀλλὰ καὶ παραγγέλλουσιν, ἵνα κατὰ τὴν Θεϊαν Λειτουργίαν ἐν ταῖς δεήσεσι τῆς ὑπὲρ τῶν κατηχουμένων «ἐκτενοῦς», ἀέφ' ἐκάστῳ τούτων, ὧν ὁ διάκονος προσφωνεῖν, λέγῃ «ὁ λαὸς Κύριε ἐλέησον καὶ ἐπὶ πρὸ πάσων τῶν παίδων»³⁹. Τότε ὅλη ἡ Ἐκκλησία ἐπιπτε πρηνῆς καὶ ὁ ἱερεὺς ἀπηύθυνεν ἱκεσίαν πρὸς τὸν Θεόν, καθ' ἣν στιγμὴν πρὸ τῶν κιγκλίδων τοῦ θυσιαστηρίου ἦσαν τὰ μικρὰ παιδιά, τὰ ὅποια ἔλεγον ὁμαδικῶς τὸ Κύριε ἐλέησον, ἀκριβῶς διότι αὐτὰ ὡς μὴ ἐμπλακέντα εἰς τὴν ἁμαρτίαν, προεβάλλοντο ὡς ἀθωότερα ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ἵνα μετὰ παρηρσίας ἀπευθύνωνται εἰς τὸν Θεὸν μετὰ τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἡ ἐπίκλησις τῶν θὰ ἐγίνετο ἀκουστή⁴⁰. Ὡς λέγει ὁ ἱερεὺς Χρυσόστομος, μαρτυρῶν τὴν τοιαύτην τῶν παιδίων συμμετοχὴν καὶ κατὰ τὴν ἐπακολουθοῦσαν ὑπὲρ τῶν πιστῶν δέησιν, «αὕτη (ἡ δέησις) τὰ παῖδια τοῦ δήμου προβάλλεται τὸν Θεὸν ἐπὶ ἔλεον παρακαλοῦντα· ἐπειδὴ γὰρ αὐτοὶ κατεγνώκαμεν ἑαυτῶν ἁμαρτήματα, ὑπὲρ μὲν τῶν πολλὰ ἡμαρτηκῶτων καὶ ἐγκληθῆναι ὀφειλόντων (τῶν μετανοοῦντων) αὐτοὶ βοῶμεν ὑπὲρ δὲ ἡμῶν αὐτῶν οἱ παῖδες, ὧν τῆς ἀπλότη-

τος τοὺς ζηλωτὰς ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν μένει»⁴¹. Οὕτω τὰ παιδιά εἶχον ἐνεργὸν ρόλον κατὰ τὴν τέλεσιν τῆς Θεϊας Λειτουργίας. Ὡσαύτως κατὰ τὴν ὥραν τῆς τελέσεως τῶν διαφόρων μυστηρίων καὶ τῆς Θεϊας Κοινωνίας ἐλαμβάνετο ἰδιαιτέρα φροντίς, ἵνα τὰ παιδιά ὡς ἴδια τάξεις ἔχωσι προτεραιότητα κατὰ τὴν συμμετοχὴν εἰς αὐτὰ⁴².

Ἐκ πάντων τούτων συνάγεται, ὅτι ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία ἰδιαιτέραν φροντίδα κατέβαλλεν, ἵνα τὰ παιδιά ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἐθίζωνται εἰς τὸ νὰ προσφέρωσι λογικὴν λατρείαν πρὸς τὸν Κύριόν των⁴³. Τοῦ καθεστῶτος τούτου συνέχεια εἶναι τὸ ὅτι ἐν τῇ Ὁρθόδοξῳ Ἐκκλησίᾳ μέχρι σήμερον τὰ παιδιά οὐ μόνον δέχονται τὴν ἁγιαστικὴν χάριν τῶν διαφόρων μυστηρίων, ἀλλὰ καὶ ποικιλοτρόπως διακονοῦν ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ, εἴτε συμμετέχοντα εἰς τὴν ἐν τῷ ναῷ χορωδίαν, εἴτε ὑπηρετοῦντα ποικιλοτρόπως παρ' αὐτὸ τὸ ἱερὸν θυσιαστήριον καὶ ἐκ τοῦ σύνεγγυς παρακολουθοῦντα τὴν ὑπὸ τῶν ἱερέων τέλεσιν τῆς ἀναιμάκτου θυσίας καὶ βοηθοῦντα αὐτούς. Τὸ γεγονός τοῦτο πολλάκις ἔχει προκαλέσει τὰ εὐμενῆ σχόλια καὶ αὐτῶν τῶν ἑτεροδόξων. Χαρακτηριστικὸν λ.χ. εἶναι τὸ ἐν τῷ ἀμερικανικῷ προτεσταντικῷ περιοδικῷ «The Living Church» («Ἡ Ζῶσα Ἐκκλησία») δημοσιευθὲν ἄρθρον τῆς Ἀλίκης Gregg, ὅπερ, φέρον τὸν τίτλον «Ἡ Ἀνατολικὴ Ὁρθοδοξία καὶ τὰ παιδιά», ἐξάγει τὸν μετὰ τῆς Ὁρθόδοξου λατρείας σύνδεσμον τῆς χριστιανικῆς ἀγωγῆς καὶ τὴν συμμετοχὴν τῶν παιδίων εἰς τὴν Ὁρθόδοξον λατρείαν⁴⁴.

Ἐπὶ πλέον πρέπει νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἡ πρὸς τὰ παιδιά στοργὴ τῆς Ἐκκλησίας ἐκδηλοῦται καὶ ἐν ταῖς ὑπὲρ τῶν κεκοιμένων προσευχαῖς αὐτῆς, ἐν αἷς γίνε-

41. Χρυσόστομος, Ὁμιλία 71, εἰς τὸν Ματθαῖον Migne Ἐ. Π. τόμ. 58, στ. 666. Π. Τρεμπέλα, Αἱ τρεῖς λειτουργίαι κατὰ τοὺς ἐν Ἀθήναις κἀδικαίς, ἐν Ἀθήναις 1935, σελ. 62-63.

42. Ἰππολύτου, Αἰγυπτιακὴ Ἀποστολικὴ Διάταξις 46: «et primo baptizante—infantes...». «Μεταλαμβάνετω ὁ Ἐπίσκοπος, ἔπειτα οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ διάκονοι καὶ οἱ ὑποδιάκονοι καὶ οἱ ἀναγνώσται καὶ οἱ ψάλται καὶ οἱ ἀσκηταὶ καὶ ἐν ταῖς γυναῖξιν αἱ διάκονοι καὶ αἱ παρθένοι καὶ αἱ χήραι, εἴτα τὰ παιδιά, καὶ τότε πᾶς ὁ λαὸς κατὰ τάξιν μετὰ αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας ἀνευ θορύβου» (Ἀπ. Διαταγαί, ἡ, XIII, 14 ἐν «Βιβλιοθήκῃ Ἑλλήνων Πατέρων», τόμ. 2, σελ. 158). Καὶ διὰ τὴν συμμετοχὴν τῶν παιδίων εἰς τὴν μετὰ τῆς λατρείας συνδεομένην ἀκρόασιν τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας ὁ Τατιανὸς ἔλεγε «τοὺς δὲ ἀκροᾶσθαι βουλομένους πάντας οὕτω προσέμεθα κἀν πρεσβύτερις ὡς κἀν μειράκια, πᾶσα τε ἀπαξάπλως ἡλικία παρ' ἡμῖν τυγχάνει τιμῆς (Τατιανοῦ, Λόγος πρὸς Ἑλλήνας, κεφ. 32,1). Πρβλ. Acta Joannis, ἐκδ. Th. Zahn, Erlangen 1880, σ. 30, 124-125.

43. Ἰερ. Κοτσώνη, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 18 καὶ 24.

44. Ἡ Alice Gregg, μεταξὺ ἄλλων, λέγει ἐπὶ λέξει τὰ ἐξῆς: «Ἀπὸ τὴν μικρὰν μου πείραν εἰς τὰς διαφόρους Ὁρθόδοξους Ἐκκλησίας τῆς Σαγκάης συνάγω τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι πράγματι μία Ἐκκλησία, ήτις τηρεῖ μίαν ὠραίαν στάσιν ἕναντι τῶν παιδίων... Τὰ παιδιά ἀγαποῦν νὰ παρευρίσκωνται ἐκεῖ μετὰ τοὺς γονεῖς των καὶ τοὺς ἄλλους μεγάλους... Εἰς μίαν ἀτιμόσφαιραν ὠραιότητος καὶ μουσικῆς ἀκόμῃ καὶ τὰ μικρότερα παιδιά κἀθηρταί ἐμερίμνα καὶ ἡσυχὰ εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν γονέων των. Οἱ νεαροὶ γονεῖς δὲν ἐμποδίζονται νὰ κρατοῦν τὰ μικρὰ των, οὔτε νὰ τὰ φέρουν

37. Τρύφωνος Ε. Εὐαγγελίδου, Ἡ παιδεία ἐπὶ Τουρκοκρατίας, τόμ. Α', ἐν Ἀθήναις 1936, σελ. LXXXI.

38. Migne Ἐ. Π. τόμ. 1, στ. 732 ἐξ. «Τὰ δὲ παιδιά στηκνέωσαν πρὸς τῷ βήματι, καὶ διάκονος αὐτοῖς ἕτερος ἔστω ἐφεστώς, ὅπως μὴ ἀτακτῶσιν». (Ἀποστολ. Διαταγαί ἡ, XI, 10. Βιβλιοθήκη Ἑλλήνων Πατέρων, ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, τόμ. 2, σελ. 150) ἢ «τὰ παιδιά προσλαμβάνεσθε αἱ μητέρες» (Ἀποστ. Διατ. ἡ, XII, 1-2).

39. Ἀποστολ. Διαταγαί, ἡ, VI, 9 ἐν Migne Ἐ. Π. τόμ. 1, στ. 1077 καὶ ἐν «Βιβλιοθήκῃ Ἑλλήνων Πατέρων», τόμ. β', σελ. 145.

40. Π. Τρεμπέλα, Αἱ ἀρχαὶ καὶ ὁ χαρακτήρ τῆς Ὁρθόδοξου λατρείας, περ. «Ἀκτίνες», ἔτος 1952, σελ. 253.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Εύτυχεις διαπιστώσεις.

Ἡ μεγάλη εορτὴ τῶν Χριστουγέννων ἐωρτάσθη ἐφέτος, τόσοσιν εἰς τὴν πρωτεύουσαν ὅσον καὶ εἰς τοὺς πλέον μακρυνούς συνοικισμούς τῆς ὑπαίθρου μας, κατὰ τρόπον ἐνθουσιώδη καὶ πανηγυρικόν, ὁ ὁποῖος πιστοποιεῖ καὶ τὴν ἀκατάβλητον ζωτικότητα τοῦ λαοῦ μας καὶ τὸ πηγαῖον θρησκευτικόν του συναίσθημα. Διότι ἔχει οὗτος βαθεῖαν τὴν συναίσθησιν, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος πίστις του πρὸς τὸν θεῖόν μας Ἀνθρωπὴν ἀποτελεῖ τὸ θεμέλιον τῆς ζωῆς του καὶ τῆς προκοπῆς του.

Παρεμερίσθησαν οὕτω, πρὸς στιγμήν, καὶ θλίψεις καὶ ἀγωνίαι καὶ μέριμναι τῆς δυσκόλου αὐτῆς ἐποχῆς μας, διὰ τὴν ἐπικρατήσῃ εορταστικῇ ἀτμόσφαιρα λατρείας καὶ δοξολογίας πρὸς τὸν σαρκωθέντα Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ.

Κατάμεστοι δὲ ἦσαν οἱ ναοὶ ἀπὸ πιστούς. Καὶ ἦτο συγκινητικώτατον τὸ θέαμα τοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος προσήρχετο, μετὰ φόβου Θεοῦ, εἰς ἀτελευτήτους σειράς, διὰ τὴν κοινωνίαν τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων.

Οὐδὲν δὲ ἄλλο, νομίζομεν, ἐκφράζει τόσοσιν ἐντόμως, καὶ οὐδὲν παρέχει τόσοσιν ζωηρὰν καὶ ἀπτήν εἰκόνα τῶν ἀνωτέρων συναισθημάτων καὶ τῶν ἠθικῶν του βιωμάτων, ὅσον ἡ εὐλάβεια του αὐτῆ καὶ ἡ συγκινητικὴ του προσήλωσις πρὸς τὰ παραδεδομένα.

Τῶν βιωμάτων αὐτῶν φορεὺς καὶ θεματοφύλαξ ἦτο καὶ εἶναι ἡ ἀγιωτάτη μᾶς Ἐκκλησία. Τῶν δὲ θρησκευτικῶν μας εορτῶν ἡ σημασία δὲν ἔγκειται ἀπλῶς, εἰς τὸ ὅτι δι' αὐτῶν ἀναζωογονεῖται ἡ εὐλάβεια τοῦ λαοῦ μας. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ὅτι ἀνανεοῦται

ταὶ ἰδιαιτέρα μνεῖα τῶν παίδων. Οὕτω λ. χ. εἰς ἓν τροπάριον τοῦ Ὁρθρου τοῦ Σαββάτου πρὸ τῆς Ἀπόκρεω λέγομεν χαρακτηριστικῶς: «Πᾶσαν ἡλικίαν, πρεσβύτας καὶ νεανίσκους· νέους καὶ ἐφήβους, παῖδας καὶ τὰ ἄωρα βρέφη, ἀρρενικὴν φύσιν τε καὶ θηλείαν, ἀνάπαυσον ὁ Θεός, οὐς προσελάβου πιστούς»⁴⁵.

(Συνεχίζεται) ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ, δ.Θ.

Καθηγητῆς τοῦ Κολλεγίου Ἀθηνῶν

να κοινωνήσουν τὰς Κυριακάς... Διότι ἀπὸ τὴν βρεφικὴν ἡλικίαν ἐπιτρέπεται νὰ λάβουν τὴν θεῖαν Κοινωνίαν οἱ Ὁρθόδοξοι... Εἶναι πολὺ ἐκπληκτικὸν διὰ τοὺς Δυτικούς Χριστιανούς νὰ βλέπουν τὰ νήπια νὰ λαμβάνουν τὴν Θεῖαν Εὐχαριστίαν. Αὐτὸ τὸ ἔθιμον εἶναι θεμελιώδες εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν. Μόνον εἰς αὐτὴν γίνονται δεκτὰ τὰ νήπια ὡς τέλεια μέλη τῆς Ἐκκλησίας διὰ τοῦ βαπτίσματος καὶ τοῦ χρίσματος, τὰ ὁποῖα παρέχονται ταυτοχρόνως... Ἡ στάσις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐναντι τῶν παιδίων καὶ ἡ στάσις τῶν παιδίων ἐναντι τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀπορρέουν ἀμφοτέρωθεν ἀπὸ αὐτὴν ταύτην τὴν φύσιν τῆς Ὁρθοδοξίας... Πρώτη ἀρχὴ εἶναι ὅτι τὰ παιδία πρέπει νὰ συμμετέχουν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰς τὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἰς διασ τὰς ἀκολουθίας...». «The Living Church» 3 Μαΐου 1953. «Ἡ Νοστίλγια τῆς Ὁρθοδοξίας», σελ. 16 ἐξ.

45. Τριφύδιον, ἐκδ. Μιχ. Σαλιβέρου, ἐν Ἀθήναις, σελ. 19.

ἡ ἱστορικὴ του μνήμη καὶ διαπιστοῦται ἐμφανεστάτα καὶ καθαρῶτα ἡ ἀπόλυτος ἐνότης τῆς Ἐθνικῆς καὶ τῆς Θρησκευτικῆς του συνειδήσεως.

Καὶ τὴν εἰότητα αὐτὴν ἐξεδήλωσεν κατὰ τρόπον εὐτυχέστατον ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος, εὐχρηθεὶς ὅπως εἰς τὸ μέλλον ἡ εορτὴ τῶν Χριστουγέννων ἐπενλογηθῆ καὶ μετὰ τὴν Ἐλευθερίαν τῆς Κύπρου.

«Ἡ Ἑλλάς σταυρώνεται».

Ἐν μέσῳ συρροῆς πολλοῦ κόσμου, ἐξακολουθεῖ νὰ προβάλλεται ἀπὸ ἡμερῶν ἀρκετῶν εἰς διαφόρους κινηματογράφους τὸ πολὺφημον ἔργον τοῦ πρό τιμος ἀποθανόντος Ἑλληνος συγγραφέως Καζαντζάκη «Ὁ Χριστὸς ξανασταυρώνεται».

Δὲν εἶ ἀσχοληθῶμεν οὔτε μετὰ τὴν λογοτεχνικὴν ἢ μὴ ἀξίαν τοῦ πρωτοτύπου οὔτε καὶ μετὰ τὴν καλὴν ἢ κακὴν κινηματογραφικὴν του προβολὴν καὶ ἀπόδοσιν. Εἰς ἄλλους δέδοται τοῦτο. Ἡμᾶς ἐνδιαφέρει ἡ οὐσία των καὶ τὸ περιεχόμενόν των· τὸ ὁποῖον τὸ θεωροῦμεν ἀσεβὲς ἐν πολλοῖς· καὶ ψευδὲς καὶ ἀντιπνευματικόν. Διότι ἀντιπνευματικόν εἶναι — καθ' ἡμᾶς — κάθε ἔργον ποῦ δὲν ὑπηρετεῖ καὶ δὲν προάγει τὴν ἀλήθειαν. Καὶ στερεῖται ἠθικῆς, ὅταν ἀδιαφορῇ πρὸς τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιεῖ καὶ μεταχειρίζεται ἀνευδοιάστως τὸ ψεῦδος.

Πιθανῶς ὁ δημιουργὸς του νὰ εἶχε ὀδυνηρὰ προβλήματα συνειδήσεως. Καὶ νὰ εἶχε πολλὰς ἰδέας. Καί, ἂν θέλετε, καλὰς· καὶ προαιρέσεις ἀγαθὰς. Προφανέστατα ὅμως εἶχε τελείαν ἀπροσεξίαν ὡς πρὸς τὸν χειρισμὸν τῶν θεμάτων. Καὶ θολὴ καὶ γεμάτη ἀπὸ παντοειδῆ σαρμὸν ὑπῆρξεν ἡ πηγὴ τῆς ἐμπνεύσεώς του. Πρὸ παντὸς ὅμως, εἶχε ἀκατανόησιν σχεδὸν διὰ τὴν σημερινὴν μας Ἑλλάδα, τῆς ὁποίας τὸ ἀληθινὸν πρόσωπον εἶχεν ἀποκρουθῆ καὶ εἶχε χαθῆ ἀπὸ τὰ πνευματικὰ του μάτια.

Διὰ τοῦτο τὸ προβαλλόμενον ἔργον τὸ περιβάλλει ἀτμόσφαιρα ἀνειλικρινείας. Καὶ εἶναι αὐτόχρομα διαστρεβλωτικὸν καὶ παραμορφωτικὸν τῆς πραγματικότητος. Ὁ δὲ προσφορῶτερος τίτλος του θὰ ἦτο, νομίζομεν, «Ἡ Ἑλλάς σταυρώνεται».

Διότι ὄντως σταυρώνεται. Ἀνυπόμειθα δὲ βαθύτητα, διότι μία τοιαύτη εἰκὼν περὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ διὰ τὰ βιώματα τοῦ λαοῦ τῆς προεβλήθη καὶ προβάλλεται πρὸ τοῦ ξένου κοινοῦ. Ἡ καλλιτεχνικὴ ἐλευθερία, οὔτε νοητὸν εἶναι, οὔτε κ' ἐπιτρέπεται νὰ παραμένῃ ἀσύδοτος. Καὶ ἀποτελεῖ διὰ τοῦτο ὀλισθηματικὸν καὶ εἶναι θλιβερόν τὸ θέαμα τοῦ δημιουργοῦ — οἰοῦντο ποτε δημιουργοῦ — ὁ ὁποῖος χρησιμοποιεῖ κακῶς τὸ τάλαντόν του. Διότι ἀποβαίνει, ἐκουσίως ἢ ἀκούσιως του, δολιοφθορεὺς τῶν εὐγενεστέρων ἰδεῶν καὶ τῶν ὑψηλοτέρων συναισθημάτων. Ἡ δὲ πιθανὴ ἀγαθὴ του πρόθεσις δὲν εἶναι ἱκανὴ ν' ἀντισταθμίση καὶ νὰ ἐξαγνίσῃ τὸ διαπραττόμενον σφάλμα.

Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἔχει κυρίαρχον στοιχεῖον καὶ θεμέλιον τῆς ζωῆς του τὴν Ὁρθόδοξον πίστιν του πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν ἀγάπην του πρὸς τὴν Πα-

τρύδα. Τὰ δύο αὐτὰ συναισθήματα διαφλέγουν τὴν ψυχὴν του. Καὶ δι' αὐτῶν ἐπροστατεύθη ἐναντίον τῶν ἀπροσμετρήτων κακοτυχιῶν του. Καὶ χωρὶς τὴν ἀνωτέραν αὐτὴν πνευματικὴν του ζωὴν, θὰ ἐσβυεν ὀριστικῶς μέσα εἰς τὸν κόσμον καὶ εἰς τὴν παγερὰν νύκτα τῆς δουλείας του. Κακοποιεῖται δὲ—βαναύσως—εἶναι δυνατὸν νὰ εἴπωμεν, εἰς τὸ παιζόμενον ἔργον. Διότι ἀνεξαρτήτως ἄλλων εἰκόνων ἀηδῶν, ἀπιθάνων καὶ ξένων ἐντελῶς πρὸς τὰς συνηθείας του καὶ πρὸς τὸν ψυχισμόν του, οὐδέποτε χάριν εὐτελῶν ἐλικῶν συμπερόντων κατεδίωξεν ὁμαίμονας ἀδελφούς του. Τοῦναντίον μάλιστα συννεμερίσθη ὀλοφύχως τὰς θλίψεις καὶ τὴν τραγωδίαν τῆς ζωῆς των. Καὶ ὡς πασίγνωστον, μετὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν, ἐμοιράσθη μαζί τους καὶ τὴν ὀλίγην γῆν του καὶ τὴν στέγην του· καὶ τὸν ἐπιούσιον τῶν τέκνων του· καὶ τοὺς ἐνηγκαλίσθη ὡς πραγματικούς ἀδελφούς.

Καὶ ἀποροῦμεν τῇ ἀληθείᾳ, πῶς εἰς τὸσον ἰκανὸς καὶ δημιουργικὸς συγγραφεὺς δὲν εἶχε συνειδητοποιήσει τὴν συγκινοῦσαν καὶ κραυγάζουσαν αὐτὴν ἀλήθειαν. Καὶ πῶς δὲν εὗρε κέντρισμα τῶν ἰκανότητων του καὶ τῆς ἐμπνεύσεώς του εἰς τὴν πρόσφατον ἱστορίαν μας καὶ τοὺς ἐξόχους ἠρωϊσμοὺς οἱ ὁποῖοι ἐξεδηλώθησαν.

Πῶς δὲν ἐνεθυμήθη τὴν ὑπέροχον ἀντίστασιν τοῦ πεινῶντος καὶ γυμνητεῦντος λαοῦ μας τὸσον κατὰ τὴν φρικτὴν Κατοχὴν, ὅσον καὶ κατὰ τὸν ἀπαίσιον καὶ ξενοκίνητον συμμοριοτοπόλεμον; Πῶς ἐλθρομῶνθη τὸσον καὶ τὸσους μάρτυρας; Τὴν θυσίαν τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τὴν Σύμωρον· ἢ τὸν ἀπαίσιον σφαιρισμὸν ὑπερτριακοσίων Ἑλλήνων ἱερέων μας, χάριν τοῦ Χριστοῦ καὶ χάριν τῆς Ἑλλάδος μας; Ἡ λήθη τῶν γεγονότων αὐτῶν—ἀπὸ οἰονδήποτε—ἀποποτελεῖ νομίζομεν ἀσεβῆ λιθοβολισμόν πρὸς τὴν ἁγίαν των μνήμην.

Χαίρομεν διὰ τοῦτο εὐλογοῦντες, διότι ἐκλεκτοὶ λόγοι ἐξανέστησαν διὰ τὸ παιζόμενον αὐτὸ ἔργον, καὶ ἤλεγξαν, μετὰ παρηγορίαν πρὸς τοὺς τιμῆ, τὰς ἐκτροπὰς του. Καὶ ἀποτελεῖ τοῦτο παρήγορον φαινόμενον καὶ ὑγιαίνουσας σκέψεως καὶ ἠθικῆς εὐκρασίας.

Σφυρηλατοῦν δεσμοὺς ἀκαταλύτους.

Τὰ πρὸς τὴν μητέρα Ἐκκλησίαν αἰσθήματα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀφοσιώσεως τοῦ Χριστοπαιδίου πληρώματος τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν εὗρον κατὰ τὴν δευτέραν ἡμέραν τῆς εορτῆς τῶν Χριστογενῶν λαμπρὰν ἐνκαιρίαν πρὸς ἐκδήλωσιν. Διότι ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος ἐν τῇ πολλαχῶς ἐκδηλουμένη ἐπιθυμίᾳ Αὐτοῦ, ὅπως ἔλθῃ εἰς ὅσον τὸ δυνατὸν μεγαλυτέραν προσωπικὴν ἐπαφὴν μετὰ τοῦ προσφιλοῦς Του ποιμνίου, ἀπεφάσισε κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην νὰ δίδῃ ἀποπροσώπως τὰς πατρικὰς Του εὐλογίας καὶ νὰ δέχεται τὰς ἐπὶ τοῖς Χριστογενῶν εὐχὰς τῶν πνευματικῶν του τέκνων ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.

Καὶ αἱ ἐκδηλώσεις ὑπῆρξαν λίαν συγκινητικαί. Πλήθῃ κλήρου καὶ λαοῦ, ἄνθρωποι πάσης τάξεως

καὶ ἡλικίας, τὸσον κατέχοντες μεγάλα ἀξιώματα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ Πολιτείᾳ ὅσον καὶ ἀπλοῖκοι ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ καὶ μικρὰ παιδιά μετὰ μεγάλην πηγαῖότητα καὶ συγκινητικὸν αὐθορμητισμὸν προσῆλθον εἰς τὸ Ἀρχιεπισκοπικὸν Μέγαρον, ἵνα δεχθοῦν τὰς εὐλογίας τοῦ Μακαριωτάτου καὶ εὐχηθοῦν Αὐτῷ. Εἰς πάντας ἐνεποίησε βαθεῖαν ἐντύπωσιν ἡ γλυκύτης, ἡ εὐπροσηγορία καὶ ἡ κοινωνικότης τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι τοιαῦτα ἐκδηλώσεις συσφίγγουν ἔτι περισσότερον τὰς μεταξὺ ποιμαίνουσας καὶ ποιμαινομένης Ἐκκλησίας σχέσεις καὶ σφυρηλατοῦν πνευματικὸς δεσμοὺς ἀκαταλύτους, οἱ ὁποῖοι ἐξυψηροῦν τὰ μέγιστα τὸ ποιμαντικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας. Διότι, ὅταν κερδηθῇ ἡ καρδιά τοῦ λαοῦ ὑπὸ τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ ὁδηγῶν, τότε οὗτος θὰ τελεῖ εὐήκοον οὐς εἰς τὰ ὑπ' αὐτῶν κηρυττόμενα, ἅτινα ἀποβλέπουν εἰς τὸ πνευματικὸν συμφέρον αὐτοῦ.

Χαροποῖον γεγονός.

Αἱ σύντονοι προσπάθειαι, αἵτινες καταβάλλονται κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας πρὸς καταπολέμησιν τῆς ξενομανίας καὶ ἐπιστροφῆν εἰς τὰς «πηγὰς τῶν ὑδάτων», τῆς Ἑλληνοχριστιανικῆς μας παραδόσεως, ἤρχισαν νὰ ἀποδίδουν τοὺς καρπούς αὐτῶν. Ἐνῶ κατὰ τὰ παρελθόντα ἔτη εἰς τὰ βιβλιοπωλεῖα, χαρτοπωλεῖα καὶ ποικίλα περίπτερα, ἅτινα ἐπώλουν ἐπὶ ταῖς εορταῖς εὐχετηρίους κάρτας, ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀνεύρη τις κάρτας μετὰ παραστάσεις βυζαντινῆς τέχνης, διότι ἅπασαι αἱ πωλούμεναι κάρται εἴτε εἶχον ξένην προέλευσιν εἴτε εἶχον περιεχόμενον ἄσχετον πρὸς τὸ Ὀρθόδοξον πνεῦμα, κατὰ τὰς τρεχούσας εορτὰς ἀνεῖρκε τις πανταχοῦ καὶ ὠρασιότατας—ἀκόμη καὶ ἐγχρόμους—εὐχετηρίους κάρτας μετὰ παραστάσεις τῆς χριστιανικῆς βυζαντινῆς τέχνης. Βυζαντινοὶ ναοί, καὶ μοναστήρια, περίφημοι βυζαντιναὶ τοιχογραφίαι, τὰ γνωστότερα ὑπέροχα μωσαϊκὰ τῶν βυζαντινῶν ναῶν τῆς πατρίδος μας ἔχουν ἀποτυπωθῆ εἰς τὰς κάρτας αὐτάς, αἵτινες ἀγοράζονται πολὺ καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς παρεπιδημοῦντας ἐν Ἑλλάδι ξένους.

Ἡ «Ἐκκλησία», ἥτις ἀκριβῶς κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας ὡς κατευθυντήριον αὐτῆς γραμμὴν θεωρεῖ τὴν προσπάθειαν πρὸς ἀναζωπύρωσιν τῆς Ἑλληνοχριστιανικῆς μας παραδόσεως, ἐκφράζει τὴν βαθυτάτην αὐτῆς ἰκανοποίησιν διὰ τὸ ἐλπιδοφόρον καὶ χαροποῖον αὐτὸ γεγονός. Μόνον καθηκόντως θὰ ἤθελε νὰ ὑποδείξῃ εἰς τοὺς ἀρμοδίους, ὅτι πρέπει ἢ ἐκτύπωσης τοιούτων καρτῶν νὰ ὁργανωθῇ καὶ νὰ παρακολουθῆται συστηματικώτερον, ἵνα εἶναι αὐταὶ προσίται καὶ εἰς τὰς πτωχοτέρας τάξεις τοῦ λαοῦ.

Θλιβεραὶ παραφωνίαι.

Ἡ συνήθεια τῶν διαφόρων ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν νὰ ἐκδίδουν κατὰ τὰ Χριστούγεννα πολυσέλιδα πανηγυρικὰ φύλλα ἀναμφιβόλως ἀποτελεῖ ἓνα ὠραῖον θεσμόν, ἀντάξιον πρὸς τὸ μεγαλεῖον τοῦ εορταζομένου γεγονότος. Καὶ πρέπει νὰ δμολογήσῃ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

Ἡ Α. Μακαριότης ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας κ. Ἀλέξανδρος ἀπένειμε τῷ Μακ. Ἀρχιεπισκόπῳ Ἀθηνῶν τὸ παράσημον τῶν Ἁγίων Κορυφαίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, ἱδρυτῶν τοῦ Ἀποστολικοῦ Θρόνου τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας.

Τὸ ὑπὸ τοῦ Μακ. Πατριάρχου ἀποσταλὲν σχετικὸν τιμητικὸν Δίπλωμα ἔχει οὕτως :

« Ἐλέω Θεοῦ

Ἀλέξανδρος Πατριάρχης Ἀντιοχείας
καὶ Πάσης Ἀνατολῆς

Ἀριθ. Πρωτ. 284.

Ἡμεῖς, Ἀλέξανδρος Γ' Πατριάρχης τῆς Μεγάλης Θεουπόλεως Ἀντιοχείας καὶ πάσης Ἀνατολῆς, ἕνεκα τῶν τελειοτήτων μὲ τὰς ὁποίας διακρίνεται :

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος

κ. κ. Θεόκλητος

καὶ λόγῳ τῶν λαμπρῶν ὑπηρεσιῶν, τὰς ὁποίας οὗτος προσφέρει διὰ τὴν μητέρα μας Ἁγίαν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἔχορηγήσαμεν τὸ παράσημον τῶν Ἁγίων Κορυφαίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, τῶν ἱδρυτῶν τοῦ Ἀποστολικοῦ μας Θρόνου, μὲ κατηγορίαν :

Μεγαλοσταύρου

Εἰς ἔνδειξιν τούτου, ἐξεδόθη τὸ παρὸν ἐνσφραμιζόμενον δίπλωμα καὶ ὑπογεγραμμένον ὑφ' ἡμῶν.

Ἐν Δαμασκῷ τῇ 1ῃ Δεκεμβρίου 1957.

Ἀλέξανδρος III
Πατριάρχης Ἀντιοχείας
καὶ πάσης Ἀνατολῆς».

τις, οὗ εἰς τὰ πανηγυρικὰ αὐτὰ φύλλα ὑπάρχον ἰσχυρὰς θαυμάσιαι σελίδες, αἱ ὁποῖαι δεικνύουν τὰ βαθεὰ χριστιανικὰ βιώματα πολλῶν ἀπὸ τοὺς ἐκλεκτοὺς δημοσιογράφους καὶ λογοτέχνας μας.

Ἄλλ' ἢ « Ἐκκλησία » ἔχει ὑποχρέωσιν μὲ βαθεῖαν λύπην νὰ παρατηρήσῃ, οὗ καὶ κατὰ τὰ προσφάτως ἑορτασθέντα Χριστουγεννα παρατηρήθησαν θλιβεραὶ παραφωνίαι εἰς τὰς σελίδας μερικῶν ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν, ἀπάδουσαι πρὸς τὴν ἱερότητα τοῦ γενότου τῆς κοσμοσωτηρίου Γεννήσεως. Διὰ μίαν ἀκόμη φοράν εἶδον τὸ φῶς τῆς ἡμέρας διηγήσεις ἀκαταλλήλου περιεχομένου καὶ « σκίτσα » ὅλως ἀπαράδεκτα, προσβάλλοντα τὴν δημοσίαν αἰδῶ. Πότε ἐπὶ τέλος θὰ σταματήσῃ τὸ κακὸν αὐτό; Ἄν ἡ ρυπαρογραφία πρέπει μετὰ βδελυγμίας νὰ ἀποκρούεται πανταχοῦ καὶ πάντοτε, πολὺ περισσότερον εἶναι ἀποκρουστέα κατὰ τὰς ἁγίας ἡμέρας τῶν ἑορτῶν. Πᾶσα λογοτεχνικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ δημιουργία, ἢ ὁποία δὲν ἐντάσσεται ἁρμονικῶς εἰς τὴν ὁργανικὴν ὁλότητα τῶν ἑλληνοχριστιανικῶν μας πολιτικῶν ἰδεωδῶν, δὲν εἶναι ἀξία, ἀλλ' ἀπαξία, ὡς κατ' ἐπανάληψιν ἔχομεν τονήσει.

Ἡ Α. Μακαριότης ὁ Ἀρχιεπίσκοπος εὐχαριστῶν ἀπήντησεν ὡς ἑξῆς :

Μακαριώτατε καὶ Ἁγιώτατε Πατριάρχα τῆς Μεγάλης Θεουπόλεως Ἀντιοχείας καὶ πάσης Ἀνατολῆς, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἀγαπητὴ ἀδελφὴ καὶ συλλειτουργὴ Κύριε Ἀλέξανδρε, τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Ἡ πολλὰς ποιμαντικαῖς χάρισι καὶ ἀρεταῖς κεκοσμημένη Ὑμετέρα σεβασμία καὶ γεραρὰ Μακαριότης ἔσχε τὴν ἐκ Κυρίῳ φιλάδελφον προθυμίαν, ἵνα τιμῆσῃ ἡμᾶς διὰ τοῦ « παρασήμου τῶν Ἁγίων Κορυφαίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, ἱδρυτῶν τοῦ Ἀποστολικοῦ Θρόνου » τῆς τῶν Ἀντιοχείων παλαιάτου καὶ Ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας, ἧς ἔλεω Θεοῦ τὸ πνευματικὸν πηδάλιον ἢ Ὑμετέρα Κορυφὴ σιβαραιῖς χερσὶ διακατέχει, ἐπὶ τὸν εὐδιον τῆς προσόδου λιμένα καθοδηγοῦσα τὴν ἱεράν ὁλκάδα πρὸς δόξαν Κυρίου, καὶ ἔπαινον τῆς καθ' ἡμᾶς Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίας.

Παρ' ἡμῖν οὖν εἰσὶ τό τε ἀπὸ ἀ' λήγοντος μηνὸς Δεκεμβρίου τοῦ δύνοντος τούτου ἐνιαυτοῦ, ὑπ' ἀριθμὸν 284 καλλιγραφημένον εἰς γλῶσσαν Ἀραβικὴν καὶ τὸ εἰς Ἑλληνικὴν μετάφρασιν τιμητικὸν Δίπλωμα, τιμὰ Ὑμῶν καὶ ἱερῶ ὑπογεγραμμένα χεῖρι, ἐνσφραγίστω δὲ τύπῳ τοῦ καθ' Ὑμᾶς θρόνου κεκρωμένα, καὶ τὸ τοῦ Μεγαλοσταύρου Παράσημον, ἐπιδοθὲν ἡμῖν προσηκόντως.

Ἐδεξάμεθα ταῦτα ἐν εὐχαριστίᾳ πολλῇ πρὸς τὸν Κύριον, οὗ ἠξίωσεν ἡμᾶς τοιαύτη τιμηθῆναι διακρίσει ἀπὸ μέρους τῆς Ὑμετέρας πεπνυμένης Ἁγιότητος καὶ Μακαριότητος, καὶ ὡς εὐλογίαν Θεοῦ ἔθεωρήσαμεν τὴν πρόφροναν ταύτην ἐκδήλωσιν Ὑμῶν, ἐκπορευομένην ἐκ τῆς ἱερᾶς καὶ Μεγάλης Θεουπόλεως Ἀντιοχείας, ἐν ἣ τὸ πρῶτον καθιερώθη τὸ ὄνομα « Χριστιανός », δι' οὗ ἀνὰ τοὺς χριστιανικοὺς αἰῶνας ἐγνωσθήσονται ἕως τῆς τῶν αἰῶνων συντελείας οἱ μαθηταὶ τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ.

Χάριτας οὖν ὀφείλοντες τῇ Ὑμετέρᾳ φιλιότητι καὶ σεβασμίᾳ Μακαριότητι ἐπὶ τῇ προσγενομένη ἡμῖν τιμητικῇ διακρίσει, καὶ εὐχαριστίας Ἀυτῇ ἀπὸ καρδίας διαβιβάζοντες διὰ τοῦδε τοῦ γράμματος ἡμῶν, δεόμεθα ἐκτενωῶς τοῦ τε Σωτῆρος ἡμῶν καὶ τῶν Κορυφαίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, τῶν ἐπὶ τῷ θεμελίῳ καὶ ἀκρογωνίῳ τοῦ Χριστοῦ λίθῳ θεμελιωσάντων τὴν τῶν Ἀντιοχείων Ἁγιωτάτην Ἐκκλησίαν, ἵνα ταύτην μὲν διαφυλάττωσιν ἀπερίτρεπτον καὶ αὐξοῦσαν ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει καὶ βιοτῇ, τὴν δὲ Ὑμετέραν Ἀγάπην σῶαν, ἔντιμον καὶ ὑγιᾶ, ἐπὶ μήμιστον χρόνον διάστημα τὸν λόγον τῆς Χριστοῦ ἀληθείας ὀρθοτομοῦσαν, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας.

Ἐπὶ τούτοις καὶ αὖτις Ἀυτῇ φιλήματι ἀγάπης ἐν Χριστῷ καταφιλοῦμεν καὶ διατελοῦμεν

Τῆς Ὑμετέρας θεοφρονητοῦ Μακαριότητος ἀγα-

πητός ἐν Χριστῷ ἀδελφός καὶ ὄλως πρόθυμος.

† Ο Ἀθηνῶν Θεόκλητος.

Ἀθήνησι τῆ 19 Δεκεμβρίου 1957.

— Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τοῦ Νέου Ἔτους ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς ἀπένειμε εἰς τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον τὸν Μεγαλόσταυρον τοῦ Τάγματος τοῦ Γεωργίου τοῦ Α΄.

— Τῆ 16ῃ Δεκεμβρίου παρ. ἔτους ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Θεόκλητος ἐδέχθη τὸν δικηγόρον κ. Γιαννόπουλον, ἐκπρόσωπον τῆς Α. Παναγιώτητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Ἀθηναγόρου. Αὐθήμερον ἐδέχθη ὡσαύτως τὸν τ. βουλευτὴν κ. Τσεριῶνην, ἐν συνεχείᾳ δὲ προήδρευσε συνεδρίας τοῦ Συμβουλίου τοῦ Κασσιματείου Κληροδοτήματος. Τὸ ἀπόγευμα τῆς αὐτῆς ἡμέρας προήδρευσε συνεδρίας τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Σιβιτανιδείου Σχολῆς.

— Τῆ 17ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς προήδρευσε συνεδρίας τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ο.Δ.Ε.Π.

— Τῆ 18ῃ Δεκεμβρίου παρ. ἔτους ἡ Α. Μακαριότης παρέστη ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας εἰς τὴν τελετὴν τῆς ἐνάρξεως τοῦ Πανελλαδικοῦ Συνεδρίου Δημοσίων Ὑπαλλήλων.

Αὐθήμερον τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον ἐπεσκέφθη ὁ τ. Ὑπουργὸς κ. Μαλαμίδας.

— Τῆ ἐπομένῃ, 19ῃ Δεκεμβρίου, ἡ Α. Μακαριότης ἐδέχθη τὸν Ἀντιπρόεδρον τῆς Βουλῆς κ. Ἀποστολίδην. Τὸν Μακαριώτατον ἐπεσκέφθη ὡσαύτως καὶ συνειργάσθη μετ' αὐτοῦ ὁ Ὑπουργὸς τῆς Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως κ. Κωνσταντῖνος Τσάτσος.

— Τῆ 20ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἡ Α. Μακαριότης ἐδέχθη τὸν Πρεσβευτὴν τῆς Ρουμανίας, ἐν συνεχείᾳ δὲ ἔσχε συνεργασίαν μετὰ τοῦ ὑφυπουργοῦ Συγκοινωνιῶν κ. Καραπιτέρη.

— Τῆ 21ῃ Δεκεμβρίου τὴν Α. Μακαριότητα ἐπεσκέφθη ὁ Μέγας Αὐτάρχης κ. Λεβίδης.

— Τῆ 22ᾳ Δεκεμβρίου ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Μαραθῶνος κ. Δαμασκηνός, ἐντολῇ τοῦ Μακαριώτατου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Θεοκλήτου, ἐπεσκέφθη τὸ Ἄσυλον Ἁγίου Ἀνδρέου καὶ ἔλαβε πληροφορίας περὶ τῆς διαβιώσεως τῶν ἐν αὐτῷ τροφίμων καὶ τῶν ἀναγκῶν ἐν γένει τοῦ Ἰδρύματος.

— Τῆ 23ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος κ. Θεόκλητος ἐδέχθη τὸν βουλευτὴν κ. Μακρόπουλον.

— Τῆ 25ῃ Δεκεμβρίου ἐχοροστάτησε κατὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ τῆς Μητροπόλεως.

— Τῆ 28ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος ἐδέχθη τὸν Ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ἐρησκειμάτων κ. Ἀχ. Γεροκωστόπουλον, μεθ' οὗ συνειργάσθη ἐπὶ μακρόν. Αὐθήμερον τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον ἐπεσκέφθη ὁ Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Γεώργιος Μαριδάκης.

— Τῆ μεσημβρίᾳ τῆς 31ῆς Δεκεμβρίου παρ. ἔτους ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Θεόκλητος, ἐν ἐπισήμῳ τελετῇ γενομένῃ ἐν τῷ Ἀρχιεπισκοπικῷ Μεγάλῳ Ἀθηνῶν, ἔκοψε κατὰ τὰ εἰθώδη, τὴν πίτταν. Παρέστησαν ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου κ. Μακάριος, οἱ Σεβ. Μητροπολίται Σάμου καὶ Ἰκαρίας κ. Εἰρηναῖος, Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος κ. Ἰάκωβος, Παροναξίας κ. Ἀμβρόσιος, Θηβῶν καὶ Λεβαδείας κ. Δωρόθεος, Παραμυθίας κ. Τίτος, Πάφου κ. Φώτιος, πρ. Κοζάνης κ. Ἰωακείμ, πρ. Ἠλείας κ. Ἀντώνιος, ὁ Γεν. Διευθυντὴς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας Σεβ. Μητροπολίτης πρ. Ἁλύμων κ. Βασίλειος, οἱ βοηθοὶ ἐπίσκοποι Μαραθῶνος κ. Δαμασκηνός, Θαυμακοῦ κ. Χρυσόστομος καὶ Κερνίτης κ. Χρυσόστομος, οἱ Θεοφ. Ἐπίσκοποι Πατάρων κ. Μελέτιος καὶ Χριστουπόλεως κ. Ἀμβρόσιος, ὁ Ὑπουργὸς Παιδείας καὶ Ἐρησκειμάτων κ. Ἀχ.

Γεροκωστόπουλος, ὁ Βασιλικὸς Ἐπίτροπος παρὰ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ καθηγητὴς κ. Ἰωάννης Καμύρης, ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου Πανσο. Ἀρχιμανδρίτης κ. Δαμασκηνός Παπαχρήστου, ὁ Διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ «Ἐκκλησία» κ. Θεοδόσιος Σπεράντσας, ὁ Νομικὸς Σύμβουλος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κ. Παναγιωτᾶκος, ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ὑπουργείου Ἐρησκειμάτων κ. Κελεμένης, ὁ Διευθύνων Σύμβουλος τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. κ. Σπυρόπουλος, ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ο.Δ.Ε.Π. κ. Κόγκας, ὁ Δικηγόρος κ. Χρ. Νεαμοιτάκης, τὸ προσωπικὸν τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ ἄλλοι.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΩΣΙΑΣ

Καθ' ἃ γράφει τὸ ἐπίσημον ὄργανον τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας, εἰς τὸν ἱερὸν ναὸν τῶν Ἐπιφανείων τῆς ἀρχαίας ρωσικῆς πόλεως Βίσινη Βολοτσέκ φυλάσσεται ὡς σπάνιον κειμήλιον μία ἀρχαία ἑλληνικὴ εἰκὼν τῆς Θεομήτορος. Ἡ εἰκὼν αὕτη, καλουμένη «Ἀνδρονίκειος», παριστᾷ τὴν Θεομήτορα ἀνευ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἶναι δὲ κεκοσμημένη με μαργαρίτας καὶ πολυτίμους λίθους. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἡρωϊκοῦ ἀγώνος τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ διὰ τὴν ἀποτίναξιν τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ, ἡ εἰκὼν τῆς Θεομήτορος μεταφέρθη ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν Ρωσίαν. Μέχρι τοῦ 1885 εὕρισκετο εἰς τὴν Πετρούπολιν, τὴν δὲ 1ην Μαΐου τοῦ ἰδίου ἔτους μεταφέρθη εἰς τὴν πόλιν Βίσινη Βολοτσέκ, ὅπου φυλάσσεται μέχρι σήμερον. Ἡ εἰκὼν αὕτη εἶναι ἀντικείμενον ἰδιαιτέρας ἐκτιμήσεως καὶ σεβασμοῦ. Δις τοῦ ἔτους, τὴν 8ην Ἰουλίου καὶ τὴν 22αν Ὀκτωβρίου, τελοῦνται ἑορταὶ πρὸς τιμὴν τῆς εἰκόνος τῆς Θεομήτορος.

— Δι' ἀποφάσεως τοῦ Μακαριώτατου Πατριάρχου Μόσχας κ. Ἀλεξίου καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, ὁ προϊστάμενος τοῦ ἐν Λονδίῳ ἱεροῦ ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἀρχιμανδρίτης κ. Ἀντώνιος Μπλουμ ἐξελέγη βοηθὸς Ἐπίσκοπος τοῦ Ἐξάρχου τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ. Ἡ χειροτονία τοῦ νεοεκλεγέντος Ἐπισκόπου ἐτελέσθη εἰς τὸ Λονδίνον τὴν 30ὴν Νοεμβρίου 1957.

— Δι' ἑτέρας ἀποφάσεως τοῦ Μακαριώτατου Πατριάρχου Μόσχας κ. Ἀλεξίου καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, ἡ ρωσικὴ ἐκκλησιαστικὴ κοινότης τῆς Γερμανίας ἀποσπάται τοῦ Ρωσικοῦ Ἐξαρχάτου τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ἀνακηρυσσομένη εἰς ἑπαρχίαν. Διὰ τῆς ἰδίας ἀποφάσεως ὁ Ἐπίσκοπος Σμολένσκης καὶ Ντορογκμπόους κ. Μιχαὴλ διορίζεται Ἐπίσκοπος Βερολίνου καὶ Γερμανίας, διατηρῶν συγχρόνως καὶ τὴν ἐπισκοπὴν Σμολένσκης.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΕΡΒΙΑΣ

Τὸ ἄρτι ληφθὲν τεύχος τοῦ ἐπισήμου ὄργανου τοῦ Πατριαρχείου Σερβίας «Γκλάσνικ» εἶναι ἀφιερωμένον εἰς τὴν ἐπίσκεψιν τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀποστολῆς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Πατριάρχου Μόσχας κ. Ἀλεξίου. Ἡ περιγραφή τῆς ἐπισκέψεως καὶ τὰ κείμενα τῶν χαιρετιστηρίων λόγων καὶ προσφωνήσεων καταλαμβάνουν 34 σελίδας. Τὸ περιοδικὸν μας ἤδη ἐδημοσίευσεν ἀρκούντως ἐκτενῆ περιγραφὴν τῆς ἐπισκέψεως ταύτης. Διὰ τοῦτο ἐναυθθαθὰ δημοσιεύσωμεν μόνον χαρακτηριστικὰ τινὰ ἀποσπάσματα τῆς προσφωνήσεως τοῦ ἐν Βελιγραδίῳ Ρώσου πρεσβυνοῦ κ. Ζαμτσέβσκου κατὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ δοθεῖσαν τὴν 24ην Ὀκτωβρίου 1957 δεξιῶσιν πρὸς τιμὴν τοῦ Πατριάρχου Σερβίας κ. Βικεντίου. Ὁ πρεσβευτὴς κ. Ζαμτσέβσκου εἶπε μεταξύ τῶν ἄλλων τὰ ἑξῆς:

«Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Πατρίδος μας καὶ ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Σερβίας ἦσαν πάντοτε μαζί με τὸν λαὸν εἰς τὸν ἀγῶνα διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν χωρῶν τῶν, διὰ τοῦτο δὲ καὶ οἱ σκοποὶ τῆς Ἐκκλησίας ἔταυτίζοντο με τοὺς σκοποὺς τοῦ λαοῦ. Αὕτη εὕρισκετο παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ λαοῦ

Αί σκέψεις και αί ἐλπίδες τῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρξαν αἱ αὐταὶ μετὰ τὰς σκέψεις και τὰς ἐλπίδας τοῦ λαοῦ.

«Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγώνος πολλὰ χιλιάδες ἱερέων ὑπῆρξαν τὸν λαὸν καὶ ἐθυσίασαν καὶ τὴν ζωὴν των διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἐλευθερίας. Κατὰ τὰς δυσκόλους αὐτὰς στιγμὰς οἱ λαοὶ μας ἤκουον λόγους παρηγορίας καὶ ἐλπίδος ἐκ μέρους τῶν ὑπηρετῶν τῆς πλίστεως».

Ὁ πρεσβευτὴς κ. Ζαμτσέβσκυ, περαινὼν τὴν προσφώνησιν, ὕψωσε τὸ ποτήριον «ὑπὲρ τῆς Ρωσικῆς καὶ τῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὑπὲρ τοῦ κλήρου καὶ ὑπὲρ τῶν Πατριαρχῶν κ. κ. Ἀλεξίου καὶ Βικεντίου, οἱ ὅποιοι πάντοτε συνεργάζονται μετὰ τοῦ λαοῦ».

— Τὸ περιοδικὸν «Γκλάσνικ» εἰς τὰ χρονικά του περιγράφει ἐκτενῶς τὴν πρώτην συνεδρίαν τῆς ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τῆς 103ης Συνεδρικῆς περιόδου ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Θεοκλήτου. Ἀπὸ τὸν ἐναρκτήριον λόγον τοῦ Μακαριωτάτου τὸ περιοδικὸν «Γκλάσνικ» ἀναφέρει ἐπὶ λέξει τὸ σημεῖον ἐκεῖνο, ἔνθα ὑπογραμμίζεται ἡ ἀνάγκη τῆς στενωτέρας συνεργασίας τῶν Ὁρθοδόξων ἐκκλησιῶν πρὸς κοινὴν ἀντιμετώπισιν τῶν διορθοδόξων καὶ διεκκλησιαστικῶν ζητημάτων.

Τὸ περιοδικὸν «Γκλάσνικ» ἀκολουθῶς δημοσιεύει ἐν περιλήψει τὸν χαιρετιστήριον λόγον τοῦ ἐπὶ τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων Ὑπουργοῦ κ. Γεροκωστοπούλου, ἐξαίρον ἰδιαιτέρως τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ ἐκφρασθεῖσαν πεποίθησιν, ὅτι ἡ κοινὴ συνεργασία τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν θὰ συντελέσῃ εἰς τὸ νὰ διαλάμψῃ ἡ τεραστία πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ δύναμις τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Τέλος, τὸ ἐπίσημον ὄργανον τοῦ Πατριαρχείου Σερβίας, ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἀντιφώνησιν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Χαλκίδος κ. Γρηγορίου, ὑπογραμμίζει ὅτι οὗτος ἐξέφρασε τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἡ ἱερά Σύνοδος θὰ ἐξακολουθήσῃ ἐργαζομένη διὰ τὴν προαγωγὴν τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ἡ Α. Ἀγιότης Πάπας Πίος ΙΒ' τὴν πρωτὰν τῆς Κυριακῆς 22 Δεκεμβρίου 1957 ἀπήλυθεν πρὸς ὁλόκληρον τὸν κόσμον μήνυμα ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Χριστουγέννων. Τὸ μήνυμα ἀναμετεδόθη ραδιοφωνικῶς εἰς 30 διαφόρους γλώσσας τοῦ κόσμου.

— Ὁ Καγκελλάριος τῆς Ὁμοσπόνδου Δυτικῆς Γερμανικῆς Δημοκρατίας Δρ. Ἀντενάουερ ἀπεδέχθη τὴν πρόσκλησιν νὰ διελθῇ κατὰ τὸν προσεχῆ Ἀύγουστον εἰς τὸ Ποντιφικὸν Περίπτερον «Πολιτεία τοῦ Θεοῦ» (Civitas Dei) παρὰ τῇ Διεθνείᾳ Ἐκθέσει τῶν Βρυξελλῶν. Ἐκ τῶν ὑπὸ τὸν Δρ. Ἀντενάουερ ὑπουργῶν τῆς Ὁμοσπόνδου Γερμανικῆς Δημοκρατίας ἐννέα εἶναι Καθολικοί, ἐνῶ οἱ ἕτεροι ἐννέα τυγχάνουσι Διαμαρτυρόμενοι.

— Καθ' ἃ μεταδίδεται ἐξ Οὐασινγκτῶνος, τῇ 12ῃ Ἰανουαρίου 1958 θὰ ἔλθῃ ἀεροπορικῶς εἰς Ἀθήνας, προερχόμενος ἐκ Βομβάης, ὁ Ρωμαιοκαθολικὸς Ἀρχιεπίσκοπος Νέας Ὑόρκης Καρδινάλιος Σπέλλμαν.

— Ὁ ρωμαιοκαθολικὸς ἱερεὺς Verenfried van Staaten, ἰδρυτὴς τῆς Ὁργανώσεως βοήθειας εἰς Ἱερεῖς ἐκτοπισθέντας ἐκ τῆς κομμουνιστικῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης, ἀπέφασκε νὰ ἰδρύσῃ ὄργανωσιν, σκοπὸς τῆς ὁποίας θὰ εἶναι ἡ μόρφωσις ρωμαιοκαθολικῶν ἱερέων, προοριζομένων διὰ τὰς πέραν τοῦ σιδηροῦ παραπετάσματος χώρας.

— Πληροφορία ἐκ Σικάγου ἀναφέρουσα, ὅτι κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν προσήλθον εἰς τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν 100.000 νέγων ἀμερικανῶν.

— Ἐν Γενεύῃ συνήλθον τὰ ἡγετικά μέλη τῆς «Κα-

θολικῆς Δράσεως», 300 τὸν ἀριθμὸν, ἄτινα συνεζήτησαν ἐπὶ τῆς ἀνάγκης μορφώσεως στελεχῶν.

ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΙΣΜΟΣ

Προσφάτως συνεκροτήθη ἐν Hannover τῆς Γερμανίας τὸ κοινὸν Συνέδριον τῆς «Ἐσωτερικῆς Ἱεραποστολῆς καὶ τοῦ ἔργου βοήθειας τῆς ἐν Γερμανίᾳ Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας» (Innere Mission und Hilfswerk der Evangelischen Kirche in Deutschland), τοῦ «Διακονικοῦ Συμβουλίου» (Diakonischer Rat) καὶ τῆς «Διακονικῆς Συνδιασκέψεως» (Diakonische Konferenz). Μεταξὺ ἄλλων εἰς τὸ συνέδριον τοῦτο ἀπενεμήθη ὑπὸ τῆς Εὐαγγελικῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Münster ὁ τίτλος τοῦ ἐπιτίμου Διδάκτορος τῆς Θεολογίας εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς ὁργανώσεως «Innere Mission und Hilfswerk» Dr. Friedrich M ü n c h m e y e r διὰ τὰς πολυτίμους ὑπηρεσίας, ἃς οὗτος προσέφερεν εἰς τὸ διακονικὸν ἔργον τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας. Οὗτος μὲ μεγάλῃ σοφίᾳ καὶ συναίσθησιν εὐθύνης εἰς τὴν δύσκολον μεταπολεμικὴν ἐποχὴν συνετέλεσεν, ὥστε νὰ ἀνορθωθῇ καὶ νὰ ἀνθήσῃ ἐκ νέου τὸ ἔργον τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης. Οὗτος ὡσαύτως εἰργάσθη τὰ μέγιστα διὰ τὴν συγχώρευσιν τῆς «Ἐσωτερικῆς Ἱεραποστολῆς» (Innere Mission) καὶ τοῦ «Ἐργου Βοήθειας» (Hilfswerk) τῆς ἐν Γερμανίᾳ Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας καὶ οὗτος ἐδημιούργησε τὰς ἀπαραιτήτους «προϋποθέσεις διὰ τὴν ἑσωτερικὴν ἐνότητα καὶ ἐμβάθυνσιν τοῦ καθ' ὅλου Ἱεραποστολικοῦ καὶ διακονικοῦ ἔργου» ἐν τῷ προτεσταντικῷ κόσμῳ, ἀξιοποιήσας τὸ ὑπὸ τοῦ Johann Hinrich Wichern κληροδοτηθὲν πνεῦμα.

— Τὰ ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Χριστουγέννων μηνύματα πολλῶν ἐκ τῶν Ἀρχηγῶν τῶν διαφόρων Προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν ἐτόνισαν μεταξὺ ἄλλων τὴν ἀνάγκη τῆς μεγαλυτέρας ἐνότητος τοῦ εἰς τόσας παραφύδας καὶ ἐπὶ μέρους ὁμάδας κατατμηθέντος προτεσταντικοῦ κόσμου.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Ἡ Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν κατὰ τὴν ἐν Νιού Χαϊβεν σύσκεψιν αὐτῆς τοῦ ἔτους 1957 μεταξὺ ἄλλων ἀπέφασκε τὰ ἑξῆς: 1) τὴν ἀπόρριψιν τῆς προτάσεως περὶ συγχωνεύσεως τοῦ Διεθνoῦς Συμβουλίου Ἱεραποστολῶν μετὰ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν κατόπιν ἐντόνων ἀντιρρήσεων διατυπωθεισῶν κατὰ τῆς συγχωνεύσεως ταύτης· 2) τὴν ἔγκρισιν τῆς ἀναβολῆς τῆς συνελεύσεως τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν εἰς Ρόδο ἀπὸ τοῦ ἔτους 1958 εἰς τὸ 1959 ἕνεκα ἐλλείψεως ἱκανοποιητικῶν προϋποθέσεων διὰ τὸ ἔτος 1958· 3) τὴν ἀπόφασιν, ὅπως ἡ προσεχὴς συνέλευσις τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς λάβῃ χώραν εἰς νησίδα, πλησίον τῆς Δανιμαρκικῆς πρωτεύουσας, κατ' Αὐγουστον τοῦ 1958· 4) τὴν ὀριστικὴν γνωμάτευσιν, ὅπως ἡ Ἐπιτροπὴ Διεθνῶν Ὑποθέσεων καταθέσῃ ἐνώπιον τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν ὑπόμνημα, στηριζόμενον ἐπὶ τῆς γενικῆς ἀπαιτήσεως τῶν Ἐκκλησιῶν—μελῶν τοῦ Π.Σ.Ε.— ὅπως τερματισθοῦν ἀπαξ διὰ παντός, αἱ θερμοπυρηνικαὶ πειραματικαὶ ἐκρήξεις, αἵτινες ἀποδεδειγμένως ἐπηρεάζουν τὴν ζωὴν καὶ τῆς παρουσίας καὶ ὀρισμένως καὶ τῶν μελλουσῶν γενεῶν.

— Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν πρότασιν τῶν Ὁρθοδόξων μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, ὡς καὶ μελῶν-ἐκπροσώπων τινῶν συντηρητικωτέρων διαμαρτυρομένων Ἐκκλησιῶν περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς τροποποιήσεως τῆς θεμελιώδους ἀρχῆς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν κατὰ τρόπον διακρῦττοντα σαφῶς τὴν πίστιν οὐ μόνον εἰς τὸν Χριστὸν ὡς Σωτήρα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ Τριαδικὸν δόγμα, ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπεφυλάχθη εἰς τὸ νὰ κάμῃ δεκτὴν τὴν πρότασιν ταύτην, ἀναβαλοῦσα τὴν σχετικὴν συζήτησιν, ὡς καὶ τὴν λήψιν ἀποφάσεως.

Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α

'Αρχιεπισκοπή 'Αθηνών

'Εχοντες υπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθρου 63/2 τοῦ Α. Ν. 2200/40 «Περὶ 'Ι. Ναῶν καὶ 'Εφημερίων» ὡς ἐτροποποιήθη διὰ μεταγενεστέρων νομοθετικῶν διαταγμάτων, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ἐνὸς τακτικοῦ διακόνου ἐν τῷ 'Ιερῷ Ναῷ 'Αγίας Τριάδος - Κεραμεικοῦ, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὴν διακονικὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ἀπαιτούμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παραύσης διακηρύξεως ἐν τῇ «'Εκκλησίᾳ» ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα πιστοποιητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

'Εν 'Αθήναις τῇ 27ῃ Δεκεμβρίου 1957

'Ο 'Αρχιεπίσκοπος
† 'Ο 'Αθηνῶν Θεόκλητος.

'Αρχιεπισκοπή 'Αθηνών

Κ Λ Η Σ Ι Σ

Πρὸς τὸν 'Αρχιμανδρίτην Καντάρην,
(ἀγνώστου διαμονῆς)

Καλοῦμέν σε, ὅπως ἐμφανισθῆς ἐνώπιον τοῦ 'Επισκοπικοῦ Δικαστηρίου καὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς 'Ιερᾶς 'Αρχιεπισκοπῆς 'Αθηνῶν τὴν 3ην Φεβρουαρίου 1958, ἡμέραν Δευτέραν καὶ ὥραν 5 μ. μ., ἵνα δικασθῆς δι' ἣν αἰτίαν ἀπελογήθῃς ἐνώπιον τοῦ ἡμετέρου ἀνακριτοῦ 'Αρχιμ. Δημητρ. Παναγιωτοπούλου.

Προσεπιδηλοῦμέν σοι, ὅτι εἰς περίπτωσιν μὴ ἐμφανισεῶς σου θέλεις δικασθῆ ἑρήμην.

'Εν 'Αθήναις τῇ 19ῃ Δεκεμβρίου 1957

'Ο Πρόεδρος τοῦ 'Επισκοπικοῦ Δικαστηρίου
† 'Ο Κερνίτσης Χρυσόστομος.

'Ο Γραμματεὺς
'Αρχιμ. Δαμ. Λαζαρίδης.

'Ιερὰ Μητρόπολις Μαντινείας καὶ Κυνουρίας

ΚΛΗΤΗΡΙΟΝ ΕΠΙΚΡΙΜΑ

Πρὸς τὸν 'Ιερομόναχον Νικόδημον 'Αποστολάκην
('Αγνώστου διαμονῆς)

Καλοῦμέν σε, ἵνα ἐμφανισθῆς ἐνώπιον ἡμῶν, ἐνεργούντος ὡς ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ, δυνάμει τῆς ὑπ' ἀριθ. 597 τῆς 28/8/57 Διαταγῆς τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μαντινείας καὶ Κυνουρίας καὶ εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Τριπόλεως 'Αγίου Βασίλειος (Κύπρου 1) τὴν 5ην Φεβρουαρίου 1958 ἡμέραν Τετάρτην καὶ ὥραν 10ην π. μ., ἵνα ἀπολογηθῆς ἐπὶ ἀποδιδόμενων σοι κατηγοριῶν.

Προσεπιδηλοῦμέν σοι, ὅτι ἐὰν δὲν ἐμφανισθῆς τῇ ὡς ἄνω ἡμέρᾳ καὶ ὥρᾳ ἡ ἀνάκρισις σου θὰ θεωρηθῇ περαιωθεῖσα καὶ ἀνευ τῆς ἀπολογίας σου (ἄρθρον 114 Ν. 5393)52 περὶ 'Εκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων).

'Εν Τριπόλει τῇ 8 Νοεμβρίου 1957

'Ο 'Ανακριτῆς
'Ιερεὺς 'Ιωάννης Καραπαναγιώτης.

'Ιερὰ Μητρόπολις Θεσσαλονίκης

'Εχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρων 46 καὶ 47 § 1 τοῦ Α. Ν. 2200/40 «Περὶ 'Ιερῶν Ναῶν καὶ 'Εφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικά καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως καταλάβωσι τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ 'Ιεροῦ Ναοῦ 'Αγίου Δημητρίου Θεσσαλονί-

κης, ἵνα ὑποβάλωσιν ἡμῖν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης σχετικῆν αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτουμένων δικαιολογητικῶν, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου, πρὸς πλήρωσιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς 'Εφημεριακῆς θέσεως.

'Εν Θεσσαλονίκῃ τῇ 27ῃ Δεκεμβρίου 1957

† 'Ο Θεσσαλονίκης Παντελεήμων.

'Ιερὰ Μητρόπολις 'Αττικῆς καὶ Μεγαρίδος

'Εχοντες ὑπ' ὄψει τὰς σχετικὰς διατάξεις τοῦ «περὶ 'Ι. Ναῶν καὶ 'Εφημερίων» Νόμου 2200/40 καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ τε κανονικά καὶ νόμιμα προσόντα, ἵνα καταλάβωσι κενὴν ἐφημεριακὴν θέσιν τοῦ ἐν Ἀθλῶνι 'Αττικῆς 'Ι. Ναοῦ τῆς Κοιμήσεως Θεοτόκου, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω Νόμου ὀριζόμενα πιστοποιητικά, πρὸς ἀνακήρυξιν τῶν ὡς ὑποψηφίων.

'Εν Κηφισίᾳ τῇ 30 Δεκεμβρίου 1957

† 'Ο 'Αττικῆς καὶ Μεγαρίδος 'Ιάκωβος.

"ΕΚΚΛΗΣΙΑ,"

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
"Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκάπενθήμερον"

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† 'Ο 'Αθηνῶν ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ
† 'Ο 'Αττικῆς καὶ Μεγαρίδος ΙΑΚΩΒΟΣ
† 'Ο Κασσανδρείας ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ Κ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

'Εόρτια Γράμματα.

Ποιμαντορικὴ 'Εγκύκλιος τοῦ Μακ. 'Αρχιεπισκόπου ἐπὶ τῇ ἐορτῇ τῶν Χριστουγέννων.

Ραδιοφωνικὰ μηνύματα τοῦ Μακαριωτάτου 'Αρχιεπισκόπου ἐπὶ ταῖς ἐορταῖς.

Σεβ. Μητροπ. Σάμου κ. Εἰρηναίου, 'Επὶ τῇ 'Ανατολῇ τοῦ Νέου 'Ενιαυτοῦ.

'Απὸ τὴν ἐνθρόνισιν τῶν νέων Μητροπολιτῶν.

Μητρ. Μεσσηνίας Πολυκάρπου (†), Αἱ παραβολαὶ τῶν ταλάντων καὶ δέκα παρθένων (συνέχεια).

Σεβ. Μητρ. πρ. Λήμνου κ. Βασιλείου, Οἱ κατὰ τὰ ἔτη 1833-1900 διατελέσαντες ὡς συνοδικοὶ 'Αρχιερεῖς τῆς 'Εκκλησίας.

'Ιωάννου Παπαζαχαρίου, Καθηγητοῦ τῆς Παντείου Σχολῆς, Δράματα παιδιῶν εἰσαγομένων ἐντὸς ἰδρυμάτων καὶ ἡ ἀντιμετώπισις τῶν ὑπὸ τὸ φῶς τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης.

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, δ. Θ., Καθηγητοῦ τοῦ Κολλεγίου 'Αθηνῶν, 'Η λειτουργικὴ μόρφωσις καὶ ἀγωγή (συνέχεια).

Παρατηρήσεων Στήλη.

'Εκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Προκηρύξεις ἐκλογῆς ἱερέων.

*Υπεύθυνος Τυπογραφείου: ΤΙΜΟΛΕΩΝ ΡΟΥΤΣΗΣ

'Εκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς 'Αποστολικῆς Διακονίας τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος. 'Εν 'Αθήναις, 'Ιαοῦ 1.